

**Lietuvos Respublikos
Partnerystės sutarties įgyvendinimo 2014 –
2018 metais pažangos ataskaita**

2019 m. rugpjūtis

Turinys

Naudojamos santrumpos ir terminai	4
1. Bendras valstybės narės vystymosi poreikių pokyčių nuo Partnerystės sutarties patvirtinimo aprašymas ir vertinimas bei naujose atitinkamose konkrečiai valstybei narei skirtose Tarybos rekomendacijose nustatytų vystymosi poreikių pokyčių aprašymas.....	6
1.1 Bendra apžvalga	6
1.2 Pagrindinių plėtros iššūkių apžvalga.....	6
1.3 2014–2018 m. Tarybos rekomendacijų įgyvendinimo vertinimas.....	11
2. Pažanga, padaryta įgyvendinant Sąjungos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją ir konkrečių fondų uždavinius, pasitelkiant ESI fondų įnašą siekiant pasirinktų teminių tikslų ir pagal kiekvienos programos veiklos rezultatų plane nustatytus orientyrus ir klimato kaitos tikslams panaudotas investicijas	13
2.1 Pažanga siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų.....	13
2.2 Pažanga pagal teminius tikslus.....	13
2.2.1 MTEP ir inovacijų skatinimas.....	13
2.2.2 Informacinių ir ryšio technologijų prieinamumo, naudojimo didinimas ir kokybės gerinimas	15
2.2.3 MVĮ, žemės ūkio sektoriaus (EŽŪFKP) bei žuvininkystės ir akvakultūros sektoriaus (EJRŽF) konkurencingumo didinimas	16
2.2.4 Perėjimo prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos visuose sektoriuose.....	17
2.2.5 Prisitaikymo prie klimato kaitos, rizikos prevencijos ir valdymo skatinimas.....	19
2.2.6 Aplinkosauga ir išteklių naudojimo veiksmingumo skatinimas	20
2.2.7 Tvaraus transporto skatinimas ir kliūčių pagrindinėse tinklo infrastruktūros dalyse šalinimas	21
2.2.8 Užimtumo skatinimas ir darbo jėgos judumo rėmimas.....	22
2.2.9 Socialinės įtraukties skatinimas ir kova su skurdu.....	24
2.2.10 Investicijos į švietimą, įgūdžius ir mokymąsi visą gyvenimą.....	27
2.2.11 Institucinių pajėgumų stiprinimas ir veiksmingas viešasis administravimas.....	29
2.3 Investicijos, panaudotos siekiant klimato kaitos tikslų	30
3. Partnerystės sutartyje nustatytų priemonių, kuriomis užtikrinamas ESI fondų ir kitų ES ir nacionalinių finansavimo priemonių bei EIB koordinavimas, įgyvendinimas	34
5. Integruoto požiūrio į teritorinį vystymąsi įgyvendinimas ir programomis grįstų integruotų metodų įgyvendinimo santrauka, įskaitant pažangą, padarytą įgyvendinant nustatytų bendradarbiavimo prioritetinių sričių tikslus	38
5.1 Bendruomenės inicijuotos vietos plėtros įgyvendinimo apžvalga	38
5.2 Integruotų teritorinių investicijų įgyvendinimo apžvalga	40
5.3 Tvarios miestų plėtros veiksmų įgyvendinimo apžvalga	41
5.4 Makroregioninių strategijų įgyvendinimo apžvalga	42

6. Veiksmai, kurių imtasi siekiant stiprinti valstybės narės institucijų ir investicijų gavėjų gebėjimus administruoti ir naudoti ESI fondų investicijas	44
7. Veiksmai, kurių imtasi, ir pažanga, padaryta siekiant sumažinti investicijų gavėjų administracinę naštą.....	47
8. Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 5 straipsnyje nurodytų partnerių vaidmuo įgyvendinant Partnerystės sutartį	50
9. Veiksmų, kurių imtasi taikant ESI fondų įgyvendinimo horizontaliuosius principus ir politikos tikslus, santrauka	52
9.1 Lyčių lygybė, nediskriminavimas, prieinamumas neįgaliesiems.....	52
9.2 Darnus vystymasis.....	54
9.3 Jaunimas	56
10. Informacija apie Jaunimo užimtumo iniciatyvą ir jos vertinimas	57
12. JUI įgyvendinimas (Reglamento (ES) Nr. 1304/2013 19 straipsnio 4 dalis).....	59
13. Programos įnašas įgyvendinant Sąjungos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją.....	62

Naudojamos santrumpos ir terminai

ADRP – aktyvios darbo rinkos politika

AEI / AIE – atsinaujinantys energijos ištekliai / atsinaujinančių išteklių energija

BIVP – bendruomenės inicijuota vietos plėtra

BVP – bendrasis vidaus produktas

BŽŪP – Bendra žemės ūkio politika

CO₂ – anglies dioksidas

CPVA – viešoji įstaiga Centrinė projektų valdymo agentūra

EFSI – Europos strateginių investicijų fondas

EIB – Europos investicijų bankas

EIM – Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija

EITP – Europos infrastruktūros tinklų priemonė

EJRŽF – Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas

EK – Europos Komisija

ERPF – Europos regioninės plėtros fondas

ES – Europos Sąjunga

ES BJRS – Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija

ESF – Europos socialinis fondas

ESFA – viešoji įstaiga Europos socialinio fondo agentūra

ESI fondai – Europos struktūriniai ir investicijų fondai (Europos regioninės plėtros fondas, Europos socialinis fondas, Sanglaudos fondas, Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai, Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas)

ETB – Europos teritorinis bendradarbiavimas

EŽŪFKP – Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai

GKI – gyvenimo kokybės indeksas

HP – horizontalieji principai

INVEGA – UAB Investicijų ir verslo garantijos

IRT – informacinės ir ryšio technologijos

IT – informacinės technologijos

ITI – integruotos teritorinės investicijos

ITVP – integruotos teritorijų vystymo programos

JGI – Jaunimo garantijų iniciatyva

JUI – Jaunimo užimtumo iniciatyva

LVPA – viešoji įstaiga Lietuvos verslo paramos agentūra

MTEP(I) – moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra (ir inovacijos)

MVI – mažos ir vidutinės įmonės

NEET jaunimas – nedirbantys, nesimokantys ir mokymuose nedalyvaujantys 15–29 metų amžiaus asmenys

NMA – Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerijos

NVO – nevyriausybinės organizacijos

Partnerystės sutartis – Lietuvos Respublikos partnerystės sutartis, patvirtinta Europos Komisijos 2014 m. birželio 20 d. sprendimu Nr. C(2014)4234

PFSA – projektų finansavimo sąlygų aprašas

SADM – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

SaF – Sanglaudos fondas

SFMIS2014 – ES fondų informacinė valdymo ir priežiūros sistema

Sodra – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

SVV – smulkus ir vidutinis verslas

ŠESD – šiltnamio efektą sukeliančios dujos

VPS – vietos plėtros strategija

VRM – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija

VVG – vietos veiklos grupė

ŽŪM – Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija

1. Bendras valstybės narės vystymosi poreikių pokyčių nuo Partnerystės sutarties patvirtinimo aprašymas ir vertinimas bei naujose atitinkamose konkrečiai valstybei narei skirtose Tarybos rekomendacijose nustatytų vystymosi poreikių pokyčių aprašymas

1.1 Bendra apžvalga

Lietuvos ekonomika ir toliau išlaiko tolygų augimo tempą. Palankios verslo aplinkos sąlygos, atsparios šalies finansų ir stabilios valstybės finansų sistemos sukūrė sąlygas Lietuvai 2015 m. prisijungti prie eurozonos, o 2018 m. prie EBPO, taip dar labiau prisidedant ir užtikrinant sparčią konvergenciją su kitomis ES valstybėmis narėmis.

Labiausiai šalies augimą pastaruoju metu skatino vidaus vartojimo veiksniai – 2018 m. BVP augimas siekė 3,6 %, kurį daugiausiai lėmė didėjantis darbo užmokestis bei lėtėjanti infliacija, leidusi sparčiai augti vidaus ir namų ūkių vartojimo išlaidoms. Pastaruosius trejus metus augo valstybės mokestinės pajamos, leidusios Lietuvai išlaikyti perteklinį biudžetą bei palaikyti valstybės skolos dydį, neviršijant 40 % BVP.

Lietuvos darbo rinkos būklė toliau gerėja. 2018 m. Lietuvos gyventojų užimtumo lygis sudarė 77 % (2016 m. – 75,2 %) ir buvo aukščiausias per pastaruosius dešimtmečius bei viršija ES vidurkį. Nedarbo lygis 2018 m. sumažėjo iki 6,3 % (2016 m. – 7,9 %). Taip pat, pastaruosius keturis metus nuosekliai auga vidutinis mėnesinis darbo užmokestis šalyje – per metus padidėdamas apie 8-9 %. Augančios darbo sąnaudos ir užmokestis yra vienas sparčiausių visoje ES. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis šalyje 2018 metais išaugo 9,6 % – tai sparčiausias augimas per pastaruosius 10 metų. Lietuva didelį dėmesį skiria našumo didinimui, kuris pradėjo augti dėl žemės ūkio ir gamybos sričių modernizacijos. 2018 m. darbo našumas Lietuvoje sudarė 76,8 % . ES vidurkio, o jo augimo tempas – vienas sparčiausių ES.

Kita vertus, skirtingos socialinės grupės ir regionai plėtros ir vystymosi rezultatus jaučia nevienodai. Nepaisant gerėjančių ekonominių ir užimtumo rodiklių, yra sudėtinga rasti balansuojančių sprendimų, galinčių sparčiai sumažinti skurdo rizikos ir socialinės atskirties lygį bei pajamų nelygybę Lietuvoje. Taip pat, egzistuoja regioniniai skirtumai šalies viduje tarp sostinės ir visų kitų šalies regionų. Nors pastaraisiais metais stebimas Lietuvos ekonomikos atsigavimas, tik 2018 m. buvo pastebėti pirmieji ryškūs emigracijos sumažėjimo mąstai. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2014-2017 m. per metus vidutiniškai Lietuva netekdavo apie 23 tūkst. gyventojų, o 2018 m. – iš Lietuvos emigravo 3,3 tūkst. asmenų.

1.2 Pagrindinių plėtros iššūkių apžvalga

Svarbiausi naujausioje 2018 m. Europos semestro Šalies ataskaitoje iškelti iššūkiai Lietuvai: pajamų nelygybės ir skurdo mažinimas, įtraukaus augimo užtikrinimas ir investicijų didinimas,

ypač į žmogiškąjį kapitalą, našumo bei darbo jėgos pasiūlos didinimas. Tai reiškia, jog pagrindiniai plėtros iššūkiai nuo Partnerystės sutarties patvirtinimo 2014 m., išlieka iš esmės nepasikeitę.

Pagal strategijos „Europa 2020“ **sumanaus augimo** kryptį toliau išlieka aktualūs Partnerystės sutartyje nustatyti iššūkiai MTEPI, švietimo, viešojo valdymo, skaitmeninės visuomenės srityse.

Nuo 2010 m. per pastaruosius aštuonerius metus inovacijų diegimo rezultatai Lietuvoje pagerėjo 20,1 % ir tai yra geriausias pasiekimas visoje ES. ES inovacijų švieslentėje 2018 m. Lietuva užima 20 vietą ir išlieka nuosaikių inovatorių grupėje. Siekiant pagerinti padėtį yra vykdomos inovacijų ir švietimo reformos, tačiau pažanga, siekiant nacionalinio strategijos „Europa 2020“ tikslo – 1,9 % BVP investuoti į MTEP – yra ribota. 2015 m. duomenimis, Lietuvoje į MTEP investuota 1,04 % BVP, o 2018 m šis rodiklis sumenko iki 0,89 %.

Demografinis nuosmukis kelia didelį spaudimą mokyklų tinklui, nepavyksta užtikrinti patrauklių darbo ir užmokesčio sąlygų mokytojams. Šie skirtumai šalies viduje yra ryškesni, lyginant miesto ir kaimo vietovių mokyklų rezultatus. Taip pat, su iššūkiais susiduria ir aukštojo mokslo sistema – mažėja besimokančių studentų skaičius, o įgyvendinama aukštojo mokslo sistemos reforma neleidžia pasiekti norimų rezultatų.

Viešojo valdymo srityje vyksta teigiami pokyčiai, nes pagal valdymo efektyvumo indeksą Lietuva iš 21 vietos ES (2011 m.) pakilo į 19 vietą (2016 m.). Pagal reglamentavimo kokybės indeksą – iš 17 vietos ES (2011 m.) pakilo į 15 vietą ES (2017 m.). Lietuvos korupcijos suvokimo indeksas nuo 57 balų (2013 m.) pagerėjo iki 59 balų (2017 m.).

Skaitmeninės visuomenės srityje išlieka svarbi tolimesnė elektroninių ryšių plėtra ir priemonių, užtikrinančių vartotojų naudojimosi elektroninėmis paslaugomis galimybes, įgyvendinimas, taip pat aktualus valstybės informacinių išteklių konsolidavimas ir apsauga. 2018 m. skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indekse (DESI) Lietuva užėmė 13 vietą, o bendras DESI balas yra aukštesnis už ES vidurkį. Nors 2015 m. Lietuva rikiavosi 11 vietoje iš 28 ES valstybių, tačiau kiekvienais metais šioje srityje stebima bendros teigiamo vystymosi ir sparčios pažangos tendencijos visoje ES.

Pagal strategijos „Europa 2020“ **tvaraus augimo** kryptį toliau išlieka aktualūs Partnerystės sutartyje nustatyti modernios bazinės infrastruktūros vystymo, atliekų tvarkymo, geresnės verslo aplinkos kūrimo bei efektyvaus gamtinių išteklių bei energijos vartojimo iššūkiai.

Atsižvelgiant į tai, kad tik 6,4 % Lietuvos geležinkelių yra elektrifikuoti, šalyje nėra šiaurę ir pietus jungiančio geležinkelio, viešojo transporto dalis, palyginti su ES vidurkiu (17,3 %), yra maža (8,6 %), o naudojimasis lengvaisiais automobiliais yra didelis, lyginant ES kontekste, **transporto sektoriuje** toliau reikia kurti ir gerinti multimodalinę transporto infrastruktūrą, kad ji būtų integruota į ES transporto tinklą bei tolygiai išdėstyta Lietuvos teritorijoje, taip sudarant sąlygas subalansuotai šalies regionų plėtrai bei stiprinant Lietuvos transporto infrastruktūros tarpvalstybinį

sujungiamumą. Taip pat išlieka svarbios investicijos į kelių techninių parametru pagerinimą, eismo saugos ir aplinkosaugos priemonių diegimą bei draugiškų aplinkai transporto priemonių naudojimo skatinimą.

Energetikos srityje padaryta pažanga gerinant elektros ir dujų tinklų jungčių su kitomis valstybėmis: Klaipėdos jūrų uoste 2014 metais pradėjo veikti suskystintų gamtinių dujų terminalas; 2015 metais pradėta Klaipėda-Kuršėnai antros dujotiekio gijos eksploatacija, leidžianti padidinti Klaipėda-Kuršėnai magistralinio dujotiekio pajėgumus ir sudaranti galimybes maksimaliai išnaudoti suskystintų gamtinių dujų terminalo galimybes; pradėtos eksploatuoti elektros jungtys su Lenkija („*LitPol Link*“) ir Švedija („*NordBalt*“), toliau įgyvendinamas Lietuvos–Lenkijos dujų jungties projektas (GIPL projektas), kuriuo siekiama integruoti izoliuotas Baltijos šalių dujų rinkas į bendrą ES dujų rinką. 2018 m. trys Baltijos valstybės susitarė, kaip savo elektros tinklus sujungs su Europos tinklu, atsiribojant nuo vadinamojo BRELL žiedo, bei buvo parengtas Integruotas nacionalinis energetikos ir klimato srities plano projektas, nubrėžiantis plačią šalies energetinio vystymosi strategiją iki 2030 m.

Siekiant **energijos vartojimo efektyvumo** tikslų, reikia investuoti ne tik į centralizuoto šilumos tiekimo perdavimo tinklų modernizavimą, bet ir į naujų tinklų bei AEI plėtrą, kad būtų užtikrinamas tiekimo patikimumas bei mažesnė oro tarša. Didelis energetinio efektyvumo didinimo potencialas išlieka daugiabučių ir viešųjų pastatų renovacijos srityje.

Pagal kasmet skelbiamą Pasaulio banko tyrimą „Doing Business“ indeksą, kuriuo matuojamas **verslo aplinkos** patrauklumas ir išsivystymas, Lietuva 2018 m. užėmė 14 vietą tarp 190 pasaulio valstybių ir pagerino savo pozicijas (2013 m. – 17). Tarp ES valstybių narių Lietuva užima 6 vietą. Lietuvos „Doing Business“ pozicijos pagerėjo 2017–2018 metais įvykdžius tris verslo sąlygas gerinančias reformas smulkiųjų investuotojų apsaugos, mokesčių mokėjimo ir užsienio prekybos srityse.

Nepaisant ganėtinai sėkmingai išstobulintos verslo aplinkos Lietuvoje, toliau svarbu didinti MVĮ konkurencingumą Lietuvos ir Europos rinkose, skatinti MVĮ kūrimąsi ir tvarumą, ugdyti verslumą, didinti produktyvumą ir tarptautiškumą, skatinti inovatyvumą.

Kultūros srityje toliau svarbios investicijos į kultūros paveldo atgaivinimą ir kultūros infrastruktūros įveiklinimą. Yra konstatuota, kad kultūros sritis yra tiesiogiai priklausoma nuo valstybės arba savivaldybių dotacijų. Nors statistiškai lietuvių naudojimas kultūros paslaugomis yra artimas ES vidurkiui, tačiau yra ryškūs kultūros vartojimo teritoriniai netolygumai tarp regionų ir didžiųjų miestų (30,6 % miestuose ir 14,6 % kaimiškose vietovėse), bei stipriai skiriasi pati kultūros kokybė ir sklaida. Taip pat, išlieka aktualus kultūros paveldo investicinio patrauklumo didinimas, filantropijos tradicijos ir kultūros tarptautiškumo skatinimas.

Aplinkosaugos sektoriuje stebimi teigiami gyventojų požiūrio į aplinką, oro kokybės, komunalinių atliekų tvarkymo, biologinės įvairovės išsaugojimo, energijos iš AEI plėtros pokyčiai. Tačiau reikia didelių investicijų, kad būtų pasiekti nacionaliniai klimato ir atsinaujinančiosios energijos tikslai.

Bendras išteklių našumas Lietuvoje tebėra mažas – 2018 m. jis siekė 0,8 Eur/kg. Išteklių našumo didinimui reikalingos ekologinės inovacijos, siekiant kelti tiek išteklių našumą.

Lietuvoje geriamojo vandens kokybė yra gera, tačiau ne visi šalies gyventojai vartoja centralizuotai tiekiamą vandenį. Daug kaimuose ar priemiesčiuose gyvenančių žmonių vis dar vartoja šachtinių šulinių gruntinį vandenį, kuris gali būti užterštas ne tik pavojingomis cheminėmis medžiagomis, bet ir užkrečiamųjų ligų sukėlėjais.

Lietuvoje 2016 m. centralizuotai tiekiamą geros kokybės geriamąjį vandenį naudojo 81,26 % gyventojų, o 73,67 % gyventojų nuotekos buvo surenkamos centralizuotomis nuotekų surinkimo sistemos (2013 m. atitinkamai 77 % ir 69 %). Todėl vandens apsaugos srityje svarbu palaikyti šio išteklių potencialą, užtikrinant, kad visi šalies gyventojai gautų saugos ir kokybės reikalavimus atitinkantį geriamąjį vandenį bei nuotekų surinkimo ir tvarkymo paslaugas.

Į aplinką išmetamų teršalų kiekis kasmet mažėja, tačiau toliau išlieka svarbios investicijos, kuriomis mažinamas neigiamas oro taršos poveikis žmonių sveikatai ir aplinkai. Išmetamų į aplinkos orą teršalų kiekis šiuo metu neviršija taikomų 2010 m. išmetimo nacionalinių ribų, tačiau oro kokybės kontrolė ir gerinimas turi visuomet išlikti svarbiu prioritetu. Sąvartynuose šalinamų atliekų kiekiai vis mažėja: 2011 m. – 77,2 %, 2015 m. – 54 %, 2017 m. – 33 %. Komunalinių atliekų sraute esančio popieriaus, metalo, plastiko ir stiklo perdirbimas, sukompostavimas ir panaudojimas 2017 m. siekė 50 % (2015 m. – 45,5 %). Taip pat 2017 m. apie 15 % komunalinių atliekų buvo sudeginta. Atliekų tvarkymas Lietuvoje tebėra iššūkis, todėl yra svarbu diegti žiedinės ekonomikos modelį.

Toliau didinant šalies energetinę nepriklausomybę nuo vienos kuro rūšies bei mažinant energetinį skurdą šalyje išlieka svarbios investicijos, kuriomis būtų padidinta energijos iš AEI dalis centralizuotai tiekiamos šilumos gamybos kuro ir apskritai visame energijos balanse. 2017 m. pab. AEI dalis sudarė 25,83 % visos suvartojamos energijos, o šilumos sektoriuje – 68 % centralizuotai teikiamos šilumos iš AEI. Išlieka didelis poreikis investuoti į papildomus šilumos ir energijos kaupimo įrenginius, jog būtų galima pilnai išnaudoti AEI įrenginių potencialą.

Vystymosi poreikiai **Lietuvos žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuose** nuo Partnerystės sutarties patvirtinimo iš esmės nepasikeitė. Lietuvos žemės ūkio ir miškininkystės sektoriuose lieka aktualus ūkių konkurencingumo didinimas, taip pat ir alternatyvių žemės ūkiui veiklos sferų plėtra kaimo vietovėse. Žvejybos sektoriuje opi problema yra mažėjantys žuvies sugavimai Baltijos jūros priekrantėje dėl ruonių daromos žalos ir invazinių žuvų išteklių padidėjimo

ir drastiškai suprastėję (tiek kokybine, tiek kiekybine prasme) Lietuvos Baltijos jūros laivyno žvejojamų menkių ištekliai.

Pagal strategijos „Europa 2020“ **integralaus augimo** kryptį toliau išlieka aktualūs Partnerystės sutartyje nustatyti poreikiai užimtumo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimo, sveikatos bei teritorinės plėtros srityse.

Nepaisant bendrų teigiamų pokyčių **užimtumo** srityje, išlieka ganėtinai ryškūs regioniniai skirtumai: trijų didžiųjų miestų (Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos) ir aplink juos esančiose teritorijose nedarbo lygis nuosekliai mažėja, tuo tarpu pasienio savivaldybėse pietvakarių ir šiaurės Lietuvoje nedarbo lygis išlieka didesnis nei 10 %. Nors darbo rinkos rezultatai yra geri ir iš esmės viršijantys ES vidurkius, tačiau problemų kelia, mažėjanti darbo jėga ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumas.

Socialinės paslaugos vis dar netolygiai išplėtos skirtingose Lietuvos savivaldybėse. Ryški pajamų nelygė – 2017 m. turtingiausių 20 % gyventojų pajamos buvo 7,3 karto didesnės nei neturtingiausių 20 % gyventojų, maždaug 44 % neįgaliųjų gresia skurdas arba socialinė atskirtis (ES vidurkis 30 %) bei pagyvenusių žmonių skurdas ir nepriteklis yra didelė problema, 3 kartus viršijanti ES vidurkius. 2017 m. duomenimis 33 % vyresnių nei 65 m. gyventojų patyrė skurdą. . Mažinant **socialinę atskirtį**, toliau išlieka poreikis plėtoti socialines paslaugas, pagrindinę investicijų dalį skiriant perėjimui nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems, su proto negalia ir (ar) psichikos sutrikimais bei likusiems be tėvų globos vaikams, paslaugoms sunkumus patiriančios šeimoms, senyvo amžiaus asmenims.

Sveikatos apsaugos sektoriuje stebimas teigiamas poveikis visuomenei – iki 2018 m. pab. daugiau nei pusė šalies gyventojų galėjo naudotis kokybiškesnėmis teikiamomis sveikatos priežiūros paslaugomis. Kartu, dalis svarbiausių iššūkių, identifikuotų Partnerystės sutartyje, buvo dalinai išspręsti: sveikatos sistemos reformos įgyvendinimas leido ženkliai sumažinti visuomenės sveikatos esminius iššūkius, t.y. 1/3 sumažėjo savižudybių, 1/4 sumažėjo alkoholio vartojimas ir 1/3 sumažėjo alkoholio sukeltų mirčių skaičius. Taip pat, įvykdyta esminė vaistų kainodaros politikos reforma – priemokos vaistams sumažėjo beveik 2/3. Tačiau, vis dar išlieka reikšmingi sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir kokybės didinimo iššūkiai, sveikatos priežiūros teisinio ir finansinio reguliavimo tobulinimo poreikis, sveikos gyvensenos principų skatinimas. Taip pat, iššūkius kelia sveikatos priežiūros darbuotojų trūkumas regionuose.

Lyginant su ES šalimis Lietuvos gyventojų sveikatos rodikliai gerėja – auga vidutinė gyvenimo trukmė. Tačiau sveikatos priežiūros priemonėmis išvengiama mirtingumo rodiklis yra vienas didžiausių ES, o numatoma viso gyvenimo trukmė yra 6 metais trumpesnė nei ES vidurkis. Taikant šiuolaikinius saugius ir veiksmingus ligų diagnostikos ir gydymo metodus galima pasiekti kokybiškesnį, sveikesnį ir ilgesnį žmonių gyvenimą.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje išlieka dideli **teritorinio išsivystymo** skirtumai, toliau turi būti investuojama į priemones disbalansui mažinti. 2017 m. duomenimis Sostinės regione BVP siekia 112 % ES vidurkio, tuo tarpu likusių regionų vidurkis – tesiekia 62 %, todėl labai svarbios tolimesnės investicijos, siekiant sumažinti šį atotrūkį.

1.3 2014–2018 m. Tarybos rekomendacijų įgyvendinimo vertinimas

2014–2018 m. laikotarpiu Lietuva ėmėsi veiksmų įgyvendinti Tarybos rekomendacijas dėl fiskalinės politikos tvarumo, mokestinės aplinkos gerinimo, valstybės valdomų įmonių reformos, pensijų sistemos reformos, energijos efektyvumo didinimo, žmogiškojo kapitalo socialinės paramos ir sąsajų su ADRP priemonėmis stiprinimo, užimtumo, švietimo, sveikatos bei skurdo ir socialinės atskirties mažinimo srityse, bei darbo našumo didinimo, inovacijų bei privačių investicijų skatinimo. Įgyvendinant **Tarybos rekomendaciją dėl valstybės valdomų įmonių reformos**, pertvarkytos valstybės įmonės, 2014 m. priimti Valstybės ir savivaldybių įmonių įstatymo pakeitimai ir kiti susiję teisės aktai, vykdomas valstybės valdomų įmonių vertinimas ir stebėseną. 2017 m. ir 2018 m. priimti sprendimai dėl valstybės valdomų įmonių valdybų depolitizavimo ir skaidrumo didinimo.

Įgyvendinant **Tarybos rekomendaciją dėl energijos efektyvumo didinimo**, imtasi priemonių renovacijai spartinti (įsteigti 4 fondų fondai energijos efektyvumo srityje, išduodamos lengvatinės paskolos daugiabučių namų atnaujinimui, toliau įgyvendinama daugiabučių namų atnaujinimo programa), pagerinta energetikos infrastruktūra, 2014 m. atidarytas pirmasis Baltijos valstybėse suskystintųjų gamtinių dujų terminalas, pagerintos dujų ir elektros energijos jungtys su kaimyninėmis valstybėmis (Lenkija, Švedija). Toliau sėkmingai vystomi AEI ištekliai ir užtikrinama jų integracija į rinką.

Įgyvendinant **Tarybos rekomendaciją dėl socialinės paramos sąsajų su ADRP priemonėmis**, siekiant padidinti nedarbo draudimo išmokų ir socialinės paramos aprėptį ir adekvatumą, patobulintas piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams teisinis reguliavimas. 2017 m. priėmus naująjį Užimtumo įstatymą ir atlikus Lietuvos darbo biržos reformą, įsteigiant Užimtumo tarnybą, padaryta tam tikra pažanga didinant ADRP veiksmingumą. Lietuva imasi papildomų priemonių, kad pagerintų profesinio mokymo kokybę ir padidintų naudojamą pameistrystės programomis. Taip pat, 2017 m. Seimas priėmė žymius Darbo kodekso pakeitimus. Be to, 2018 m. buvo patikslintos nedarbo išmokos, padidintas valstybės remiamų pajamų dydis ir patobulinti teisės aktai dėl socialinės paramos išmokų. Didinant ADRP aprėptį ir veiksmingumą, padedama ilgalaikiams ir vyresnio amžiaus bedarbiams bei nekvalifikuotiems asmenims įgyti ar patobulinti kvalifikaciją bei integruotis į darbo rinką.

Igyvendinant **Tarybos rekomendaciją dėl fiskalinės politikos tvarumo ir mokestinės aplinkos šalyje gerinimo**, įgyvendintos priemonės, kuriomis užtikrinta valdžios sektoriaus finansų drausmė, pagerinti kokybiniai rodikliai įvairiuose sektoriuose laikantis apribojimų biudžeto balansui, sudarytos galimybės gauti tikslesnius valdžios sektoriaus finansų stebėsenos duomenis, padidintas neapmokestinamas pajamų dydis, įdiegtos elektroninių sąskaitų faktūrų ir elektroninių važtaraščių posistemės, užtikrintas rizikos valdymas padidintos rizikos mokesčių mokėtojams. Lietuvos fiskalinė politika yra patikima: ribojamas biudžeto deficitas, griežtinamos fiskalinės taisyklės ir derinama mokesčių struktūra, kad būtų stiprinamas augimas ir užimtumas. Nuo 2011 m. Lietuvos biudžeto būklė labai pagerėjo: trečius metus iš eilės Lietuva užtikrina valdžios sektoriaus biudžeto perteklių, o struktūrinis biudžeto deficitas nuo 3,5 % BVP sumažėjo iki 0,6 % 2018 metais. Nuo 2018 m. įvesta pensijų indeksavimo formulė ir taip sustiprintas fiskalinis pensijų sistemos tvarumas. Lietuva gerokai sumažino darbo jėgos (pirmiausiai mažą darbo užmokestį gaunančių asmenų) mokesčių našta. Taip pat pasistūmėta į priekį sudarant prielaidas riboti atsiskaitymus grynaisiais pinigais, taip mažinant šešėlinės ekonomikos mastą.

Igyvendindama **Tarybos rekomendaciją dėl žmogiškojo kapitalo stiprinimo** Lietuva žengė svarbius žingsnius stiprindama investicijas užimtumo, švietimo, sveikatos bei skurdo ir socialinės atskirties mažinimo srityse. Toliau stiprinamas suaugusiųjų švietimo koordinatorių tinklas savivaldybėse, sudarytos sąlygos vertinti Lietuvos gyventojų užimtumo procesus bei kvalifikacijos atitiktį atliekamam darbui, sudarytos sąlygos nuolatinei karjeros stebėsenai, pradėtos įgyvendinti 2014–2020 m. ES fondų investicinės priemonės, kuriomis sukuriama galimybė įmonių darbuotojams tobulinti kvalifikaciją ir technologinius įgūdžius bei įgyti naujų kompetencijų, atnaujinamos profesinio mokymo programos. 2017 m. Lietuvoje pradėtos spręsti pagrindinės mokyklų tinklo efektyvumo ir mokymosi rezultatų kokybės problemos. Vykdoma ir aukštojo mokslo sistemos reforma. Lietuva toliau stiprina suaugusiųjų švietimo koordinatorių tinklą savivaldybėse bei vykdomos bendrojo lavinimo reformos.

Siekiant gerinti sveikatos priežiūros sistemos rezultatus, sukurti stebėsenos ir vertinimo modeliai, įgyvendinamos antikorupcinės priemonės, toliau siekiama sveikatos sistemos plėtros ir ligoninių tinklo konsolidavimo. 2017 m. patvirtintas Sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūros plėtros planas leidžia geriau koordinuoti ir tikslingiau skirstyti investicijas, kad būtų pagerinta sveikatos priežiūros kokybė bei prieinamumas ir sumažinta nelygybė šalyje, naudojantis sveikatos priežiūros paslaugomis. Taip pat, 2017 m. priėmus teisės aktus dėl alkoholio ir tabako vartojimo buvo dalinai suvaldyti rizikos sveikatai ir keliamos žalos veiksniai. Pastaraisiais metais vis daugiau priemonių taip pat imamasi sveikatos priežiūros paslaugų kokybei pagerinti.

Igyvendinant **Tarybos rekomendaciją dėl darbo našumo didinimo, inovacijų bei privačių investicijų skatinimo**, įgyvendinama inovacijų reforma. 2018 m. priimti įstatymų

pakeitimai, kuriais įtvirtinama technologijų ir inovacijų sistemos sandara, nustatomos technologijų ir inovacijų politiką formuojančios ir įgyvendinančios institucijos. Įgyvendinus reformą, verslo atstovams sudarytos palankesnės galimybės gauti finansavimą produktams tobulinti, o mokslininkai turėtų būti suinteresuoti uždirbti papildomų lėšų, atlikdami verslo užsakymus. 2018 m. pradėjo veikti nauji rizikos kapitalo fondai. Visi jie prisidėjo prie bendro startuolių investicijų skaičiaus didėjimo.

2. Pažanga, padaryta įgyvendinant Sąjungos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją ir konkrečių fondų uždavinius, pasitelkiant ESI fondų įnašą siekiant pasirinktų teminių tikslų ir pagal kiekvienos programos veiklos rezultatų plane nustatytus orientyrus ir klimato kaitos tikslams panaudotas investicijas

2.1 Pažanga siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslų

Informacija apie pažangą įgyvendinant „Europa 2020“ tikslus pateikta 13 skyriuje.

2.2 Pažanga pagal teminius tikslus

2.2.1 MTEP ir inovacijų skatinimas

2014–2018 m. ERPF lėšomis:

Siekiant pažangos MTEPI srityje, taikyta 15 skirtingų intervencijų, siekiant apimti visą inovacinį ciklą. **Stiprinant mokslo ir studijų institucijų gebėjimus, kad jie geriau atspindėtų ūkio poreikius**, buvo atnaujinta MTEPI infrastruktūra ir įsigyta moderni įranga, tai sudarė galimybes mokslo ir verslo bendradarbiavimui bei sustiprino bendradarbiavimą tarp Lietuvos universitetų bei Lietuvos ir užsienio universitetų. Buvo tęsiamas mokslininkų veiklos naujų įgūdžių, verslumo formavimas. Iki 2018 m. pabaigos ES investicijomis 80,64 tyrėjų buvo sudarytos pagerintos sąlygos dirbti patobulintoje tyrimų infrastruktūros bazėje.

Įgyvendinami bendri mokslininkų ir MVĮ projektai, didėja patentinių paraiškų skaičius. Partnerystės su verslu stiprėjimą atspindi augantys ūkiskaitos sutarčių skaičiai ir pajamos. Iki 2018 m. pabaigos 1 981 išorės vartotojai iš ūkio subjektų, pasinaudojo atnaujinta atviros prieigos MTEPI infrastruktūra. Investicijos turi teigiamą poveikį tarptautinei tinklų veiklai ir įsijungimui į tarptautines infrastruktūras – tai skatina sukurtos MTEP infrastruktūros įveiklinimą bei suteikia galimybę tyrėjams naudotis Lietuvoje neturima įranga ir perimti tarptautinių ekspertų žinias. ES lėšomis iki 2018 metų finansuota narystė Europos branduolinių mokslinių tyrimų organizacijoje (CERN).

Spartinant technologinę Lietuvos ūkio modernizaciją bei netechnologinių inovacijų sklaidą, skatinamos tiesioginės užsienio investicijos sumanios specializacijos kryptyse. Didinant

žinių komercinimo ir technologijų perdavimo mastą apjungiami mokslo ir verslo sektorių atstovų resursai ir skatinamas naujų produktų kūrimui aktualių žinių perdavimas ir MTEPI rezultatų komercinimas, mokslo sektoriaus potencialo išnaudojimas, skatinant aktyviau užsiimti į verslo rinką orientuotomis MTEPI veiklomis. Didinant MTEPI aktyvumą privačiame sektoriuje siekiama padidinti MTEPI veiklą vykdančių įmonių skaičių ekonomikoje ir paskatinti kurti aukštą pridėtinę vertę turinčias inovacijas, teikiant įmonėms paskatas investuoti į MTEPI, pereiti prie naujų produktų kūrimo, skatinti skirtingų sektorių partnerystę ir užsienio investicijų pritraukimą sumanios specializacijos srityse.

Stiprinant investicijas į inovacijų sistemą, priemonės orientuojamos į inovaciniams gaminiams, paslaugoms ar procesams kurti reikalingus taikomuosius mokslinius tyrimus, eksperimentinės plėtros veiklas, klasterizaciją, inovacijų populiarinimą ir sklaidą, įmonių tarptautiškumo didinimą, tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą, inovacijų paklausos didinimą. Siekiama, kad investicijos apimtų visą inovacijų ciklą ir taptų paskata užtikrinti sklandų jo funkcionavimą. Dėmesys skiriamas kiekvienam iš ciklo etapų – nuo naujo produkto idėjos susiformavimo iki jo įdiegimo rinkoje. Šiomis investicijomis prisidedama įgyvendinant Tarybos rekomendaciją dėl inovacijų ir privačių investicijų skatinimo.

EŽŪFKP intervencijų mastas **inovacijų skatinimo, bendradarbiavimo ir žinių bazės vystymo kaimo vietovėse** srityje 2014–2018 m. dar buvo nedidelis, tačiau ir toliau buvo aktyviai renkamos ir tvirtinamos paraiškos. Iki 2018 m. pabaigos buvo patvirtinti ir pradėti įgyvendinti 26 projektai. Pagal suplanuotas projektų veiklas matyti, kad bus įgyvendinama daug novatoriškų veiksmų ir inovacijos bus pritaikomos šalies / žemės ūkio šakos lygiu. Įgyvendinant projektus, vykdomos parodomosios veiklos ir informuojama apie inovacijų, naujų ūkininkavimo metodų diegimą, dalijamasi gerąja patirtimi, organizuojant lauko dienas, seminarus, parodomuosius bandymus, praktinius – informacinius seminarus.

Siekiant prisidėti prie **mokslo ir verslo bendradarbiavimo stiprinimo žemės ūkio, miškininkystės sektoriuose**, taip pat prie Europos inovacijų partnerystės veiklos grupių identifikuotų ūkininkavimo problemų sprendimo, 2014–2018 m. patvirtinta 12 projektų, kurie įgyvendinami Europos inovacijų partnerystės veiklos grupių ir kurie yra skirti novatoriškoms veikloms ir inovacijoms diegti. Pavyzdžiui, šiuo metu įgyvendinami projektai, kuriais siekiama pagerinti dirvos struktūrą ir kokybę, reguliuoti drėgmės režimą dirvožemyje, didinti pieninių ir mėsinių galvijų produktyvumą, taip pat skatinti inovacijų kūrimą ir diegimą bei žinių kaupimą ir perdavimą žemės ūkyje.

Siekiant prisidėti prie **mokslininkų ir žvejų bendradarbiavimo**, nuo 2017 metų renkamos paraiškos atitinkamoms priemonėms finansuojamoms iš EJŪŽF fondo įgyvendinti. Investuojama į taikomuosius mokslinius tyrimus, vykdomus pagal jungtinės veiklos sutartis (taip pat su minėtais

tyrimais susiję duomenų rinkimas ir tvarkymas, bandomieji projektai, žinių ir mokslinių tyrimų rezultatų sklaida, seminarai ir geriausia praktika), kurių tikslas – technologinės plėtros, inovacijų, įskaitant energijos vartojimo efektyvumo, didinimas ir žinių perdavimo gerinimas.

2.2.2 Informacinių ir ryšio technologijų prieinamumo, naudojimo didinimas ir kokybės gerinimas

2014–2018 m. ERPF lėšomis

IRT prieinamumo, naudojimo didinimo ir kokybės gerinimo veiklos buvo pradėtos įgyvendinti 2017 m. III ketvirtį. Siekiant diegti priemones, leidžiančias efektyviau panaudoti turimą valstybės IRT bazę ir sukauptus informacinius išteklius, pradėtas įgyvendinti projektas, skirtas valstybės debesijos paslaugų teikimo infrastruktūros sukūrimui, kuriam iš viso skirta 35,7 mln. Eur. Taip pat, pradėtas įgyvendinti projektas, skirtas padidinti namų ūkių, esančių 30 Mbps ir spartesniu plačiajuosčio interneto ryšiu padengtoje šalies teritorijoje, dalį, kuriam skiriama 34,8 mln. Eur. Be jau paminėtų projektų, 2018 m. buvo pasirašytos dar 23 projektų sutartys, pagal kurias skirta 65,5 mln. Eur – įgyvendinami projektai, kuriais siekiama padidinti IRT paklausą ir naudojimą gyventojų tarpe, plėtoti ir tobulinti elektronines viešąsias ir administracines paslaugas, diegti pažangius IRT sprendimus kultūros ir lietuvių kalbos srityse. 2018 m. spalio mėnesį pasirašyta sutartis dėl RAIN-3 projekto įgyvendinimo. Nustatytose „baltųjų dėmių“ teritorijose bus pastatyti apie 180 ryšių bokštų, bei nutiesti apie 1 465 km šviesolaidinių kabelių linijų, prijungiant naujai pastatytus ryšių bokštus, ryšio transmisijos problemų turinčius ir kitus objektus. Naujai sukurta judriojo ir fiksuotojo ryšio infrastruktūra padengs apie 9 105 km² „baltųjų dėmių“ teritorijų plotą, o naujos kartos prieiga bus suteikta apie 254 000 namų ūkių teritorijų. Dėl minėtų investicijų, pavyzdžiui, gyventojų, kurie nuolat naudojami internetu, dalis nuo 2012 m. buvusių 65 % išaugo iki 78 % 2018 m. (siektina reikšmė 2023 m. – 87 %), o namų ūkių, esančių 30 Mbps ir spartesniu plačiajuosčio interneto ryšiu padengtoje šalies teritorijoje, dalis padidėjo iki 91 % (naujausi 2016 m. duomenys).

EŽŪFKP lėšomis iki 2018 m. pabaigos buvo įgyvendintas šviesolaidinio tinklo kabelio linijų tiesimo projektas, skirtas investicijoms į plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą ir prieigą prie jos. Pirmuoju projekto etapu, įgyvendintu 2014–2015 m. (iš 2007–2013 m. EŽŪFKP lėšų), buvo suprojektuota ir nutiesta daugiau nei 485 km šviesolaidinių kabelinių linijų, prijungti 432 objektai. 2016–2018 m., įgyvendinant antrąjį etapą, prie plačiajuosčio ryšio infrastruktūros prijungta 400 objektų ir nutiesta 343 km šviesolaidinių linijų. Užbaigus abu projekto etapus, ryšio operatoriai gali prijungti savo turimą prieigos infrastruktūrą ar kurti naują bei teikti plačiajuosčio ryšio paslaugas kaimiškosiuose vietovėse. Projekto įgyvendinimo etapu minėtiesiems subjektams ir kitiems tose gyvenvietėse esantiems vartotojams sudarytos galimybės naudotis spartaus interneto, televizijos ir

kitomis moderniomis paslaugomis. ES investicijų dėka (projekto pirmojo etapo) 79 tūkst. vartotojų gavo galimybę naudotis nauja arba geresne plačiajuosčio interneto infrastruktūra.

2.2.3 MVĮ, žemės ūkio sektoriaus (EŽŪFKP) bei žuvininkystės ir akvakultūros sektoriaus (EJRŽF) konkurencingumo didinimas

2014–2018 m. ERPF lėšomis:

Didinant verslumo lygį ir užtikrinant finansinių išteklių prieinamumą ir įvairovę, iki 2018 m. pab. buvo pritraukta daugiau nei 220 mln. privačių investicijų. Įgyvendinant verslumo skatinimo priemones finansuota 60 įmonių. SVV subjektams buvo teikiamos aukštos kokybės konsultacijos verslo pradžios ir plėtros, finansavimo šaltinių, naujų technologijų diegimo ir kitais verslo organizavimo klausimais.

Tarp finansuojamų verslumo veiklų yra užtikrinama sinergija, pavyzdžiui, įmonės pasinaudojusios produktyvumo didinimo priemonėmis, taip pat galėjo gauti finansavimą ir pagal eksporto plėtros priemones, taip siekiant, kad įmonės ne tik padidintų produktyvumą, bet ir orientuotųsi į eksportą.

Didinant MVĮ tarptautiškumą ir kuriant galimybes įmonėms geriau integruotis į tarptautines rinkas, iki 2018 m. pab. buvo finansuota 180 įmonių ir sudarytos sąlygos MVĮ ir jos produkcijos pristatymui užsienyje vykstančiose tarptautinėse parodose, taip skatinant įmones kuo daugiau dėmesio skirti naujų užsienio rinkų paieškai ir esamų rinkų plėtrai, bei įmonių grupių veikloms, nukreiptoms į naujų eksporto rinkų paiešką. 2018 m. pradėtas įgyvendinti projektas „Tarptautiškumas LT“. Projektas yra orientuotas į 6 sektorius: 3 tradicinius ekonomikos sektorius (baldai, maistas ir gėrimai bei inžinerinė pramonė) ir 3 aukštųjų technologijų sektorius (biotechnologijos, medicinos prietaisai ir moksliniai instrumentai bei IT paslaugos). Nuo 2018 metų vasario mėn. pabaigos SVV subjektams pradėtos teikti eksporto kredito garantijos (skirta 8 mln. eurų).

Gerinant Lietuvos verslo produktyvumo rodiklius, MVĮ diegiamos modernios technologijos, elektroninio verslo sprendimai, inovatyvūs vadybos metodai, valdymo sistemos bei netechnologinės inovacijos, taip pat diegiamos didelio poveikio technologijos Lietuvos tradicinės pramonės šakose. Iki 2018 m. pab. finansuota 810 įmonių. Siekiant užtikrinti, kad Lietuva neatsilikėtų nuo pasaulyje vykstančios 4-tosios pramonės revoliucijos, dalis investicijų (40,5 mln. Eur) nukreipta į pramonės MVĮ skaitmeninimo veiklas (finansuotos 63 įmonės). Investuojant lėšas, taip pat buvo siekiama paskatinti pramonės MVĮ skirti lėšų technologiniam auditui atlikti, kuris padėtų joms įsivertinti gamybos procesų skaitmeninimo galimybes ir perspektyvas. Siekiant ir ne tik toliau mažinti netolygumus tarp didžiųjų miestų ir regionų bet ir efektyviau investuoti ES fondų

lėšas, pradėta įgyvendinti pilotinė priemonė „Regio potencialas LT“, skirta tik regionuose įsikūrusiam verslui modernių technologijų diegimui pradėtas finansuoti.

Skatinant Lietuvos verslo įmonių investicijas į ekoinovacijas ir kitas efektyviai išteklius naudojančias technologijas, diegiamos netechnologinės (pavyzdžiui, ekologiškas projektavimas) ir technologinės (pavyzdžiui, švaresnės gamybos) ekoinovacijos. Lietuva laikoma besivejančia ES vidurkį ekoinovacijų kūrėja. Pagal bendrą 2015 m. Ekoinovacijų rezultatų suvestinės balą Lietuva (72,9 balai) buvo 22 vietoje ES, o pagal naujausius 2018 m. duomenis – 16 vietoje (89 balai). Ataskaitiniu laikotarpiu finansuota 135 įmonių.

Ataskaitiniu laikotarpiu EŽŪFKP lėšos labiausiai prisidėjo prie **žemės ūkio sektoriaus konkurencingumo didinimo**, įgyvendinant priemones, skirtas investicijoms į materialųjį turtą bei žemės ūkio produktų perdirbimą ir rinkodarą. Iki 2018 m. pabaigos buvo investuota į 2 918 žemės ūkio valdų, kuriose vykdytos investicijos į ūkių modernizavimą. Investicijas gavusios valdos sudarė 1,5 % visų Lietuvoje registruotų žemės ūkio valdų. Siekiant paskatinti smulkių ūkių restruktūrizavimo procesus ir jų dalyvavimą rinkoje, iki 2018 m. pabaigos investicijos suteiktos daugiau kaip 1,2 tūkst. smulkių ūkių.

Įgyvendinta 15 miškų infrastruktūros gerinimo projektų, kurie buvo skirti miško kelių įrengimui (naujai nutiesta 5,83 km miško kelių su žvyro dangą) ir rekonstrukcijai (57,4 km), taip pat su miško keliais susijusių įrenginių ar statinių įrengimui (pavyzdžiui, griovių, pralaidų, nuovažų, tiltų statybai).

Žemės ūkio produktų perdirbimo ir rinkodaros srityje iki 2018 m. pab. įgyvendinant 54 projektus pagerinta maisto tiekimo organizavimui būtina infrastruktūra, sumažintos naujų technologijų diegimo ir gamybos sąnaudos, padidinta gaminamų produktų pridėtinė vertė ir gamintojų konkurencingumas tiek tarptautinėje, tiek vietos rinkoje.

Žvejybos sektoriuje skatinamos investicijos į laimikio kokybės išsaugojimą ir pridėtinės vertės kūrimą, akvakultūros ir žuvininkystės produktų perdirbimo sektoriuose į gamybos plėtrą ir pridėtinę vertę. Baltijos jūros priekrantės žvejų konkurencingumui palaikyti mokėtos kompensacijos. Prie sektoriaus įmonių konkurencingumo didinimo prisideda patvirtintos gamintojų organizacijos, kurių gamybos ir prekybos planų parengimas ir įgyvendinimas EJRŽF pagalba.

2.2.4 Perėjimo prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos visuose sektoriuose

2014–2018 m. ERPF ir SaF lėšomis:

Didinant energijos vartojimo efektyvumą, atnaujinami daugiabučiai namai ir savivaldybių viešieji pastatai. Iki 2018 m. pabaigos įvyko didelė pažanga, siekiant numatytų rodiklių: finansiniai tarpininkai su projektų administratoriais sudarė 1 462 paskolos sutartį daugiabučių namų

atnaujinimui (planuota sudaryti 450 paskolų ar garantijų sutarčių), 31 151 namų ūkis priskirtas geresnei energijos efektyvumo klasei (numatytas 2023 m. tikslas – 30 000 namų ūkių), pasiekta 82 % (66 070 t CO₂ ekvivalentu) 2023 m. nustatytos rodiklio reikšmės, o įvertinus projektų sutartyse suplanuotas reikšmes šis rodiklis turėtų viršyti siekiamą reikšmę (80 000 t CO₂ ekvivalentu). Nepakankama pažanga, siekiant savivaldybių viešųjų pastatų atnaujinimo. Vykdam savivaldybių viešųjų pastatų atnaujinimo finansinę priemonę, vėlavo finansinio tarpininko atrinkimas ir sutarties pasirašymas. 2018 m. suteikta 1 paskola savivaldybei priklausančio viešojo pastato modernizavimo projektui.

Didinant energijos vartojimo efektyvumą pramonės įmonėse, 35 įmonės atliko energijos vartojimo auditus, (2016 m. – tokių buvo 22, o iki 2018 m. pab. – sudarytos sutartys su 67 įmonėmis), dalinai kompensuojamos paskolų ir finansinės nuomos (lizingo) sandorių palūkanos pramonės įmonėms. Taip pat skatinamas AEI naudojančių energijos gamybos pajėgumų įrengimas bei efektyvesnio AEI panaudojimo technologijų diegimas pramonės įmonėse. Iki 2018 m. pab. 94 pramonės įmonėms buvo skirtos investicijos AEI naudojančių energijos gamybos pajėgumų diegimui.

Didinant energetinį transporto sektoriaus efektyvumą, rengiami darnaus judumo mieste planai, įsigyjamos ekologiškos transporto priemonės bei įrengiami pėsčiųjų ir dviračių takai. Įgyvendinant darnų judumą skatinančias veiklas, su įvairių miestų savivaldybių administracijomis buvo pasirašytos projektų sutartys, kurias įgyvendinus buvo sukurtos miestų darnaus judumo sistemos. Transporto sektoriuje 2018 m. buvo baigta rengti didžioji dalis (15 iš 18) darnaus judumo planų, patvirtinti 9 darnaus judumo priemonių diegimo projektų sąrašai. Investuota į viešojo transporto priemonių įsigijimą (iki 2018 m. pab. buvo įsigytos naujos 5 ekologiškos viešojo transporto priemonės ir sudarytos 7 sutartys, pagal kurias bus įsigytos dar 88 ekologiškos transporto priemonės) bei dviračių ir pėsčiųjų takų įrengimą (pasirašytos 36 sutartys, įrengta 9,5 km, rekonstruota 2,58 km takų).

2014–2018 m. **siekiant darnios energetikos sektoriaus plėtros bei energetinio skurdo mažinimo**, SaF lėšomis modernizuojami ir plėtojami šilumos bei elektros energijos skirstymo tinklai. Patvirtinta 17 mln. Eur priemonė, skatinanti gaminančius vartotojus. Sukurta nauja valstybei nuosavybės teise priklausančių viešųjų pastatų modernizavimo kompleksinė priemonė su patrauklesne finansavimo schema (derinant paskolų ir grąžinamosios subsidijos instrumentus), pagal kurią gautos 7 paraiškos. Pasiektas tarpinis rodiklis finansinėje priemonėje, skirtoje gatvių apšvietimo modernizavimui – viename mieste modernizuota gatvių apšvietimo sistema.

2014–2018 m. EŽŪFKP lėšomis **diegiamos miškininkystės technologijos ir skatinamas biomasės, gautos iš miško produkcijos, žaliavų panaudojimas**. 2018 m. plotas, kuriame vykdomos veiklos susijusios su agrarine aplinkosauga ir klimatu bei tiesiogiai ir netiesiogiai

mažinamas žemės ūkio išmetamo ŠESD ir amoniako kiekis, siekė daugiau kaip 200 tūkst. ha ir sudarė apie 7,5 % viso žemės ūkio paskirties žemės ploto Lietuvoje. Plotas, kuriame vykdytos tiesiogiai su ŠESD ir amoniako kiekio mažinimu susijusios valdymo sutartys, sudarė apie 2,11 % viso žemės ūkio paskirties žemės ploto Lietuvoje. Iki 2018 m. pabaigos investuota į plotą, kuriame tiesiogiai prisidėta prie anglies sekvestracijos ir išlaikymo žemės ūkyje ir miškininkystėje, sudarė beveik 93 tūkst. ha arba 1,85 % bendro žemės ūkio ir miško paskirties žemės ploto Lietuvoje, o bendras investicijų plotas, kuriame tiesiogiai ir netiesiogiai prisidėta prie šio tikslo įgyvendinimo – 100 tūkst. ha (2 %).

Toliau išliko nepopuliarios **žvejybos sektoriui skirtos EJRŽF investicinės priemonės**. Daugiausiai dėl reglamentuose nustatytų taikomų ribojančių reikalavimų ir mažo investicijų intensyvumo. Tvenkinių akvakultūros įmonės nemažai investavo į naujesnę aplinkai palankesnę techniką, reikalingą tvenkinių priežiūrai. Nors daugelyje verslo projektų investuojama ir į geoterminį šildymą ar saulės baterijas, šių investicijų mastas nėra labai reikšmingas. Kol kas mažo akvakultūros įmonių susidomėjimo susilaukė priemonės skirtos investicijoms į AEI technologijas, suteikiančias galimybes tapti gaminančiais vartotojais. Pradžioje juos sulaukė didžiausios galios apribojimai, taikomi gaminantiems vartotojams. Šiuo metu pagrindinė priežastis – investicijų neatsiperkamumas, atsižvelgiant į elektros ir jos palaikymo kainą.

2.2.5 Prisitaikymo prie klimato kaitos, rizikos prevencijos ir valdymo skatinimas

Mažinant dėl klimato kaitos atsirandančius nuostolius, iki 2018 m. ERPF lėšomis įsigytos naujos elektroninės sirenos ir jų valdymo bei integravimo į Bendrojo pagalbos centro informacinę sistemą įranga, gelbėjimo tarnybos aprūpintos modernia technika ir įranga, skirta naudoti potvynių ir kitų dėl klimato kaitos kylančių nelaimių metu. Įsigyta 29 vnt. gyventojų perspėjimo įrangos, asmeninės apsaugos ir gelbėjimo technikos. Ataskaitiniu laikotarpiu buvo investuojama į gyventojų perspėjimo sirenomis sistemos potencialiai pavojingose zonose modernizavimą – įsigytos 26 perspėjimo sirenos ir jų sistemos.

2014–2018 m. **EŽŪFKP lėšomis įgyvendinamos miško įveisimo ir priežiūros**, agrarinės aplinkosaugos, ekologinio ūkininkavimo priemonės. Iki 2018 m. pirmą kartą mišku apželdintas daugiau nei 2,4 tūkst. ha žemės plotas, o plotas, kuris buvo apželdintas jau anksčiau ir už kurį 2018 m. mokamos kasmetinės išmokos, sudarė daugiau nei 14,6 tūkst. ha.

Iki 2018 m. **agrarinės aplinkosaugos veiklos** (vandens telkinių apsauga nuo taršos, „rizikos“ vandens telkinių būklės gerinimas, pesticidų ir trąšų naudojimo mažinimas, pievų plotų išlaikymas arba užsėjimas, šlapynių tvarkymas) buvo įgyvendinamos 47 tūkst. ha plote (1,7 % bendro žemės ūkio paskirties ploto). Skatinant ekologinį ūkininkavimą, investuojant į geros dirvožemio būklės

tausojimą užtikrinančius ūkininkavimo būdus, 2018 m. investuota į beveik 198 tūkst. ha tokių valdų plotas.

2.2.6 Aplinkosauga ir išteklių naudojimo veiksmingumo skatinimas

Didinant kultūros ir gamtos paveldo aktualumą, lankomumą ir žinomumą, visuomenės informuotumą, 2014–2018 m. ERPF lėšomis pradėtos įgyvendinti visuomenės informavimo ir švietimo aplinkos klausimais priemonės, įgyvendinamos kultūros ir gamtos paveldo objektų e-rinkodaros priemonės, vykdoma nacionalinių turizmo maršrutų, turizmo trasų ir prioritetinių turizmo produktų rinkodara, kompleksiskai tvarkomi kultūrinėms ir su jomis susijusioms reikmėms pritaikomi kultūros paveldo objektai.

Pasiekta nemaža pažanga kultūros sektoriaus investicijose, nes iki 2018 m. pab. buvo suplanuota 96 % kultūros sričiai skirtų lėšų. Dėl ilgo kultūros paveldo projektų įgyvendinimo (kultūros paveldo tyrimai, projektavimas, neįvykstantys viešieji pirkimai, pirkimų teisminės procedūros) iki 2018 m. pab. buvo baigti du pirmieji projektai. Tačiau jau yra suplanuotos investicijos, tarp jų į nacionalinės reikšmės kultūros paveldo objektus (Trakų pusiasalio pilį, Užutrakio dvarą, Bernardinų vienuolyną bei kt.) bei 37 projektus regionuose, kurios yra labai svarbios, didinant susidomėjimą kultūros paveldu bei jo prieinamumą, pritaikymą kultūrinėms ir su jomis susijusioms edukacinėms, ekonominėms bei socialinėms reikmėms. Taip pat, ataskaitiniu laikotarpiu toliau buvo siekiama didinti kultūros ir gamtos paveldo objektų lankomumą ir žinomumą e-rinkodaros priemonėmis. Iki 2018 m. pab. buvo įgyvendintos 256 turizmo rinkodaros priemonės.

2014–2018 m. SaF lėšomis:

Gerinant padėti atliekų sektoriuje, 147,2 mln. Eur SaF lėšų yra investuojama į komunalinių atliekų antrinį panaudojimą ir siekiama didinti perdirbamų atliekų kiekį. Tiesiogiai į perdirbamų atliekų pajėgumų plėtrą suplanuota investuoti 82,7 mln. Eur SaF lėšų. Iki 2018 m. pabaigos komunalinių atliekų surinkimo pajėgumai ES fondų investicijų dėka buvo padidinti 429,65 tonomis per metus.

Didinant vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumą ir sistemos efektyvumą, kartu su ES fondų investicijomis buvo pasiektas 81,80 % vandens tiekimo paslaugų prieinamumas šalies gyventojams, sutvarkyta 78 % susidarantių nuotekų – iš suplanuotų rekonstruoti 350 km vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo tinklų, šiuo metu rekonstruota 18,41 % (64,4 km). Iki 2018 m. tiekiamo vandens kokybė pagerėjo 170 855 gyventojams. Tuo pačiu, 2018 m. pab. buvo pradėtas įgyvendinti projektas, kuriuo siekiama efektyvinti vandentvarkos įmonių valdymą ir jų stambinimo proceso eigą..

Mažinant oro taršą, tvarkomos cheminėmis medžiagomis užterštos urbanizuotos teritorijos, rengiami aplinkos oro kokybės valdymo priemonių planai, įsigyjamos gatvių priežiūros ir valymo technologijos (įrenginiai), įgyvendinamos visuomenės informavimo priemonės. Buvo atnaujintos 27 aplinkos monitoringo ir ankstyvojo perspėjimo, hidrologinių ir meteorologinių stebėjimų stotys, o sutartyse suplanuota įrengti/atnaujinti 199 stočių, įsigyti 9 gatvių valymo įrenginiai.

EŽŪFKP lėšomis **atkuriamos ir saugomos** nuo žemės ūkio ir miškininkystės priklausančios **ekosistemos, bioįvairovė, kraštovaizdis**. EŽŪFKP lėšos skirtos specifinių pievų ir šlapynių tvarkymui, miškininkystės potencialo atkūrimui, prevencinių priemonių įdiegimui ir pelno nesiekiančių investicijų miškuose projektams. 2018 m. plotas, kuriame vykdytos biologinės įvairovės išsaugojimo ir kraštovaizdžio apsaugos veiklos, sudarė 49 % viso Lietuvoje esančio žemės ūkio paskirties žemės ploto (įskaitant plotus, kuriuose esama gamtinių ar kitokių kliūčių, tačiau neįskaitant šių plotų – 10,39 %), o miškų – 0,67 %. 2014–2018 m. buvo investuojama į veiklas, susijusias su dirvožemio valdymo gerinimo ir dirvožemio erozijos prevencija 8,63 % viso Lietuvoje registruoto žemės ūkio paskirties žemės ploto (t. y. 10,5 % daugiau nei numatyta 2023 m. siektina reikšmė).

Gerinant kraštovaizdžio būklę, įgyvendinamos kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos priemonės. Įgyvendinant projektus visoje Lietuvoje, rekultivuotas 3,49 ha žemės plotas bei papildomai 17,75 ha užterštos ar apleistos žemės ploto planuojama išvalyti iki laikotarpio pabaigos. Sutvirtinta Gedimino kalno šiaurės vakarų šlaito dalis ir 8 gamtos bei kultūros paveldo objektai ir teritorijos. Iki 2018 m. pab. buvo sutvarkyti 5 įvairaus teritorinio lygmens kraštovaizdžio arealai, o įgyvendinus visas sutartis, planuojama papildomai sutvarkyti 45 arealus.

EJRŽF lėšomis teikiamos investicijos **aplinkai ir biologinei įvairovei išsaugoti ir gerinti**, ungurių ištekliams atkurti ir išlaikyti, žuvų praėjimo takams atstatyti, kraštovaizdžio ir tradiciniams akvakultūros zonų elementams sutvarkyti, su žuvininkystės sektoriumi susijusiems biologiniams, techniniams, aplinkos ir socialiniams-ekonominiams duomenims surinkti ir naudoti mokslinės analizės tikslais, bendrosios žuvininkystės politikos taisyklių laikymuisi užtikrinti.

2.2.7 Tvaraus transporto skatinimas ir kliūčių pagrindinėse tinklo infrastruktūros dalyse šalinimas

2014–2018 m. SaF lėšomis:

Toliau gerinant krovinių ir keleivių mobilumą geležinkeliais bei likviduojant kliūtis pagrindinėse tinklo infrastruktūros dalyse, iki 2018 m. pab. buvo užbaigti antrųjų geležinkelio kelių tiesimo darbai ruože Telšiai–Lieplaukė ir Vilniaus m. aplinkkelio ruože Pušynas–Paneriai. Per ataskaitinį laikotarpį buvo rekonstruota ar atnaujinta 28,62 km geležinkelio TEN-T tinkle.

Gerinant krovinių ir keleivių mobilumą kelių transportu ir užtikrinant saugumą, 2018 m. buvo užbaigti 33,4 km ilgio kelio E67 Via Baltica ruožo tarp Kauno ir Marijampolės rekonstrukcijos darbai: kelias išplatintas iki 4 eismo juostų, panaikintos visos vieno lygio sankryžos, vietoj jų įrengtos sankirtos ir apjungiamieji keliai.

2014–2018 m. ERPF lėšomis:

Didinant regionų judumą ir plėtojant regionų jungtis su TEN-T tinklu, rekonstruojami ir tiesiami valstybinės reikšmės keliai, juose diegiamos eismo saugos ir aplinkos apsaugos priemonės bei intelektinės kelių transporto eismo saugos, saugumo, eismo informavimo ir srautų valdymo transporto sistemos. 2018 m. gruodžio 31 d. duomenimis, buvo rekonstruota 66,01 km regioninių ir vietinių kelių. Taip pat stebimi pasiekimai investuojant į eismo saugą – buvo įdiegta 38 saugų eismą gerinančių ir aplinkosaugos priemonių.

Energetikos sektoriuje 2018 m. investuota į pažangiuosius elektros ir dujų perdavimo bei dujų skirstymo tinklus. Tokiu būdu buvo sudarytos sąlygos patikimiems elektros galių mainams tarp sisteminėmis jungtimi Lietuva–Lenkija („LitPol Link“), sustiprintas Lietuvos elektros perdavimo tinklas, užtikrintas didesnis elektros energijos tiekimo patikimumas. Taip pat, investicijos į gamtinių dujų sistemą leido efektyviau ją eksploatuoti, išvengti didelių nuostolių dėl dujų praradimo bei tiksliau apskaičiuoti gamtinių dujų kiekius sistemoje. Energetikos srityje įdiegus pažangius infrastruktūros elementus per 2018 metus buvo įrengti 10 gamtinių dujų perdavimo sistemos technologiniai priklausiniai, atnaujintos 3 transformatorių pastotės ir (arba) skirstyklos, nutiesta 102,82 km naujų ir rekonstruota 37,67 km elektros perdavimo linijų.

2.2.8 Užimtumo skatinimas ir darbo jėgos judumo rėmimas

2014–2018 m. ESF lėšomis:

Didinant bedarbių ir asmenų, kuriems gresia nedarbas, įsidarbinimo galimybes, iki 2018 m. daugiau kaip 38 tūkst. bedarbių ir išpėtų apie atleidimą darbuotojų ESF pagalba įgijo naują ar patobulino turimą profesinę kvalifikaciją (198 % 2018 m. siektinos reikšmės). 75 % šios priemonės dalyvių teigė, kad yra patenkinti mokymų paslaugų kokybe. Siekiant užtikrinti didesnę ADRP priemonių veiksmingumą ir aktualumą, buvo pradėtas rengti integruotų paslaugų modelis. Pagal jį bus teikiamos individualizuotos užimtumo skatinimo ir motyvavimo paslaugos nedirbantiems ir socialinę paramą gaunantiems asmenims, siekiant juos integruoti į darbo rinką.

Didinant valstybės įdarbinimo tarnybos veiksmingumą, investuojama į Užimtumo tarnybos veiklos tobulinimą: ugdomi darbuotojų specialieji gebėjimai, kuriamos naujos ir tobulinamos esamos paslaugos, vykdoma ADRP priemonių įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą. Taip pat kuriama JGI įgyvendinimo stebėsenos sistema, investuojama į Europos užimtumo tarnybos

(EURES) veiklos valdymo ir darbuotojų kompetencijos tobulinimą, paslaugų teikimą ir jų kokybės gerinimą.

Skatinant savarankišką darbą ir darbo vietas kuriančio verslo steigimą, iki 2018 m. pab. Iš Verslumo skatinimo fondo išmokėta 50 % skirtų lėšų verslumo projektams. Nemokamas konsultacijas verslo steigimo, plėtros, eksporto, investicijų pritraukimo klausimais teikia dvi Lietuvoje veikiančios viešosios įstaigos *Versli Lietuva* ir *Investuok Lietuvoje* bei regioniniai verslo informacijos centrai. Taip pat, ataskaitiniu laikotarpiu buvo skirta daugiau nei 1 mln. Eur subsidijų verslui pradėti. Iki 2018 m. pab. ESF investicijomis buvo sukurta 241 darbo vieta naujai įsteigtose įmonėse ar versluose. Be to, beveik 14 tūkstančių ESF finansuotose veiklose dalyvavusių asmenų pradėjo dirbti, įskaitant ir savarankišką darbą.

Skatinant vyrų ir moterų lygybę, lygias galimybes bei nediskriminavimą, iki 2018 m. pab. skirta 480 tūkst. Eur. Investicijų ir 662 asmenys turėjo galimybę sudalyvauti renginiuose, skatinančiuose moterų ir vyrų lygybę bei diskriminacijos mažinimą darbo rinkoje (13 % siektinos reikšmės).

Apskritai, vyrų ir moterų lygybės principas yra išskiriamas kaip atskiras horizontalus principas, o diegiamos investicinės priemonės, projektai ir jų reglamentavimas yra neutralus t.y. sudaromos vienodos galimybės pasinaudoti finansavimu, nepriklausomai nuo lyties. Atliktų vertinimų metu buvo nustatyta, jog yra numatyta pakankamai priemonių, kurios tiesiogiai ir netiesiogiai prisideda prie šio principo įgyvendinimo.

Aktyvinant vyresnio amžiaus asmenis, įgyvendinamos ADRP priemonės, kuriomis stiprinami vyresnio amžiaus asmenų užimtumo gebėjimai ir didinamos jų galimybės įsidarbinti. Iki ataskaitinio laikotarpio pab. ESF veiklose dalyvavo 16 tūkst. vyresnių nei 54 metų asmenų, kurie yra bedarbiai, įskaitant ilgalaikius bedarbius, arba neaktyvūs nesimokantys asmenys (150 % 2018 m. siektinos reikšmės).

Skatinant jaunimo (15–29 m.) užimtumą, 2014–2018 m. JUI lėšomis teikiamos ankstyvos intervencijos ir jaunimo aktyvinimo paslaugos bei įgyvendinamos integraciją į darbo rinką skatinančios priemonės. Per ataskaitinį laikotarpį įvykdyti ir viršyti visi pagrindiniai JUI rodiklių įsipareigojimai tiek dalyvių skaičiumi, tiek rezultatų rodikliais.

ERPF lėšomis įgyvendinamos 15 ITVP, pagal kurias 2014–2018 m.:

Aktyvinant miestų ekonominę veiklą ir didinant jų investicinį patrauklumą, iki 2018 m. buvo investuota į 43 mažus ir vidutinius miestus bei 5 didžiuosiuose miestuose išskirtas tikslines teritorijas. Iki 2018 m. pab. buvo sukurta arba atnaujinta 860 ha atvirų erdvių miestų vietovėse (182 % 2018 m. tarpinės reikšmės). Taip pat, iki 2018 m. buvo pastatyti arba atnaujinti 9,6 tūkst. kv. m. viešųjų arba komercinių pastatų miestų vietovėse.

Plėtojant vidaus potencialą ir siekiant padidinti ūkinės veiklos įvairovę, tikslinėse teritorijose taip pat modernizuojama kultūros infrastruktūra (muziejai, bibliotekos, kultūros centrai, koncertinės įstaigos, teatrai). Siekiant padidinti ūkinės veiklos įvairovę ar pagerinti sąlygas investicijų pritraukimui ir naujų darbo vietų kūrimui, buvo investuojama į 43 mažus ir vidutinius miestus bei 5 didžiuosiuose miestuose išskirtas tikslines teritorijas. Iki 2018 m. pab. pradėti įgyvendinti 38 regioninio planavimo projektai, iš kurių 3 jau yra baigti.

2014–2018 m. EŽŪFKP lėšomis buvo investuojama į **ne žemės ūkio verslus kaimo vietovėse**, ypatingą dėmesį skiriant jaunimui, kuriančiam verslą kaime. Iki 2018 m. pabaigos patvirtinti 252 verslo pradžios arba plėtros projektai. Iš jų 22 projektai užbaigti ir sukurtos 53 naujos darbo vietos. Dar 6 darbo vietos sukurtos įgyvendinus pirmuosius projektus pagal patvirtintas VPS. Miškininkystės sektoriuje įgyvendinus 49 projektus sukurta 51 nauja darbo vieta.

EJRŽF lėšomis teikiamos investicijos VPS parengti ir įgyvendinti. Atrinktos 9 viensektorių žuvininkystės VVG VPS ir 3 dvisektorių VVG VPS – iki 2018 m. pab. buvo įgyvendintas vienas projektas.

2.2.9 Socialinės įtraukties skatinimas ir kova su skurdu

2014–2018 m. ESF lėšomis:

Didinant labiausiai nutolusių nuo darbo rinkos asmenų integraciją į darbo rinką, iki 2018 m. pab. buvo suteiktos socialinės integracijos ir psichosocialinės reabilitacijos paslaugos beveik 3 500 socialiai pažeidžiamų asmenų, iš jų: 26 % romų tautybės asmenų ir 35 % asmenų, priklausomų nuo psichoaktyviųjų medžiagų, kurie po dalyvavimo projekto veiklose įsidarbino arba pradėjo ieškoti darbo.

Didinant bendruomenėje teikiamų paslaugų prieinamumą ir kokybę, 2018 m. visose Lietuvos savivaldybėse pradėtos teikti kompleksinės paslaugos šeimai, kurios apima pozityvios tėvystės mokymus, psichosocialinę pagalbą, šeimos įgūdžių ugdymą, mediaciją, vaikų priežiūros paslaugas, pavėžėjimą, informavimą ir konsultavimą. Šios paslaugos turi didelę paklausą: iki 2018 m. pab. suteikta paslaugų daugiau nei 30 tūkst. asmenų (šeimų) ir sulaukta teigiamų vertinimų iš tikslinės grupės atstovų. Plačiai teiktos integralios pagalbos į namus (socialinės globos ir slaugos) paslaugos, konsultavimas prižiūrint neįgaliuosius ir senyvo amžiaus asmenis bei mobiliųjų komandų darbuotojų ir savanorių mokymai visose savivaldybėse (išskyrus Neringos m.). Iki 2018 m. pab. paslaugų gavėjų skaičius siekė 3,6 tūkst. asmenų. Tęsiant priemonės „Socialinių paslaugų sistemos stiprinimas“ įgyvendinimą, 20 Lietuvos įstaigų ir NVO, kurios teikia socialines paslaugas, 2018 m. dalyvavo socialinių paslaugų kokybės valdymo sistemos diegimo procese ir šio proceso vertinimo veiklose.

Vykdamas perėjimą nuo institucinės globos prie bendruomenėje teikiamų paslaugų likusiems be tėvų globos vaikams ir neįgaliesiems 2018 m. buvo tęsiama veikla, skirta identifikuoti tikslinių grupių poreikius, nustatyti darbo su tiksline grupe metodikas ir paslaugų teikimo standartus, apmokyti darbuotojus, teikti bandomąsias bendruomenines paslaugas. Pasiruošta pradėti mobilių komandų veiklą, stiprinti globos centrų veiklą ir vykdyti bendruomeninių vaikų globos namų bei vaikų dienos centrų infrastruktūros plėtrą visose savivaldybėse.

Skatinant socialinį verslumą ir socialinę atsakomybę, investuojama į socialinėse įmonėse dirbančių neįgaliųjų bei jų asistentų įdarbinimą. Šiuo metu Lietuvoje yra įsteigta daugiau nei 60 socialinių verslų. Socialinio verslo augimas, lyginant su 2017 m., padidėjo apie du kartus, tačiau šis skaičius ir jo augimas nėra pakankamas, todėl siekiant sparčiau vystyti socialinę ekonomiką 2018 m. buvo parengta priemonė, siekianti paskatinti socialinio verslo steigimąsi.

Gerinant vietines įsidarbinimo galimybes ir didinant bendruomenių socialinę integraciją, rengiamos VPS ir vykdomos kitos su jų parengimu ir administravimu susijusios veiklos. Iš ESF lėšų finansuojamos 39 miestų BIVP strategijos, o 2018 metais pradėti finansuoti VVG atrinkti projektai, skirti įgyvendinti 23 miestų VPS. VVG daugiausia lėšų pagal strategijas yra numatę investuoti į socialinei atskirčiai mažinti skirtų paslaugų teikimą (vidutiniškai 44 %), kiek mažiau – į verslumą skatinančias veiklas (vidutiniškai 36 %), o į užimtumo skatinimą – vidutiniškai 20 %.

Projektai, kuriais aktyvinami vyresnio amžiaus asmenys, buvo sėkmingai pradėti vykdyti 2018 m. Vykdomi 44 projektai, kuriais diegiamas naujas požiūris į vyresnio amžiaus asmenų aktyvumą. Siekiama atsižvelgti į svarbiausius darbingo amžiaus vyresnių asmenų poreikius ir skatinti jų dalyvavimą darbo rinkoje bei savanoriškoje veikloje. Per visą intervencijos įgyvendinimo laikotarpį yra siekiama paslaugas suteikti daugiau nei 8 tūkst. darbingo amžiaus vyresnio amžiaus asmenų.

Informavimo, švietimo ir mokymo veiklos sveikatos srityje pasiekta žymi pažanga. ESF lėšos buvo skirtos visuomenės švietimui, mokymui, informavimui, metodikų ir modelių parengimui, diegimui ir pan. Taip pat yra įgyvendinama jungtinė priemonė, kuri finansuojama ERPF ir ESF lėšomis, skirta tuberkuliozės profilaktikos, diagnostikos ir gydymo paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimui. Pažymėtina, kad per ataskaitinį laikotarpį pasiekti visi suplanuoti veiklos peržiūros rodikliai. Be to, suplanuoti ir visose šalies savivaldybėse įgyvendinami projektai, orientuoti į tikslinių grupių gyventojų sveikatos raštingumo didinimą bei gyventojų sveikos gyvensenos skatinimą. Per 2018 m. minėtų projektų veiklose dalyvavo daugiau nei 27 tūkst. tikslinių grupių asmenų (tikslinių teritorijų gyventojai, vaikai, vyresnio amžiaus asmenys).

2014–2018 m. ERPF lėšomis:

Didinant socialinio būsto prieinamumą, plėtojamas socialinio būsto fondas, statant naujus arba rekonstruojant ir pritaikant būsto paskirčiai esamus pastatus, perkant gyvenamuosius namus ar butus. Iki 2018 m. pabaigos buvo skirti visi planuoti ERPF resursai socialinio būsto plėtrai Lietuvos savivaldybėse ir įrengti ar įsigyti 714 socialinių būstų iš 2 000 planuojamų. Vykdamant nestacionarių, bendruomeninių paslaugų infrastruktūros plėtrą iki 2018 m. pab. buvo modernizuota ar įkurta 10 naujų socialinių paslaugų įstaigų.

Gerinant sveikatos priežiūros kokybę ir prieinamumą tikslinėms gyventojų grupėms bei mažinant sveikatos netolygumus, iki 2018 m. pab. pradėtos įgyvendinti 17 priemonių, kuriomis siekiama tikslinėms asmenų grupėms pagerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą bei kokybę, ypatingą dėmesį skiriant sveikatos išsaugojimui, ligų prevencijai, ankstyvajai diagnostikai ir efektyviam gydymui. ERPF lėšomis yra finansuojama sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros tobulinimas – 68 viešąsias sveikatos priežiūros įstaigose modernizuota infrastruktūra, kuria užtikrinamas geresnės kokybės viešųjų sveikatos priežiūros paslaugų teikimas. 38 šalies savivaldybėse buvo įgyvendinti greitosios medicinos pagalbos ir pacientų transportavimo paslaugų prieinamumo gerinimo projektai – 63 asmens sveikatos priežiūros įstaigoms buvo nupirkti ir perduoti 94 (A, B ir C tipo) greitosios medicinos pagalbos automobiliai su įranga. Taip buvo užtikrinta, kad 120 000 gyventojų iš tikslinių savivaldybių gautų savalaikes ir kokybiškas skubios pagalbos paslaugas. Įvertinta, jog sukurta infrastruktūra turės įtakos 567 išvengiamų mirčių dėl išorinių priežasčių ir 529 išvengiamų mirčių dėl kraujotakos sistemos ligų mažėjimui (iš viso 1 096 išvengiamų mirčių). ERPF lėšomis finansuojamų projektų pagalba sukurta reikalinga infrastruktūra, pagerinanti teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų kokybę insultų, onkologijos, neįgaliųjų sveikatos priežiūros, greitosios medicinos pagalbos srityse. Modernizuota insulto gydymo centrų (5 iš 6) Vilniuje, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje infrastruktūra, reikalinga efektyviam kokybiškų ūminio galvos smegenų insulto integruotos sveikatos priežiūros paslaugų teikimui užtikrinti. Be to, sėkmingai baigtas įgyvendinti projektas, skirtas spręsti specializuotų onkologinių ambulatorinių asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir kokybės problemas, kylančias dėl spindulinės terapijos infrastruktūros nusidėvėjimo ir technologinio neatitikimo. Sėkmingai įgyvendinami ar jau baigti įgyvendinti projektai, skirti pritaikyti asmens sveikatos priežiūros įstaigų fizinę ir informacinę infrastruktūrą specialiesiems neįgaliųjų poreikiams.

2014–2018 m. EŽŪFKP lėšos investuojamos į pagrindinių paslaugų teikimui reikalingos mažos apimties infrastruktūros kūrimą ir tvarkymą, privačios (asbestinių stogų) infrastruktūros gerinimą, viešosios paskirties pastatų, reikalingų teikti vietos paslaugas, tvarkymą, geriamojo vandens tiekimo sistemų statybą, vandens gerinimo, geležies šalinimo sistemų įrengimą, viešųjų poilsio, sporto, laisvalaikio, rekreacinių statinių įrengimą, kultūros ir paveldo objektų, vietovių tvarkymą, išsaugojimą bei atkūrimą ir pan. Iki 2018 m. pabaigos buvo investuota į 3 298 mažos

apimties infrastruktūros atnaujinimo projektus, skirtus pakeisti asbestinių stogų dangą ir įgyvendinami 199 mažos apimties viešosios infrastruktūros tvarkymo bei kūrimo projektai. Dėl įgyvendintų šių projektų geresnėmis paslaugomis naudojosi beveik 116 tūkst. kaimo gyventojų, kurie sudarė 11 % visų Lietuvos kaimo vietovių gyventojų skaičiaus. Taip pat, iki 2018 m. pabaigos įgyvendinti projektai, skirti rekonstruoti ir tiesti vietinės reikšmės kelius (rekonstruota 110 km kelių), bei buvo išplėtoti 16 tradicinių amatų centrų.

Siekiant spręsti kaimo vietovių problemas ir įgyvendinti iniciatyvą „iš apačios į viršų“, buvo patvirtintos 49 VPS, iš kurių 46 yra viensektorės kaimo vietovių VPS, o 3 yra dvisektorės – kaimo vietovių ir žuvininkystės. VPS taikomos 1 milijonui t.y. visiems Lietuvos kaimo vietovių gyventojams. Iki 2018 m. pab., pagal 2016 m. patvirtintas VPS, VVG sparčiai organizavo vietos projektų atranką, buvo pradėtas projektų vertinimas ir įgyvendinimas. Iš viso iki 2018 m. gruodžio 31 d. pagal VPS priemonės gauti 475 vietos projektai, iš kurių 78 pripažinti netinkamais gauti investicijas, o likę 397 yra vertinami ir tikėtina, kad bus sėkmingai įgyvendinti. Vietos plėtros projektams įgyvendinti VPS numatytos investicijos siekia daugiau nei 86 mln. Eur. Iki 2018 m. pabaigos įgyvendinti 35 vietos projektai, išmokėta suma siekia kiek daugiau nei 823 tūkst. Eur.

2.2.10 Investicijos į švietimą, įgūdžius ir mokymąsi visą gyvenimą

2014–2018 m. ESF lėšomis:

Gerinant mokymosi pasiūlą ir siekiant mažinti iškritusių iš švietimo sistemos mokinių skaičių, 2014-2018 m. per 110 tūkst. mokinių savo žinias gilino dalyvaudami formalaus ir neformalaus švietimo veiklose.

Tobulinant ir koncentruojant **studijų infrastruktūrą ir siekiant aukštesnės studijų kokybės** iki 2018 m. pab. 765 studentai turėjo galimybę bent dalį studijų laikotarpio mokytis užsienio aukštosiose mokyklose, o 1 641 studentas – atliko praktiką įmonėse ir organizacijose.

Stiprinant tyrėjų gebėjimus bei pajėgumus mokymuose suteikiančiuose kvalifikaciją arba kompetenciją dalyvavo daugiau nei 20 tūkst. darbuotojų iš MTEPI veiklas vykdančių įmonių ir investuotojų. Į Lietuvos mokslo ir studijų institucijas atvyko 43 tyrėjai, o 976 tyrėjai iš Lietuvos turėjo galimybę išvykti tobulinti savo žinių į užsienį. Be to, 1 213 tyrėjų ir 300 dėstytojų mokėsi pagal neformaliojo švietimo programas, o 902 asmenys dalyvavo doktorantūrai skirtose veiklose.

Didinant profesinio ir suaugusiųjų mokymo prieinamumą ir aprėptį, 2018 m. plėtotą kompetencijų vertinimo ir pripažinimo sistema bei patobulintas į Lietuvą sugrįžusių asmenų informavimas apie mokymosi galimybes turėtų padidinti suaugusiųjų mokymosi veiklą prieinamumą, pagerinti mokymosi poreikių tenkinimą ir padidinti suaugusiųjų mokymosi mastą bei su tuo susijusių stebimų rodiklių teigiamus pokyčius. Atlikti darbai (profesinių standartų, profesinio mokymo programų parengimas, personalo kvalifikacijos tobulinimas ir kt.) padės gerinti profesinio

mokymo kokybę ir rezultatų atitiktį darbo rinkos poreikiams bei didinti profesinio mokymo absolventų įsidarbinimo galimybes. Taip pat buvo sukurta (arba atnaujinta) 16 naujų modulinė profesinių mokymo programų, kuriose 2018 m. pab. duomenimis mokėsi 2 858 mokiniai. Pagal finansuotus pameistrystės projektus buvo apmokyti 197 asmenys, o sektoriinių kompetencijų ugdymo projektuose dalyvavo daugiau nei 30 tūkst. dirbančiųjų.

Kuriant sąlygas ir paskatas mokymuisi visą gyvenimą, iki 2018 m. pab. 114 mokymosi visą gyvenimą sistemos institucijų administracijos darbuotojų dalyvavo veiklose, skirtose mokytis pagal neformaliojo švietimo programas. Siekiant įvertinti esamos sistemos tinkamumą ir suderinamumą bei nubrėžti gaires, ką būtų galima keisti tiek ES fondų investicijų srityje, tiek strateginiu politikos lygmeniu, bandant pasiekti aukštesnių mokymosi visą gyvenimą rodiklių rezultatų, 2018 m. buvo atlikta ir pristatyta speciali atvejo studija *2014–2020 m. ES fondų investicijų į mokymąsi visą gyvenimą tinkamumo ir suderinamumo vertinimas*. Vertinimas parodė, kad šiuo metu vykdomų ES fondų intervencijų ir nacionalinių priemonių suderinamumas mokymosi visą gyvenimą srityje yra menkas, priemonės yra neefektyviai koordinuojamos, joms trūksta lankstumo, kokybės ir kt. Atvejo studijos rezultatai ir strateginės rekomendacijos bus pagrindas koreguojant ES fondų investicijų paskirstymą mokymuisi visą gyvenimą aktualioms priemonėms.

Didinant žmogiškųjų išteklių potencialą ir konkurencingumą, 2018 gruodžio 31 d. duomenimis buvo apmokyti 8 759 MVĮ ir didelių įmonių darbuotojai, o 23 482 dirbančiųjų dalyvavo mokymuose suteikiančiuose kvalifikaciją arba kompetenciją. Per pastaruosius dvejus metus patenkinamo pasiekimų lygio nepasiekiančių mokinių sumažėjo beveik visose vertintose srityse.

Didinant bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo įstaigų veiklos efektyvumą, 2014–2018 m. ERPF lėšomis kuriamos šiuolaikinės edukacinės erdvės bendrojo ugdymo įstaigose, įsigyjamos tikslinės transporto priemonės, bendrojo ugdymo mokyklos aprūpinamos gamtos ir technologinių mokslų mokymui skirtomis priemonėmis.

2018 m. siekiant bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo įstaigų tinklo veiklos efektyvumo, pradėtos veiklos mokyklų tinklo efektyvumo didinimui. Yra investuojama į savivaldybių iniciatyvas, siekiant gerinti ugdymo kokybę per ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo infrastruktūros modernizavimą. Iki 2018 m. pabaigos buvo pabaigti 4 projektai: pagerintos sąlygos neformalaus švietimo paslaugoms dvejose meno mokyklose, muzikos mokykloje ir techninės kūrybos centre – atnaujinta infrastruktūra ir įsigytos priemonės, skatinančios kūrybiškumą – tuo jau gali naudotis beveik 2 000 vaikų.

2014–2018 m. EŽŪFKP lėšomis palaikomas mokymosi visą gyvenimą veiklos tęstinis mokymas ir konsultavimas. Žemdirbiai ir kiti žemės, maisto ūkio, miškininkystės ar kituose kaimo plėtros sektoriuose veikiantys subjektai turi galimybę įgauti teorinių ir praktinių žinių, gaudami

konsultacijas ir dalyvaudami mokymo kursuose, susijusiuose su agrarine aplinkosauga, tausojamuoju ūkininkavimu, valdymo reikalavimų laikymusi, ūkio konkurencingumo didinimu ir kt. Taip pat tobulinamos žinios augalų apsaugos produktų naudojimo, ūkio veiklos ekonomikos, buhalterinės apskaitos, mokesčių ir įmokų klausimais. Jaunieji ūkininkai stiprina savo įgūdžius, dalyvaudami privalomose mokymo programose, o MVĮ darbuotojai – mokymuose, susijusiuose su verslumo ugdymu, rinkodara ir pardavimais, verslo planų rengimu. Iki 2018 m. pabaigos šiomis veiklomis pasinaudojo beveik 11 tūkst. asmenų.

2.2.11 Institucinių pajėgumų stiprinimas ir veiksmingas viešasis administravimas

2014–2018 m. ESF lėšomis:

Didinant viešojo valdymo orientaciją į rezultatus, finansuojami projektai, skirti pasirengti nacionalinėms viešojo valdymo reformoms bei jas įgyvendinti t.y. mokesčių administravimo, strateginio planavimo pertvarkai, viešojo valdymo institucijų bendrųjų funkcijų ir valstybės informacinių išteklių infrastruktūros konsolidavimui, pasirengimui vaiko teisių apsaugos reformos pertvarkai. 1 098 darbuotojai dalyvavo mokymuose, kuriais siekiama stiprinti įrodymais grįsto valdymo priemonių taikymui ar institucijų veiklos valdymo tobulinimui reikalingas kompetencijas.

Didinant viešojo valdymo procesų skaidrumą ir atvirumą, tobulinamas viešojo valdymo institucijų konsultavimosi su visuomene mechanizmas, stiprinamos viešojo valdymo institucijų darbuotojų kompetencijos, reikalingos viešojo valdymo atvirumui didinti, įgyvendinamos nacionalinės kovos su korupcija priemonės, korupcijos atsiradimo ir plitimo veiksnių viešuosiuose pirkimuose ir sveikatos priežiūros sektoriuje sumažinimui. Taip pat, 13 919 gyventojai dalyvavo veiklose, skirtose informuoti visuomenę apie viešojo valdymo procesus ir buvo skatinti aktyviau dalyvauti juose.

Gerinant visuomenei teikiamų paslaugų kokybę, didinant jų atitikimą visuomenės poreikiams įgyvendinami savivaldybių institucijų, įstaigų teikiamų paslaugų kokybės gerinimo projektai, kuriais optimizuojami paslaugų teikimo procesai, rengiami paslaugų kokybės standartai, piliečių chartijos, atliekami paslaugų teikimo ir asmenų aptarnavimo kokybės tyrimai ir kt. 553 asmenys, dirbantys viešojo valdymo institucijose, dalyvavo veiklose, skirtose stiprinti teikiamų paslaugų ir (ar) aptarnavimo kokybės gerinimui reikalingas kompetencijas.

Gerinant verslo reguliavimo aplinką, ataskaitiniu laikotarpiu pradėti projektai diegiantys geresnio reglamentavimo, pažangios verslo priežiūros ir teisingumo sistemos tobulinimo priemones. Galimybe stiprinti geresnio reglamentavimo diegimą ar ūkio subjektų veiklos priežiūros efektyvumo didinimui reikalingas kompetencijas pasinaudojo 61 asmuo.

Gerinant žmogiškųjų išteklių valdymą valstybinėje tarnyboje pradėti finansuoti veiksmai, skirti valstybės tarnautojų atrankos, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų bendrojo fizinio

pasirengimo ir psichologinio tinkamumo einamoms pareigoms užtikrinimo sistemų tobulinimui, vadovų kompetencijų stiprinimui, informacinių technologinių priemonių, padedančių žmogiškųjų išteklių valdymo srityje priimti įrodymais pagrįstus sprendimus, efektyviau ugdyti dirbančiųjų kompetencijas, diegimui ir kt.

2.3 Investicijos, panaudotos siekiant klimato kaitos tikslų

Iki 2018 m. pabaigos investuota 72 % (981,73 mln. Eur) visos ERPF ir SaF klimato kaitos tikslams siekti suplanuotos sumos.

Siekiant klimato kaitos tikslų, ERPF ir SaF pagalba:

- 66,6 mln. Eur investuoti į SVV ekologiškų gamybos procesų skatinimą bei efektyvų išteklių naudojimą MVĮ.
- investuota į efektyvų energijos vartojimą didelėse įmonėse, MVĮ, gyvenamuosiuose būstuose ir viešojoje infrastruktūroje, sparčiai vystoma netaršaus miesto transporto infrastruktūra, sudaromos sąlygos šilumos ir elektros energijos gamybos efektyvinimui ir veiksmingam centrinės šilumos tiekimui. 57,99 mln. Eur investuota į gatvių priežiūros ir valymo technologijų įsigijimą.
- 22,7 mln. Eur ES lėšų investuota į geležinkelio ruožo Kena – N. Vilnia elektrifikavimo darbus.

Iš viso klimato kaitos tikslams siekti iki 2018 m. pabaigos buvo sudaryta sutarčių už 500,2 mln. Eur EŽŪFKP ir bendrojo finansavimo lėšų arba 64,3 % nuo Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programoje klimato kaitos tikslams numatytos sumos.

2014–2018 m. klimato kaitos tikslų siekiama įgyvendinant veiklas pagal šias Lietuvos kaimo plėtros veiklas:

- siekiama atkurti, išsaugoti ir pagerinti su žemės ūkiu ir miškininkyste susijusias ekosistemas ir veiklas, skirtas biologinės įvairovės atkūrimui, išsaugojimui ir didinimui, taip pat „Natura 2000“ teritorijose ir kitose teritorijose, kuriose esama gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių, ar užsiimama didelės gamtinės vertės ūkininkavimu. Sutarčių suma, kuria prisidedama prie klimato kaitos tikslų, sudarė 452,3 mln. Eur EŽŪFKP ir bendrojo finansavimo lėšų.

- skatinamas efektyvių išteklių naudojimas ir investuojama į perėjimą prie klimato kaitai atsparių mažo CO₂ kiekio technologijų žemės ūkiu, maisto ir miškininkystės sektoriuose. Sutarčių suma, kuria prisidedama prie klimato kaitos tikslų, sudarė 47,9 mln. Eur EŽŪFKP lėšų.

EJRŽF pagalba investuojama į 9 priemones, kuriomis prisidedama prie kovos su klimato kaita. VPS vietos projektai pradėti įgyvendinti tik 2018 m., kaip ir pradėtos paraiškos investicijoms

į žvejybos iškrovimo vietų gerinimui. 3 priemonės (dvi žvejybos ir viena akvakultūros), susijusios su mažai CO₂ į aplinką išskiriančių technologijų diegimu, išliko nepopuliarios.

1 lentelė. Klimato kaitos tikslams panaudotos investicijos (2018 m. pab. duomenimis)

Fondas	Kovos su klimato kaita tikslams finansavimas nurodytas Partnerystės sutartyje (Eur)	Kovos su klimato kaita tikslams panaudotas finansavimas (Eur)	Panaudotos finansavimo procentinė dalis, lyginant su nurodyta Partnerystės sutartyje (%)
ESF	-	-	-
ERPF	€ 667 388 968, 60	€ 534 940 455, 20	80,15 %
SaF	€ 703 444 320, 40	€ 446 791 186, 07	63,51 %
EŽŪFKP	€ 695 977 100, 66	€ 350 129 718, 00	1,46 %
EJRŽF	€ 12 686 444, 00	€ 184 736, 10	50,31 %
Iš viso	€ 2 079 496 833, 66	1 332 046 094, 81 €	64,06 %

2 lentelė. Tik 2019 m. ataskaitoje. Orientyrų pasiekimas, pagrįstas valstybės narės vertinimu

PROGRAMA	PRIORITETAS	FONDAS	REGIONŲ KATEGORIJA	TEMINIS TIKSLAS	ORIENTYRŲ PASIEKIMAS (TAIP / NE)	SAJUNGOS INVESTICIJOS
2014LT06RDNP001	P2	EŽŪFKP	NA	NA	Taip	516 747 784,60
2014LT06RDNP001	P3	EŽŪFKP	NA	NA	Taip	138 761 207,70
2014LT06RDNP001	P4	EŽŪFKP	NA	NA	Taip	492 233 529,48
2014LT06RDNP001	P5	EŽŪFKP	NA	NA	Ne	134 721 900,22
2014LT06RDNP001	P6	EŽŪFKP	NA	NA	Taip	246 571 058,40
2014LT14MFOP001	1	EJRŽF	NA	NA	Ne	10 403 595,00
2014LT14MFOP001	2	EJRŽF	NA	NA	Ne	21 219 022,00
2014LT14MFOP001	3	EJRŽF	NA	NA	Taip	7 440 117,00
2014LT14MFOP001	4	EJRŽF	NA	NA	Ne	10 395 562,00
2014LT14MFOP001	5	EJRŽF	NA	NA	Taip	9 301 560,00
2014LT14MFOP001	6	EJRŽF	NA	NA	Ne	1 000 000,00
2014LT16MAOP001	1	ERPF	Mažiau išsivystę	1	Taip	678 878 835,00
2014LT16MAOP001	2	ERPF	Mažiau išsivystę	2	Taip	189 037 284,00
2014LT16MAOP001	3	ERPF	Mažiau išsivystę	3	Taip	540 603 253,00
2014LT16MAOP001	4	ERPF	Mažiau išsivystę	4	Taip	565 201 697,00
2014LT16MAOP001	5	ERPF	Mažiau išsivystę	5	Taip	4 064 010,00
2014LT16MAOP001	5	ERPF	Mažiau išsivystę	6	Taip	187 613 699,00
2014LT16MAOP001	6	ERPF	Mažiau išsivystę	7	Taip	390 625 213,00
2014LT16MAOP001	7	ERPF	Mažiau išsivystę	8	Taip	421 299 136,00
2014LT16MAOP001	8	ERPF	Mažiau išsivystę	9	Taip	315 540 145,00
2014LT16MAOP001	9	ERPF	Mažiau išsivystę	10	Taip	208 548 495,00

2014LT16MAOP001	7	ESF	Mažiau išsivystę	8	Taip	243 721 797,00
2014LT16MAOP001	8	ESF	Mažiau išsivystę	9	Taip	247 694 386,00
2014LT16MAOP001	9	ESF	Mažiau išsivystę	10	Taip	455 313 921,00
2014LT16MAOP001	10	ESF	Mažiau išsivystę	11	Taip	122 959 184,00
2014LT16MAOP001	7	JUI		8	Taip	63 565 266,00
2014LT16MAOP001	4	SaF		4	Taip	360 018 432,00
2014LT16MAOP001	5	SaF		5	Taip	104 842 447,00
2014LT16MAOP001	5	SaF		6	Taip	606 657 440,00
2014LT16MAOP001	6	SaF		7	Taip	789 856 109,00

3. Partnerystės sutartyje nustatytų priemonių, kuriomis užtikrinamas ESI fondų ir kitų ES ir nacionalinių finansavimo priemonių bei EIB koordinavimas, įgyvendinimas

Koordinavimas tarp ESI fondų

ESI fondų koordinavimas užtikrinamas **Stebėsenos komitetų** veikloje. 2014–2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos Stebėsenos komitete dalyvauja ŽŪM atstovai, atstovaujantys kaimo plėtros ir žuvininkystės sektorius. Komiteto posėdžiuose buvo svarstomi ir tvirtinami Partnerystės sutarties, apimančios visus 5 ESI fondus, pakeitimai. EŽŪFKP lėšomis finansuojamos Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos ir EJRŽF lėšomis finansuojamos Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų programos Stebėsenos komitetuose įtraukti atstovai iš Finansų ministerijos, kaip vadovaujančiosios institucijos, atsakingos už ERPF, ESF ir SaF investicijas Lietuvoje.

2014–2020 m. ES fondų investicijų **veiksmų programos valdymo komitete** užtikrinamas koordinavimas tarp ERPF, ESF ir SaF. 2014–2018 m. įvyko 10 posėdžių, kuriuose buvo aptariama pasiekta pažanga, įgyvendinant 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programą, tvirtinamos rekomendacijos, metodikos, pateikiama aktuali informacija apie derybas dėl programinių dokumentų, Europos Komisijos priimtus deleguotus ir įgyvendinančius reglamentus, rengiamus nacionalinius teisės aktus, valdymo ir kontrolės sistemos kūrimo eigą, dalijamasi ministerijų patirtimi, taikant 2014–2020 m. laikinąją tvarką ir t. t.

Koordinuojant vertinimo veiklas, sudaryta **tarpinstitucinė vertinimo koordinavimo grupė**, kurios veikloje dalyvauja ESI fondų vadovaujančiųjų institucijų funkcijas atliekančių Finansų ministerijos ir ŽŪM bei kitų ministerijų atstovai. Tarpinstitucinėje vertinimo koordinavimo grupėje derinami ES investicijų vertinimo planai ir aptariami vertinimų rezultatai.

ES fondų interneto svetainėje www.esinvesticijos.lt pateikiama informacija apie ES fondų teikiamas galimybes ir nuorodos į Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programą ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programą.

Siekiant užtikrinti efektyvų investicijų koordinavimą bendrai EJRŽF ir EŽŪFKP lėšomis finansuojama VPS, įgyvendinamų BIVP būdu, įgyvendinimas.

Koordinavimas tarp ESI fondų ir ETB tikslo programų

Koordinavimas tarp ESI fondų ir ETB tikslo programų užtikrinamas 2014–2020 m. laikotarpio ETB tikslo programų komiteto, kurį sudarė VRM, veikloje. Komitetas konsultuoja Lietuvos delegacijų atstovus 2014–2020 m. ETB tikslo programų Stebėsenos komitetuose, priimančiuose sprendimus dėl projektų atrankos juos finansuoti ETB tikslo programų lėšomis, Lietuvos partnerių tinkamumo įgyvendinti ETB tikslo programų projektus, šių projektų paraiškose

numatytų įgyvendinti veiklų ir siekiamų rezultatų tikslingumo klausimais. Komitetas savo veikla siekia, kad ES fondų lėšos būtų skiriamos tinkamoms įgyvendinti projektų paraiškose numatytoms veikloms Lietuvos įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms. Kartu, jog tos pačios projektų veiklos ir rezultatai nebūtų finansuojami skirtingų programų lėšomis, siekia interesų suderinamumo tarp ūkio sektorių bei socialinių ekonominių partnerių, skleidžia informaciją apie ETB tikslo programas. Komitetą sudaro ministerijų, Vyriausybės kanceliarijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, NVO tarybos, Konkurencijos tarybos atstovai. 2015–2018 m. įvyko 7 komiteto posėdžiai ir suorganizuota 12 rašytinių procedūrų, kurių metu buvo apsvarstyti ETB tikslo programų atvirų kvietimų teikti paraiškas rezultatai, svarstomas Lietuvos partnerių tinkamumas dalyvauti šių programų projektuose ir projektų veiklų tikslingumas.

Koordinavimas tarp ESI fondų ir ES Baltijos jūros regiono strategijos

ES BJRS nacionalinio koordinatoriaus funkcijas atliekanti Užsienio reikalų ministerija dalyvauja 2014–2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos Stebėsenos komiteto veikloje. Savo ruožtu Finansų ministerijos atstovai dalyvauja Nacionalinės ES BJRS įgyvendinimo priežiūros komisijos veikloje. 2014–2018 m. įvyko 7 Nacionalinės ES BJRS įgyvendinimo priežiūros komisijos posėdžiai, kuriuose, be kitų klausimų, buvo diskutuojama, kaip skatinti tarptautiškumą, įgyvendinant ES fondų lėšomis finansuojamus projektus, dalijamasi informacija apie ERPF bendradarbiavimo tinklo veiklą.

Finansų ministerija buvo pakviesta dalyvauti ERPF bendradarbiavimo tinklo, įsteigto 2016 m. veikloje. Tinklo veikloje dalyvauja valstybės iš ES Baltijos jūros regiono. Tinklo tikslas – paskatinti tarptautinį bendradarbiavimą inovacijų srityje, įgyvendinant ERPF lėšomis finansuojamus projektus, kuriais prisidedama prie ES BJRS įgyvendinimo. Finansų ministerija, bendradarbiaudama su EIM, siekia sudaryti sąlygas pareiškėjams iš Lietuvos dalyvauti tarptautinio bendradarbiavimo projektuose inovacijų srityje ir taip padidinti orientaciją į ES BJRS.

ŽŪM, veikdama kaip viena iš koordinatorių įgyvendinant ES BJRS Bioekonomikos politinę sritį, kartu su Baltijos jūros regiono šalių partneriais 2016 m. įsteigė Baltijos jūros tinklą kaimo plėtrai. Buvo organizuojami tarptautiniai renginiai su Kaimo plėtros programų valdymo institucijomis aplink Baltijos jūrą, susitikimai nacionaliniame lygmenyje su Kaimo plėtros programos suinteresuotais partneriais bei kitos projekto veiklos. 2017 m. įvyko EŽŪFKP–Baltijos jūros tinklo vadovaujančiųjų institucijų susitikimas, kuriame aptarti tinklo ateities darbai, tinkle nedalyvaujančiųjų šalių įtraukimas. Taip pat apsikeista pranešimais apie Kaimo plėtros programų įgyvendinimo pažangą Lietuvoje, Estijoje ir Švedijoje. 2018 m. tinklo susitikimo metu BSN-EAFRD tinklo dalyviai dalinosi patirtimi apie Kaimo plėtros programų įgyvendinimą, nagrinėjo galimus scenarijus siekiant palengvinti tarptautinį bendradarbiavimą, analizavo galimybes

koordinavimui tarp kaimo plėtros programų užtikrinti, aptarė parengtas rekomendacijas *Recommendations on the Future of Bioeconomy and Rural Development*.

Koordinavimas tarp ESI fondų ir kitų ES ir nacionalinių finansavimo instrumentų bei EIB

Mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje koordinavimas tarp ESI fondų ir „**Horizontas 2020**“ programos užtikrinamas finansuojant viena kitą papildančias priemones, kuriomis skatinamas bendradarbiavimas tarp mokslo ir verslo, mokslinių tyrimų integracija į Europos mokslinių tyrimų ir infrastruktūrų strategijos forumo (EFSRI) tinklą, didinamos verslo investicijos į MTEPI. Projektų vykdytojams, kurie yra įgyvendinę projektus pagal „Horizontas 2020“ programą, dalyvaujant ESI fondų konkursuose skiriamas prioritetas.

MVĮ konkurencingumo didinimo srityje koordinavimas tarp ESI fondų ir **COSME programos** užtikrinamas, sudarant finansavimo galimybes MVĮ. Europos investicijų fondas, remdamasis COSME programa, išdavė „Swedbank“ ir „Swedbank lizingo“ naudai garantijas, kurių dėka minėtos bendrovės iki 2019 m. birželio 1 d. ketina suteikti iki 165 mln. eurų vertės finansavimą MVĮ Lietuvos, Estijos ir Latvijos įmonėms („Swedbank“ – investicines paskolas, paskolas apyvartiniam kapitalui, kredito linijas, overdraftus, garantijas ir akredityvus, „Swedbank lizingas“ – lizingą (finansinę nuomą)). Į COSME portfelį įeina mažiau rizikingos paskolos, dėl rizikingesnių MVĮ kreipiamasi į UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (INVEGA).

Aplinkosaugos srityje koordinavimas tarp ESI fondų ir **LIFE programos** užtikrinamas, finansuojant viena kitą papildančias priemones, kuriomis švelninama klimato kaita, didinamas aplinkos ir išteklių naudojimo efektyvumas bei saugoma biologinė įvairovė. Pastebima, jog Lietuvos pareiškėjai aktyviau dalyvauja LIFE programoje.

Užimtumo didinimo ir skurdo bei socialinės atskirties mažinimo srityje koordinavimas tarp ESI fondų ir **Socialinių pokyčių ir inovacijų programos** užtikrinamas, finansuojant viena kitą papildančias priemones, kuriomis investuojama į Europos užimtumo tarnybų tinklą (EURES), socialines įmones ir socialinius verslus, viešojo, privačiojo ir trečiojo sektorių užimtumo partnerystes, jaunimo užimtumą, teikiami mikrokreditai tiems, kuriems labiausiai jų reikia, visų pirma pažiedžiams asmenims, skatinama moterų ir vyrų lygybė bei kova su diskriminacija.

Siekiant sumažinti sveikatos lygio ir sveikatos priežiūros prieinamumo netolygumus, plėtojami bendri veiksmai pagal **trečiąją daugiametę ES sveikatos programą**. Lietuvos institucijos dalyvauja bendruose veiksmuose pagal kasmet tvirtinamus programos veiksmų planus.

Švietimo srityje, siekiant gilinti suaugusiųjų žinias ir tobulinti įgūdžius, koordinavimas tarp ESI fondų ir **programos „Erasmus+“**, užtikrinamas, taikant tokius pačius reikalavimus (pavyzdžiui, stipendijų dydžiams, laikotarpiams), nepriklausomai nuo finansavimo šaltinio.

Stiprinant ir geriau sutelkiant žmogiškųjų išteklių potencialą MTEP srityje ir gerinant mokslininkų ir kitų tyrėjų darbo sąlygas, koordinavimas tarp ESI fondų ir **Marie Skłodowska-Curie programos** užtikrinamas, finansuojant viena kitą papildančias priemones, kuriomis plėtojamas verslo ir mokslo bendradarbiavimas, tobulinama profesinė kvalifikacija ir skatinama profesinė integracija, didinamas Lietuvos mokslo tarptautiškumas.

Užimtumo didinimo ir skurdo bei socialinės atskirties mažinimo srityje koordinavimas tarp ESI fondų ir **Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo** užtikrinamas finansuojant viena kitą papildančias priemones, skirtas trečiųjų šalių piliečių ir perbėgėlių integracijai Lietuvoje. Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo lėšomis trečiųjų šalių piliečiams ir perbėgėliams suteikiami bendrieji ir specifiniai įgūdžiai, reikalingi integruotis į visuomenę ir sukuriantys prielaidas jų dalyvavimui darbo rinkoje. Savo ruožtu ESI fondų lėšomis finansuojamos intervencijos suteikia galimybę šių asmenų dalyvavimui ADRP priemonėse ir kitose intervencijose, skirtose užimtumui didinti. Fondo veiklų persidengimo su ESI fondais rizika valdoma, užtikrinant bendradarbiavimą, rengiant fondų panaudojimo programavimo dokumentus, projektų atrankos kriterijus bei finansuotinių projektų sąrašus.

Viešojo administravimo srityje koordinavimas tarp ESI fondų ir **Vidaus saugumo fondo** užtikrinamas, finansuojant viena kitą papildančias priemones, skirtas MTEPI skatinti, IRT prieinamumui ir naudojimui skatinti ir jų kokybei gerinti, instituciniams gebėjimams stiprinti ir viešojo administravimo veiksmingumui gerinti. Koordinavimas vyksta dalyvaujant ir tariantis visiems suinteresuotiems (ar potencialiai suinteresuotiems) subjektams nuo ankstyvo programavimo iki įgyvendinamų priemonių planavimo etapų. Į Vidaus saugumo fondo Stebėsenos komitetą narių arba stebėtojų teisėmis įtraukiami už kitų susijusių finansinių priemonių naudojimą atsakingų institucijų atstovai. Tokių atstovų ir partnerių dalyvavimas ypač svarbus posėdžiuose, kuriuose sprendžiamos pagal Vidaus saugumo fondo konkrečius tikslus įgyvendinimų projektų problemos.

Susisiekimo srityje ESI fondų ir **EITP** investicijos projektams įgyvendinti yra derinamos remiantis Nacionaline susisiekimo plėtros programa, kurioje numatytos konkrečios priemonės ir projektai siekiant užtikrinti ilgalaikių strateginių tikslų įgyvendinimą. EITP lėšomis transporto srityje įgyvendinami ES ir Lietuvai svarbūs ir strateginę reikšmę turintys projektai, pavyzdžiui, Rail Baltica ir Via Baltica projektai, kuriais siekiama užtikrinti jungtis su TEN-T tinklu.

Lietuva aktyviai naudojami **EFSI** teikiamomis galimybėmis. Projektams iš Lietuvos EIB skyrė apie 402 mln. eurų paskolų, kurios turėtų pritraukti apie 1,6 mlrd. eurų investicijų. Lietuva yra trečioje vietoje tarp visų ES valstybių narių, lyginant EFSI investicijų santykį su BVP. Lietuvai aktualu, kad EFSI prisidėtų prie jau esamų ir numatomų sukurti finansinių instrumentų įgyvendinimo, siekiant sukurti kuo didesnę investicijų iš ES sanglaudos politikos fondų svarto efektą.

Lietuvoje veikia trys nacionalinės finansavimo institucijos (Viešųjų investicijų plėtros agentūra, INVEGA ir Žemės ūkio paskolų garantijų fondas), atliekančios ES ir nacionalinių investicijų valdymo funkcijas energijos efektyvumo, viešosios infrastruktūros, verslumo finansavimo bei skatinimo srityse. Ataskaitiniu laikotarpiu Lietuva per EFSI pradėjo įgyvendinti 13 projektų, kurie yra skirti infrastruktūrai kurti, MVĮ konkurencingumui skatinti, viešųjų pastatų modernizavimo platformai bei transporto infrastruktūrai vystyti.

Koordinavimas žemės ūkio srityje

2014–2018 m. užtikrinant koordinavimą žemės ūkio srityje ES lygiu, ŽŪM atstovai dalyvauja EK įkurtos BŽŪP stebėsenos ir vertinimo ekspertų grupės, kuri skirta koordinuoti, stebėti ir vertinti bendrą EŽŪFKP investicijų įtaką ir poveikį visai žemės ūkio politikai, veikloje.

Nacionalinį koordinavimą žemės ūkio srityje užtikrina Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos valdymo komitetas ir Strateginio planavimo komitetas, kuriuose dalyvauja atstovai, atsakingi už BŽŪP I ir II ramsčių įgyvendinimą.

Koordinavimas su EIB

2015 m. gegužės 17 d. pasirašyta paskolos sutartis su EIB dėl 1,3 mlrd. eurų ilgalaikės paskolos Lietuvai suteikimo. Paskolos lėšas numatoma naudoti dalinai iš ES fondų finansuojamų projektų bendram finansavimui. Taip pat pagal sutartį numatyta galimybė dalį paskolos lėšų perskolinti pareiškėjo / galutinio investicijų gavėjo nuosavam indėliui projektuose užtikrinti. 2015 m. spalio 8 d. atliktas pirmas 300 mln. Eur paskolos dalies išėmimas. Minėta suma pilnai panaudota ir EIB patvirtino lėšų panaudojimo ataskaitą. 2018 m. balandžio 13 d. Finansų ministerija su EIB pasirašė antrą 300 mln. Eur paskolos dalies išėmimo sutartį, minėtas lėšas planuojama išimti 2019 m. II pusmetyje.

5. Integruoto požiūrio į teritorinį vystymąsi įgyvendinimas ir programomis grįstų integruotų metodų įgyvendinimo santrauka, įskaitant pažangą, padarytą įgyvendinant nustatytų bendradarbiavimo prioritetinių sričių tikslus

5.1 Bendruomenės inicijuotos vietos plėtros įgyvendinimo apžvalga

BIVP yra suplanuota 19,74 mln. Eur ESF lėšų. Atrinktos ir miestuose įgyvendinamos 39 VPS. VVG daugiausia lėšų numatę investuoti į socialinei atskirčiai mažinti skirtų paslaugų teikimą, taip pat į verslumą skatinančias veiklas ir užimtumo skatinimą. Įgyvendinant BIVP metodą iki 2018 m. pab. sudaryta projektų finansavimo sutarčių už 5 mln. Eur ESF lėšų.

2018 metais buvo pradėti finansuoti VVG atrinkti projektai, skirti įgyvendinti 23 miestų VPS. Sutarčių pasirašymo ir mokėjimo procesai šioje srityje užsitęsė, kadangi tik 2018 III ketv. buvo įgyvendintos nacionalinės audito institucijos (Valstybės kontrolės) rekomendacijos dėl BIVP strategijų pervertinimo. Siekiant paspartinti VPS įgyvendinti skirtų projektų atrankos procesą buvo supaprastintos vietos plėtros projektų atrankos ir paraiškų vertinimo procedūros – 2 mėnesiais sutrumpintas sprendimo dėl finansavimo skyrimo vietos plėtros projektui priėmimo laikas, atsisakyta perteklinių peržiūros veiksmų.

Iki 2018 m. BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes) pasiekta reikšmė – 841 vnt. (t. y. 20 % iki 2023 m. numatytos pasiekti reikšmės). Įvertinus pasirašytų projektų sutarčių duomenis, galima prognozuoti, kad visų produkto rodiklių reikšmės bus pasiektos ir viršytos.

Siekiant spręsti kaimo vietovių problemas ir įgyvendinti iniciatyvą „iš apačios į viršų“, BIVP mechanizmas įgyvendinamas ir EŽŪFKP bei EJŖŽF lėšomis. Pagal 2014–2016 m. buvo atrinktos 49 VVG, kurios atsakingos už vietos projektų vykdytojų pateiktų projektų atranką. Pagal patvirtintas VPS atrinkti vietos projektai prisidės prie pagrindinių kaimo vietovėse egzistuojančių socialinių ir ekonominių problemų sprendimo. Vienai VPS įgyvendinti skirtų investicijų suma siekia nuo 1 mln. iki 5 mln. Eur. Iš viso pagal patvirtintas VPS suplanuota įgyvendinti 2 067 vietos projektus, finansuojamus EŽŪFKP lėšomis, ir 32 vietos projektus, finansuojamus EJŖŽF lėšomis. Įgyvendinant projektus sprendžiamos pagrindinės kaimo vietovėse ir žuvininkystės sektoriuje egzistuojančios socialinės ir ekonominės problemos. Vietos plėtros projektams įgyvendinti VPS numatytos investicijos siekia daugiau nei 86 mln. Eur. Iki 2018 m. pabaigos atrinkti ir patvirtinti 379 vietos projektai, iš jų 172 patvirtinti ir pradėti įgyvendinti, 94 projektuose išmokėta bent dalis paramos, pabaigti įgyvendinti 35 vietos projektai, kuriems išmokėta 823 tūkst. Eur lėšų.

Iki 2018 m. pabaigos LEADER priemonėms skirtų viešųjų išlaidų dalis sudarė 0,56 % visų 2014–2018 m. pagal EŽŪFKP finansuojamą Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programą patirtų viešųjų išlaidų. Lėšos buvo skirtos VPS parengti, taip pat buvo skirtos VVG veiklos išlaidoms, susijusioms su VPS administravimo ir VVG teritorijos gyventojų, NVO, verslo ir kitų subjektų kaimo plėtros aktyvumui skatinti bei VPS projektams finansuoti.

EJŖŽF lėšomis investuojama į žuvininkystės regionų VVG VPS įgyvendinamus žvejybos ir akvakultūros regionus, kur daug žmonių dirba žvejybos ir akvakultūros sektoriuose tiek kaimo, tiek miesto teritorijose. Be jau minėtų, 3 yra dvisektorių – kaimo vietovių ir žuvininkystės VPS, 2017 m. atrinktos ir įgyvendinamos 9 viensektorės VPS.

Pirmieji vietos projektų priėmimo etapai prasidėjo 2018 m. antrame ketvirtyje. Iki 2018 m. pabaigos jau buvo įvykę arba tebevyko 32 kvietimai teikti vietos projektus (numatyta paskirstyti investicijų suma – 2,972 mln. Eur (EJŖŽF dalis), t. y. beveik 36 % nuo visos vietos projektams įgyvendinti skirtos sumos). Buvo gautos 32 vietos projektų paraiškos. Iki 2018 m. pabaigos 18 iš

šių vietos projektų buvo baigti vertinti, su 10 vietos projektų vykdytojų pasirašytos sutartys už 488 tūkst. Eur.

Bendradarbiavimo galimybės tarp kaimo vietovių ir miestų, žuvininkystės ir dvisektoriinių VVG numatytos Lietuvos ir ES lygiu. Pirmasis kvietimas LEADER VVG bendradarbiavimo projektams paskelbtas 2017 m. II ketvirtį. Siekiant užtikrinti geresnes galimybes VVG bendradarbiauti, EŽŪFKP atveju taikoma tęstinė paraiškų priėmimo procedūra.

ESF, EŽŪFKP ir EJŖŽF administruojančios institucijos aktyviai bendradarbiauja – jų atstovai dalyvauja VPS atrankos posėdžiuose, svarsto probleminius klausimus ar dalinasi patirtimi darbo grupėse (pavyzdžiui, LEADER koordinavimo grupėje svarstomi teisės aktų projektai, kaimo vietovių ir dvisektoriinių VVG klausimai ir problemos).

5.2 Integruotų teritorinių investicijų įgyvendinimo apžvalga

ITI mechanizmas taikomas, investuojant į kompleksinius miestų infrastruktūros vystymo veiksmus 2 tipų tikslinėse teritorijose: 5 didžiausių miestų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio) dalyse pagal miestų ITVP ir su įvairiapusėmis problemomis susiduriančiuose 43 mažuose ir vidutiniuose miestuose (tikslinėse teritorijose) pagal regionų ITVP.

2014–2018 m. įgyvendinti 15 ITVP: 5 didžiųjų miestų ITVP ir 10 regioninio lygmens programos, skirtos tikslinėms teritorijoms, išskirtoms mažų ir vidutinių miestų grupėje (23 tikslinėms teritorijoms, išskirtoms 2014–2020 m. finansiniam laikotarpiui ir 20 pereinamojo laikotarpio tikslinių teritorijų).

Pagal šias programas ERPF lėšomis skatinamos investicijos, skirtos plėtoti regionų vidiniam užimtumo potencialui, didinant ekonominį aktyvumą ir įvairovę bei gyvenimo kokybę, pritaikant miestų teritorijas investicijų pritraukimui ir darbo vietų kūrimui, vystant traukos centrus miestuose ir skatinant SVV plėtrą juose. Taip pat, didinant gyvenamosios aplinkos patrauklumą, gerinant darbo vietų pasiekiamumą ir kompleksiškai tvarkant vietos bendruomenėms skirtą socialinę infrastruktūrą.

Finansų ministerijos užsakymu 2018 m. BGI Consulting atliko ES investicijų į regionų plėtrą ir jų poveikio GKI vertinimą, siekiant optimizuoti investicijas į regionų plėtrą, aktualizuojant GKI ir jį sudarančių subindeksų reikšmes. Atlikto vertinimo metu buvo perskaičiuotos GKI 2007–2016 m. rodiklių reikšmės ir subindeksų bei GKI įverčiai, parengti interaktyvūs žemėlapiai, nustatyta GKI naudojimo praktika ir potencialas bei pasiūlytas patobulintas GKI, orientuotas į gyventojų pasiekimus. Bendrai šalies mastu GKI įvertis analizuojamu 2007–2016 m. laikotarpiu gerėjo – 2007 m. jis buvo 39,8 balo, o 2016 m. jau 55,4 balo. Indekso reikšmės taip pat didėjo kiekvienoje savivaldybėje atskirai, nors tarp atskirų savivaldybių pastebimi gana ryškūs GKI dinamikos skirtumai.

2018 m. buvo atliktas 2014–2020 m. ES fondų, skirtų integruotai teritorinei plėtrai, įgyvendinimo pažangos vertinimas, kurio objektas: 2014-2020 m. ES fondų investicijų priemonės, pagal kurias numatyta finansuoti ITVP suplanuotų veiksmų įgyvendinimą bei 15 ITVP. Vertinime buvo pateiktos šios išvados: 1) 2014-2017 m. esminių ekonominių, socialinių, demografinių ar aplinkos pokyčių, dėl kurių reikėtų keisti ITVP turinį (tikslus, uždavinius ir veiksmus) neįvyko; 2) ITVP tikslai ir uždaviniai daugelyje ITVP yra tarpusavyje suderinti, tačiau nepakankamai suderinti ITVP veiksmai, efekto ir rezultato rodikliai; 3) ITVP įgyvendinimas vėluoja dėl įvairių priežasčių – užsitęsusių techninių projektų rengimo ir derinimo bei viešųjų pirkimų procedūrų, nepatvirtintų projektų finansavimo sąlygų aprašų ar jų keitimų, poreikio tikslinti ITVP ir pan.

Prie vertinimuose identifikuotų problemų ir rizikų žymiai prisideda regionų ITVP, skirtos tikslinėms teritorijoms, išskirtoms mažų ir vidutinių miestų grupėje, ir pereinamojo laikotarpio tikslinėms teritorijoms, kuriose pagrindinės problemos yra susijusios su neigiamais demografiniais procesais, mažu ekonominiu aktyvumu ir nesubalansuota ekonomine struktūra, lemiančia mažą darbo vietų įvairovę. Jose siekiama užtikrinti kokybišką, švarią ir saugią gyvenamąją aplinką, būtiną sprendžiant demografines problemas, išlaikant kvalifikuotą darbo jėgą, užtikrinančią bazinių ekonomikos sektorių vystymo galimybes ateityje. Be to svarbu, išnaudoti miestų traukos centrų potencialą investicinės aplinkos gerinimui ir naujų darbo vietų kūrimui (pritaikant esamas ar kuriant naujas miestų viešąsias erdves), gerinant šių miestų ir aplinkinių teritorijų gyventojų judumo galimybes. Minėtoms investicijoms numatyta 483,85 mln. Eur ERPF ir ESF lėšų. Iki 2018 m. pab. projektų sąrašuose suplanuota 80 % (387,08 mln. Eur), sudaryta finansavimo sutarčių dėl 62 % (299,98 mln. Eur) ir išmokėta 31 % (150 mln. Eur) numatytų lėšų.

5.3 Tvarios miestų plėtros veiksmų įgyvendinimo apžvalga

Įgyvendinant integruotus miestų tvarios plėtros veiksmus su problemomis susiduriančiose 5 didžiausių miestų dalyse ir su jomis susijusiose (susietose) teritorijose, investuojama į miestų teritorijų pertvarkymą (konversiją), teritorijų išvystymą, gerinant gyvenamosios aplinkos kokybę ir gyvenimo sąlygas, integruojant šias teritorijas ir gerinant šių teritorijų pasiekiamumą. Tuo atveju, kai prie šių investicijų prisidedantys veiksmai atrenkami subregioninių institucijų (regionų plėtros tarybų), jie yra laikomi tvarios miestų plėtros veiksmais (angl. SUD, *sustainable urban development*). Tvariai miestų plėtrai suplanuota 209,36 mln. Eur (5,98 % ERPF lėšų). Regionų projektų sąrašuose suplanuota 93,6 % (195,92 mln. Eur), sudaryta finansavimo sutarčių dėl 50 % (104,68 mln. Eur) ir išmokėta 4 % (8,37 mln. Eur) tvariai miestų plėtrai numatytų lėšų. Didžiųjų miestų ir miestų kompleksinės plėtros priemonių projektų lėtas įgyvendinimas iš dalies nulėmė, kad ERPF dalies veiklos peržiūros finansinio rodiklio pasiekimas (79 %) buvo vienas žemiausių. Lėtą projektų įgyvendinimą lėmė pareiškėjų dažnai keičiamos projektų idėjos, nepakankamas projektų

parengtumas, pareiškėjų nepakankama projektų administravimo kompetencija, užsitęsios viešųjų pirkimų procedūros. Siekiant valdyti projektų vėlavimo riziką, buvo organizuoti susitikimai su lėčiausiai projektus įgyvendinančių Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų merais, kurių metu buvo aptartos visų suplanuotų projektų įgyvendinimo problemos ir galimi veiksmai, paspartinantys projektų įgyvendinimą. Taip pat, VRM nuolat konsultuoja ir organizuoja susitikimus su projektų vykdytojais, vykdo detalią projektų įgyvendinimo stebėseną.

Investuojant į tvarios miestų plėtros veiksmus, pradėtas 5 didžiųjų miestų ITVP įgyvendinimas. Įgyvendinant šias programas investuojama į ERPF reglamento 7 str. nurodytus tvarios miestų plėtros veiksmus ekonominėms, aplinkos, klimato, demografinėms ir socialinėms miestų vietovių problemoms spręsti, taip pat papildomi ERPF, ESF, SaF ir nacionalinėmis lėšomis skatinami veiksmai (įskaitant BIVP), prisidedantys prie integruoto miestų teritorijų vystymo. ITVP įgyvendinamos 7 tikslinėse teritorijose, esančiose 5 didžiuosiuose šalies miestuose ir šių miestų savivaldybių tarybų sprendimais nustatytose susietose teritorijose, kuriose vykdomi veiksmai prisidės prie ITVP nustatytų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo. ITVP įgyvendinimo teritorijoje (vietovėse, kuriose investuojama į miestų ITVP) gyvena 651 676 gyventojų. Tvarios miestų plėtros veiksmus atlieka iš savivaldybių atstovų sudarytos regionų plėtros tarybos, kurios koordinuoja savivaldybių bendrą veiklą, sudaro ir tvirtina siūlomų finansuoti regionų projektų sąrašus ir atsako už stebėsenos rodiklių pasiekimą.

5.4 Makroregioninių strategijų įgyvendinimo apžvalga

Projektų administravimo ir finansavimo taisyklėse nustatyta galimybė organizuoti bendrus tarptautinius kvietimus teikti paraiškas projektams, prisidedantiems prie ES BJRS įgyvendinimo. Taip pat, skirti papildomą finansavimą naujoms projekto veikloms, įgyvendinamoms su tarptautiniais partneriais pagal ES BJRS numatytus tikslus, išleisti tam tikrą projektui skirtą ES struktūrinių fondų lėšų dalį ne programų įgyvendinimo teritorijoje, vadovaujantis Bendrųjų nuostatų reglamento 70 str. 2 dalimi.

SFMIS2014 duomenimis iki 2018 m. gruodžio 31 d. iš 14 907 įgyvendinamų ar baigtų įgyvendinti projektų 2 276 projektai (arba 15 %) prisideda prie ES BJRS įgyvendinimo. Šiems projektams skirta apie 680 mln. eurų arba 16 % ES struktūrinių fondų lėšų nuo visų projektų sutartyse suplanuotų lėšų.

Daugiausiai prie ES BJRS įgyvendinimo prisideda projektai, kuriais atliekami moksliniai tyrimai, populiarinamos technologijos ir inovacijos, skatinama inovacijų tinklaveika, didinamas MVĮ tarptautiškumas bei jų produktyvumas, didinamos MVĮ investicijos į efektyviai išteklius naudojančias technologijas, diegiamos pažangios technologijos, didinamas energijos vartojimo efektyvumas, stiprinama integracija į ES vidaus energijos rinką. Šiais projektais prisidedama prie

ES BJRS tikslų „Sujungti regioną“ ir „Padidinti gerovę“ bei politinių sričių „Energetika“ ir „Inovacijos“ įgyvendinimo. Pastebėtina, kad 2018 m. prasidėjus ES BJRS veiksmų plano atnaujinimui, pamatiniai ES BJRS tikslai gali būti iš esmės pertvarkomi. Kaip tai paveiks įgyvendinamus ilgalaikius projektus spręsis veiksmų plano atnaujinimo procese, kurį numatoma užbaigti 2020 m.

EŽŪFKP ir EJŖŽF lėšomis prisidedama, įgyvendinant ES BJRS politinę sritį „Bioekonomika“. Įgyvendinant šią politinę sritį siekiama ES BJRS tikslo „Išsaugoti jūrą“. ŽŪM koordinuoja veiksmus, susijusius su bioekonomikos vystymu kaimo plėtros srityje. 2014–2018 m. suorganizuoti susitikimai su socialiniais partneriais Lietuvoje, jiems pristatyta ES BJRS reikšmė, bioekonomikos svarba.

ES BJRS tikslų siekiama įgyvendinant LEADER priemones. EŽŪFKP lėšomis rengiamų VPS atrankos taisyklėse numatyta viena iš tinkamumo sąlygų – aprašyti ir pagrįsti VPS sąsają su ES BJRS. VVG tarptautinio bendradarbiavimo veiksmais tiesiogiai prisidedama prie ES BJRS tikslo „Sujungti regioną“ įgyvendinimo, taip pat jie turi teigiamos įtakos tikslų „Apsaugoti jūrą“ ir „Didinti regiono gerovę“ siekimui. Tarptautinio bendradarbiavimo projektų, įgyvendinamų kartu su projekto partneriu iš Baltijos jūros regiono šalies (Estijos, Danijos, Latvijos, Lenkijos, Suomijos, Švedijos, Vokietijos), kurioje įgyvendinama ES BJRS, investicijų paraiškoje turi būti pagrįsta, kaip šis projektas prisideda prie ES BJRS tikslų įgyvendinimo. 7 tarptautinio bendradarbiavimo projektai prisideda prie ES BJRS tikslų įgyvendinimo – Molėtų r. VVG „Keisdamiesi keičiame“ bendradarbiaudama su Lenkija, taip pat VVG „Nemunas“ su Lenkija, Anykščių r. VVG bendradarbiaudama su Latvija, Ignalinos r. VVG su Latvija bei Suomija, Telšių r. VVG su Švedija, Šiaurės vakarų VVG su Latvija ir Pasvalio r. VVG su Latvija ir Estija.

Pagal EJŖŽF tikslą „Mokslinių žinių gilinimo bei teikimo ir duomenų rinkimo bei tvarkymo gerinimo“ su ES BJRS pirmojo tikslo „Išsaugoti jūrą“ siekimu siejama sėkmingai įgyvendinama duomenų rinkimo priemonė, kuri finansuoja žvejybos sektoriaus poveikio jūrų ekosistemai įvertinimą.

Pagal EJŖŽF tikslą „Integruotos jūrų politikos skatinimas, siekiant žinių apie jūrų aplinkos būklę gerinimo“ su ES BJRS tikslo „Išsaugoti jūrą“ siekimu siejamas priemonės „Žinių apie jūrų aplinkos būklę gerinimas“ įgyvendinimas. Minėta priemonė sukuria sąlygas informacijos apie Baltijos jūros, kuria dalijasi regionas, būklę rinkimą, siekiant nustatyti reikalingas jūros stebėsenos ir Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje numatytų priemonių programas. Deja, kol kas atrinkto vienintelio projekto įgyvendinimas stringa dėl viešųjų pirkimų būdu atrinkto tiekėjo išsipareigojimų nevykdymo. Antras projektas pateiktas 2018 m. – dar vertinamas.

6. Veiksmai, kurių imtasi siekiant stiprinti valstybės narės institucijų ir investicijų gavėjų gebėjimus administruoti ir naudoti ESI fondų investicijas

ES fondų administravimo sistemos darbuotojų ir investicijų gavėjų administraciniai gebėjimai buvo stiprinami, organizuojant visos sistemos centralizuotus bei vidinius institucijų ir tarpinstitucinius mokymus, keičiantis aktualia informacija per esamus ar naujai sukurtus IT įrankius, vykstant į komandiruotes, kuriose susipažįstama su kitų institucijų darbo veikla, gerosios praktikos pavyzdžiais, dalyvaujant Europos Komisijos ar kitų ES institucijų organizuojamuose renginiuose bei dalyvaujant įvairiose darbo grupėse ir susitikimuose dėl sistemos administravimui aktualių klausimų, sprendžiant kylančias problemines situacijas ir tuo pačiu kaupiant vertingą ES fondų administravimo patirtį.

Centralizuoti mokymai

Iki 2018 m. Finansų ministerija, kartu su mokymo paslaugų tiekėjais, suorganizavo daugiau nei 770 mokymo renginių ES fondus administruojančių institucijų valstybės tarnautojams ir darbuotojams. Mokymai buvo skirti siekiant ugdyti ES fondus administruojančių darbuotojų dalykines ir vadybines kompetencijas.

Dalykinių kompetencijų mokymai organizuoti labai įvairiomis temomis. Reaguojant į aktualiausias teisinio reglamentavimo pokyčius, sukurtos mokymų programos, apžvelgiančios naujausias teisės aktų pakeitimus. Kai kuriomis itin aktualiomis temomis, pavyzdžiui, viešųjų pirkimų, sukurtos mokymų programos kompetencijai ir praktiniams gebėjimams. Vadybinių kompetencijų stiprinimas orientuotas į adaptyvios lyderystės gebėjimus, pokyčių valdymą organizacijoje, darbuotojų įsitraukimo ir motyvacijos stiprinimą, LEAN vadybos metodų taikymą, komandos stiprinimą. Buvo organizuojama tęstinių mokymų programa vadovams „Lyderių lyga“ skirta padėti gilinti vadovavimo kompetencijas, būti efektyviais, šiuolaikiškais vadovais. Vyko „Vadovų klubo“ susitikimai.

Atskira mokymų programa („ES struktūrinių fondų investicijų administravimo sistema“) sukurta teismų sistemos darbuotojams, nagrinėjantiems ES struktūrinių fondų lėšų administravimo procese kylančius teisinius ginčus, ypač akcentuojant ginčų sprendimą dėl paraiškų vertinimo ir pažeidimų administravimo.

Mokymuose apsilankė beveik 13 000 dalyvių iš 25 ES fondus administruojančių institucijų. Finansų ministerijos organizuojami centralizuotų mokymų renginiai planuojami bei organizuojami pagal ES fondų lėšų administravimo ciklą (etapų) prioritетines temas, kontrolės institucijų pastebėjimus bei rekomendacijas, institucijų mokymo poreikių apklausų rezultatus.

Atsižvelgiant į tai, kad į ES fondų administravimo sistemą 2014–2020 m. laikotarpiu buvo įtrauktos naujos institucijos (Energetikos ir Kultūros ministerijos, Viešųjų investicijų plėtros

agentūra, Regioninės plėtros departamentas prie VRM), buvo siekiama užtikrinti, kad jų turimi administraciniai gebėjimai atitiktų pavestoms funkcijoms vykdyti keliamus reikalavimus, todėl naujai įtrauktų institucijų darbuotojai buvo skatinami aktyviai dalyvauti centralizuotuose mokymuose pagal kompetencijų žemėlapyje nurodytas temas.

Vidiniai ir tarpinstituciniai mokymai

Siekiant efektyviau prisidėti prie administracinių gebėjimų ugdymo, aktyviau naudoti vidinius institucijų išteklius, institucijos organizavo vidinius institucijų mokymus, taip pat dalinosi sukauptomis žiniomis ir gerąja patirtimi su kitomis institucijomis mokymų ar darbinių seminarų metu. Pavyzdžiui, Finansų ministerija organizavo mokymus apie valstybės biudžeto sandarą, lėšų planavimo procesą, SFMIS2014 funkcionalumus bei galimybes, Konkurencijos taryba – apie valstybės pagalbą ir kitus konkurencijos teisės ir praktikos klausimus, Viešųjų pirkimų taryba – apie pirkimus ir naujausias aktualijas šioje srityje, STT – apie korupcijos prevenciją, ESFA – apie ESF projektų administravimą ir pan. Vidiniais institucijų mokymais ir praktikos dalijimosi renginiais siekiama užtikrinti Lietuvoje veikiančios ES fondų administravimo sistemos tęstinumą ir valdymo ir kontrolės sistemos institucijose sukauptą administravimo gebėjimų ir kompetencijų išsaugojimą.

Siekiant stiprinti ŽŪM ir NMA darbuotojų gebėjimus sėkmingai administruoti EŽŪFKP investicijas ir pasikeisti patirtimi su kitomis šalimis, įgyvendinančioms kaimo plėtros programas, ŽŪM ir NMA darbuotojai (vidutiniškai 70 darbuotojų) kasmet dalyvavo įvairiuose EK organizuojamuose komitetų, darbo grupių posėdžiuose, seminaruose, konferencijose, mokymuose ir kituose renginiuose Lietuvoje bei užsienyje. Iki 2018 m. kasmet mokymuose vidutiniškai dalyvavo po 30 ŽŪM darbuotojų. NMA didelį dėmesį skyrė darbuotojų gebėjimų ugdymui, buvo įsigytos darbuotojų kvalifikacijos kėlimo paslaugos, kasmet mokymuose dalyvavo beveik visi EŽŪFKP investicijas administruojantys NMA darbuotojai.

Per ataskaitinį laikotarpį EJŖŽF investicijas administruojantys ŽŪM darbuotojai tobulino gebėjimus keturiuose mokymo seminaruose.

IT įrankiai

Siekiant skatinti gerosios praktikos sklaidą tarp valdymo ir kontrolės sistemos dalyvių bei palengvinti jiems prieinamumą prie sistemos aktualios informacijos, be jau įprastai naudojamų SFMIS2014 ir www.esinvesticijos.lt svetainių, buvo aktyviai naudotas įrankis SAIT, skirtas ES fondus administruojančių institucijų valstybės tarnautojams ir darbuotojams, kuris sudarė galimybes institucijoms keistis sukaupta gerąja ES projektų administravimo praktika bei sukauptomis žiniomis, dalintis sistemai aktualiomis naujienomis, įvairiais renginiais bei mokymais.

Dalyvavimas TAIEX-REGIO P2P ir kitose tarptautinėse veiklose

Institucijos buvo skatinamos (susitikimų metu bei SAIT portale) aktyviai dalyvauti Europos Komisijos, kitų ES valstybių narių rengiamuose seminaruose ir konferencijose, stiprinti

bendradarbiavimą su kitų šalių narių ESI fondų administravimą vykdančiomis institucijomis, dalyvauti Europos Komisijos TAIEX-REGIO PEER 2 PEER programoje. Lietuvos institucijos nuolat aktyviai dalyvavo Europos Komisijos TAIEX-REGIO PEER 2 PEER programoje, be to dalinosi savo gerąja praktika su kaimyninėmis šalimis, dalyvavo trijų Baltijos valstybių (Lietuvos, Latvijos ir Estijos) susitikimuose ir kt.

Darbo grupės ir susitikimai

2014–2020 metų ES fondų administravimo darbo grupės (DG2014) posėdžių metu Finansų ministerija kartu su kitomis institucijomis rengė bei derino 2014–2020 metų ES fondų administravimo procesų aprašymus, instrukcijas, formas ir jų pakeitimus, patobulinimus, teisės aktus, reglamentuojančius 2014–2020 ES fondų lėšų panaudojimą, sprendė SFMIS2014 plėtros ir pritaikymo ES fondų administravimui ir kitus visai sistemai aktualius klausimus.

Korupcijos prevencija

Siekiant užtikrinti korupcijos prevenciją, Lietuvoje atnaujinta bei patvirtinta Nacionalinė kovos su korupcija 2015–2025 metų programa. Vykdamas korupcijos ir sukčiavimo prevencijos priemones ir veiksmus ES fondų lėšų panaudojimo srityje, papildomai prie nustatytų kontrolės ir prevencinių procedūrų, sudaryta galimybė ES fondų lėšas administruojantiems darbuotojams ir visuomenės atstovams pasirinktinai – anonimiškai ar pateikiant savo duomenis – informuoti ES fondų lėšas administruojančias institucijas apie įtariamą korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas ir sukčiavimo atvejus, į projektų patikras vietoje įtraukti visuomenės atstovus ir kt.

Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba 2017–2018 metais organizavo keturis institucijų, susijusių su ES ir užsienio valstybių finansinių investicijų administravimu, darbuotojų susitikimus. Susitikimų metu buvo aptariami aktualūs prevencinių priemonių, apsaugant ES finansinius interesus, kovos su sukčiavimu, bendradarbiavimo tarp institucijų ir kiti klausimai.

Pareiškėjų gebėjimų stiprinimas

Siekiant užtikrinti informacijos sklaidą, visa pareiškėjams aktuali informacija apie ES fondų suteikiamas galimybes yra skelbiama interneto svetainėje www.esinvesticijos.lt, įgyvendinančiųjų agentūrų internetinėse svetainėse, taip pat kituose aktuoliuose, papildomai skelbiama svetainėje www.miestobendruomene.lt), vykdomos viešinimo kampanijos televizijoje ir spaudoje. Organizuojami viešinimo renginiai: Kontaktų mugė; Europos burės; studentų, rašančių bakaluro ir magistro darbus ES investicijų panaudojimo tema, apdovanojimai; ES investicijas analizuojančių žurnalistų apdovanojimai.

Pavyzdžiui, vien tik ESFA, siekdama didinti ESF projektų vykdytojų ir pareiškėjų administracinius gebėjimus, iki 2018 m. pab. suorganizavo 186 renginius (28 konsultaciniai susitikimai, 5 mokomieji vizitai, 114 informacinių/mokomųjų seminarų, 35 praktiniai seminarai ir 4 diskusijos). ESFA iki 2018 m. pab. išleido 44 naujienlaiškius, parengė nemažai metodinių leidinių.

Taip pat nuolat yra vykdomos konsultacijos ir atvirų durų dienos, vykstant į susipažinimo vizitus su projektų vykdytojais, pasirašiusiais finansavimo sutartis, kurių metu pristatomas projektų administravimas. 2018 m. LVPA suorganizavo konferenciją „MTEPI projektų valdymo patirtis: išmoktos pamokos, galimybės, nauda“ (80 dalyvių), bei dar du renginius pagal priemones „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“ (46 dalyviai), „Naujos galimybės LT“ (31 dalyvis). 2018 m. LVPA buvo inicijuotas išmoktų pamokų projektas, kurio metu taip pat buvo peržiūrėtas ir tobulinamas projektų administravimo procesas.

2017–2018 m. INVEGA itin daug dėmesio skyrė tiek tiesioginiam pareiškėjų, projektų vykdytojų aptarnavimui teikiant paslaugas ir konsultacijas, tiek ir informacijos prieinamumui gerinti bei grįžtamajam ryšiui užtikrinti INVEGOS internetiniame puslapyje. Vykdomo komunikacijos projekto „Pradėk dirbti sau“ dėka INVEGAI pavyko padidinti informuotumą apie jos administruojamas priemones verslui bei paskatinti jų naudojimąsi.

Ministerijos taip pat ėmėsi veiksmų, siekdamos kelti potencialių pareiškėjų kompetencijas ir užtikrinti efektyvią informacijos sklaidą. Atitinkamos ministerijos publikavo straipsnius spaudoje, rengė laidas radijuje ir televizijoje, leido informacinius leidinius, organizavo informacinius renginius, seminarus ir konsultacijas pareiškėjams.

Investicijų gavėjų gebėjimų stiprinimo tikslais nuolat vykdomos EŽŪFKP investicijų viešinimo ir informavimo veiklos: investicijų galimybės pristatytos spaudoje, radijo ir televizijos laidose, išleisti lankstinukai tema, kokių investicijų gali tikėtis smulkieji ir vidutiniai ūkiai. Iki 2018 m. buvo organizuota daugiau nei 350 mokymų, konferencijų ir kitų renginių, kuriuose dalyvavo daugiau nei 12 tūkst. asmenų. EŽŪFKP viešinimui sėkmingai buvo taikomos ir šiuolaikinės komunikacijos priemonės. Socialiniame tinkle „Facebook“ 2018 m. nuolat buvo skelbiama aktualiausia informacija apie investicijas ir NMA, atsakoma į gyventojų užduotus klausimus. NMA „Facebook“ paskyra kasmet populiarėjo – 2018 m. jos sekėjų skaičius išaugo iki 12,5 tūkst.

Siekiant sustiprinti investicijų gavėjų gebėjimus administruoti ir naudoti EJŖŽF investicijas ŽŪM suorganizavo 5 informacinius seminarus potencialiems pareiškėjams bei VVG atstovams. Investicijų pagal EJŖŽF priemones galimybės pristatytos spaudoje (34 straipsniai) bei internete (52 straipsniai interneto portaluose, 28 iš jų vidiniuose). Spaudoje publikuota 40 kvietimų teikti paraiškas.

7. Veiksmai, kurių imtasi, ir pažanga, padaryta siekiant sumažinti investicijų gavėjų administracinę naštą

Siekiant, kad ES fondų lėšos būtų investuojamos dar sparčiau ir efektyviau, didesnis dėmesys buvo skiriamas administracinės naštos projektų vykdytojams bei pareiškėjams mažinimui. Tuo tikslu nuo 2018 m. pradėtas diegti LEAN metodas ES fondų administravimo procesų efektyvumui įvertinti. Visų pirma, buvo peržiūrėtas ir jau iš dalies optimizuotas mokėjimo prašymų tikrinimo ir išmokėjimų projektų vykdytojams procesas (pavyzdžiui, techninės paramos projektams pradėtos taikyti išlaidų atrankinės metodikos, sutrumpėjo išmokėjimų procedūros, įgyvendinti patobulinimai IT sistemoje patogesniai mokėjimų administravimui ir kt.). Peržiūrėtų procesų rezultatas – per 2018 m. bendrai ES fondų valdymo ir kontrolės sistemos mastu buvo sutaupyta apie 690 d.d. Šia kryptimi ir toliau aktyviai dirbama.

Didele dalimi prie administracinės naštos mažinimo šiuo metu prisideda supaprastinto išlaidų apmokėjimo taikymas. Iki 2018 m. pabaigos suderinti ir patvirtinti 71 fiksuotasis dydis (6 fiksuotosios normos, 60 fiksuotųjų įkainių ir 5 fiksuotosios sumos). Kaip pavyzdžius galima paminėti šiuos fiksuotuosius dydžius: kasmetinių atostogų ir papildomų poilsio dienų išmokų fiksuotosios normos, dalyvavimo tarptautinėse parodose fiksuotasis įkainis, viešojo valdymo institucijų ir privačių juridinių asmenų projektų dalyvių darbo užmokesčio fiksuotieji įkainiai, bedarbių profesinio mokymo išlaidų fiksuotasis įkainis, aplinkos vadybos sistemos diegimo ir sertifikavimo fiksuotasis įkainis, techninių galimybių studijų fiksuotoji suma, MTEP rezultatų komercinimo projektų fiksuotoji suma, eksperimentinės plėtros fiksuotoji suma. Taip pat Lietuvoje naudojamos 2013 m. gruodžio 17 d. Bendrajame reglamente Nr. 1303/2013 nustatytos fiksuotosios normos – 15% (68 straipsnis) ir 40% (68 b straipsnis).

ESF, ERPF ir SaF atveju informacinė sistema automatiškai tikrina duomenų atitiktį mokesčių mokėtojų registru. Įgyvendinančiosios institucijos, siekdamos mažinti administracinę naštą, maksimaliai išnaudoja informaciją, gaunamą iš viešųjų registrų (Sodros, Valstybinės mokesčių inspekcijos, Užimtumo tarnybos, Registrų centro, Valstybės pagalbos registro, Bankroto ir restruktūrizavimo departamento svetainės, Teismų informacinės sistemos LITEKO, Turto arešto aktų registro, Hipotekos registro, antstolių informacinės sistemos, Lietuvos Banko IBAN sąskaitos nustatymo duomenų bazės, Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos, svetainės www.infostatyba.lt).

ESF ir ERPF pareiškėjai naudojami Duomenų mainų sistema, kuri sudaro galimybę naudojantis kvalifikuotu el. parašu pateikti paraiškas el. būdu, pasirašinėti teikiamus dokumentus, teikti mokėjimo prašymus ir informaciją apie rodiklių pasiekimus ir projektų dalyvių lankomumą. Sukurtos galimybės abipusiam elektroniniam komunikavimui tarp įgyvendinančios institucijos ir pareiškėjo. Pareiškėjas savo paskyroje gali rasti visą informaciją, susijusią su visais jo įgyvendinamais projektais. Atsižvelgus į pareiškėjų poreikius, buvo sukurta galimybė kurti daugiau

sistemos naudotojų su skirtingomis teisėmis (peržiūros / redagavimo), taip sudarant galimybę su informacija dirbti ir projektų partneriams bei, kai aktualu, paslaugų tiekėjais.

Siekdama sumažinti investicijų gavėjų administracinę naštą, ŽŪM parengė EŽŪFKP finansuojamos priemonės, skirtos investicijoms į žemės ūkio valdas, tipinio verslo plano formą ir supaprastintos investicijų paraiškos formą su integruotu verslo planu mažos vertės projektams. Parengtos ir internete skelbiamos automatizuotos verslo plano formos jauniems ūkininkams įsikurti ir smulkiesiems ūkiams investicijoms gauti.

ŽŪM koordinuojamų fondų atveju pareiškėjams ir investicijų gavėjams sudaryta galimybė paraiškas, mokėjimo prašymus ir projektų įgyvendinimo ataskaitas teikti elektroniniu būdu, naudojantis informacine sistema ŽŪMIS.

Supaprastinta paraiškų teikimo tvarka: atsižvelgiant į tai, kad NMA atlikdama paraiškų vertinimą naudojami viešųjų registrų duomenimis (nekilnojamojo turto registro, ūkininkų ūkių registrų ir t.t.), atsisakyta reikalavimo pareiškėjams teikti papildomus duomenis (VĮ Registrų centro pažymą apie nuosavybės teise turimą žemės ūkio paskirties žemės plotą ar nekilnojamojo turto registro išrašą pagal žemės sklypo savininką arba žemės sklypo adresą).

Supaprastinta prekių, paslaugų pirkimo tvarka (projektų vykdytojams nereikia atlikti pirkimo procedūrų, kai prekių, paslaugų ar darbų vertė neviršija nustatytos sumos), supaprastinta ūkio subjektų, siekiančių gauti investicijas, ekonominio gyvybingumo vertinimo tvarka (nustatyta lankstesnė rodiklių vertinimo ir kontrolės tvarka, sumažintas ekonominių rodiklių skaičius), supaprastinta investicijų administravimo ir gavimo tvarka (pradėtas taikyti supaprastintojo išlaidų apmokėjimo mechanizmas, taikant fiksuotąjį įkainį, numatytas sąskaitų apmokėjimo būdas). *Start-up* priemonėms parengta ir pradėta taikyti supaprastinta investicijų teikimo tvarkos schema, skiriant išmoką verslo plano įgyvendinimui, supaprastinta paraiškos ir verslo plano formos.

NMA suteikia galimybes EŽŪFKP investicijų gavėjams patogiai naudotis NMA elektroninėmis paslaugomis. Sukurtas informacinis portalas – elektroninė asmenų bei organizacijų informacijos paieškos sistema, kurioje pareiškėjai gali rasti informaciją apie savo pateiktas paraiškas ir jų būseną. Portale vartotojas gali ne tik rasti visų teiktų paraiškų finansinę, susirašinėjimo su NMA, aktualių paraiškų ir kitą svarbią informaciją, bet ir savarankiškai keisti informavimo apie išmokas būdą, sąskaitos numerį, kitą kontaktinę informaciją, matyti patikrų nuotraukas, preliminarinius vertinimo terminus, apskaičiuotas išmokas, pritaikytas sankcijas ir t. t.

NMA interneto svetainėje sukurta Projektų vykdytojų pirkimų sistema, kuri vienija pirkėjus ir tiekėjus. Sistema skirta ir fiziniams, ir juridiniams asmenims. Norint dalyvauti pirkimų procesuose elektroniniu būdu, reikia kartą užsiregistruoti. Neprisiregistravę vartotojai turi galimybę matyti visus skelbimus, prenumeruoti ir gauti informaciją apie dominančius skelbimus ar sudominusio skelbimo nuoroda pasidalinti su kitais.

Siekdama sumažinti investicijų gavėjų administracinę naštą, ŽŪM parengė EJŖŽF finansuojamoms verslo investicinėms priemonėms skirtą tipinio verslo plano formą. Nuo 2017 m. pagal žvejybos, akvakultūros ir žuvininkystės produktų perdirbimo priemones paraiškos priimamos ir supaprastinta tvarka (investicijų dydis iki 50 tūkst. Eur, nerengiamas verslo planas su sudėtingomis prognozinėmis finansinėmis ataskaitomis ir kiti supaprastinimai), kur vietoje verslo plano veiklos aprašymas ir skaičiavimai integruoti paraiškoje. Ataskaitiniu laikotarpiu peržiūrėtos ir pataisytos visos įgyvendinimo taisyklės: atsisakyta perteklinės informacijos, sumažintas rodiklių skaičius, nebeprašoma teikti informacijos ar duomenų, kuriuos vertintojai gali gauti tiesiai iš viešų registų ar duomenų valdytojų. Informacija apie vykstančius ir numatomus paraiškų priėmimus su visa aktualia informacija pateikiama NMA tinklapyje. Plačiau pradėtas taikyti supaprastintas išlaidų apmokėjimas.

8. Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 5 straipsnyje nurodytų partnerių vaidmuo įgyvendinant Partnerystės sutartį

Įgyvendinant 2014–2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programą, ministerijos įtraukia partnerius į darbo grupes, organizuoja susitikimus planuojamoms priemonėms aptarti. Partneriai kviečiami dalyvauti viešose diskusijose ministerijų planuojamoms priemonėms aptarti. PFSA projektai skelbiami ES fondų svetainėje www.esinvesticijos.lt tam, kad partneriai galėtų pateikti pastabas jų projektams.

Partneriai, įtraukti į 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos Stebėsenos komiteto sudėtį, per ataskaitinį laikotarpį įvykusiųose 36 Stebėsenos komiteto posėdžiuose dalyvavo tvirtinant iš ES fondų lėšų bendrai finansuojamų projektų atrankos kriterijus, veiksmų programos vertinimo planą bei metinius vertinimo planus, Komunikacijos strategiją bei metinius komunikacijos planus, Partnerystės sutartis ir 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos pakeitimus, metines veiksmų programos įgyvendinimo ataskaitas. Taip pat, svarstant kitus aktualius veiksmų programos įgyvendinimo klausimus (pavyzdžiui, veiksmų programos pažangą, įvairių vertinimų rezultatus, Europos Komisijos apžvalgas, Europos Tarybos rekomendacijas Lietuvai, Šalies ataskaitas, įvairių priemonių įgyvendinimo eigą).

Stebėsenos komitetą sudaro 54 nariai, iš kurių 23 (apie 43 %) yra partneriai: 14 – socialiniai ekonominiai partneriai, 9 – pilietinės visuomenės interesus atstovaujanti organizacijos (įskaitant NVO). Iš minėtų 23 partnerių organizacijų 22 yra skėtinės organizacijos, atstovaujanti visą sektoriaus ar nacionalinio masto interesą. Partnerių dalyvavimo efektyvumas Stebėsenos komiteto veikloje didėja. Partneriams, Stebėsenos komiteto nariams, suteikiamos visos galimybės aktyviai įsitraukti į Stebėsenos komiteto veiklą, jie turi tokias pačias teises kaip viešojo sektoriaus institucijų

atstovai, yra traktuojami kaip lygiaverčiai diskusijos partneriai, o jų dalyvavimas Stebėsenos komiteto veikloje turi reikšmingą teigiamą poveikį priimamų sprendimų ir parengiamų dokumentų kokybei. Į partnerių pateiktas pastabas ir pasiūlymus dažniausiai atsižvelgiama ir remiantis jais yra peržiūrimi bei keičiami siūlomi sprendimai ir parengti dokumentų projektai.

2017 m. Finansų ministerijos užsakyму atliktas Partnerystės principo įgyvendinimo vertinimas. Vertinime daroma išvada, kad 2014–2020 m. partnerystė ES fondų valdymo procese tampa vis reikšmingesnė. Visos ministerijos taiko papildomas administruojamų prioritetų ir priemonių aptarimo su partneriais procedūras, neapsiribojant privalomais partnerystės atvejais ir formomis, numatytais ES ir nacionaliniuose teisės aktuose. Ekonominiai ir socialiniai partneriai bei organizacijos, atstovaujančios pilietinei visuomenei, vietos ir regioninės valdžios institucijos yra įtraukti į visus 2014–2020 m. ES fondų valdymo etapus. Partneriai dalyvauja tiek teikdami pasiūlymus atsakingoms viešojo sektoriaus institucijoms raštu, tiek ir dalyvaudami susitikimuose. 2018 m. vasario mėn. buvo pradėtas 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos tarpinis vertinimas, kurį atliekant buvo vertinama, kaip užtikrinamas HP taikymas įgyvendinant veiksmų programą (toliau – HP įgyvendinimo vertinimas). Į HP įgyvendinimo vertinimą taip pat buvo įtrauktas ir Partnerystės principas, daugiausia dėmesio skiriant ankstesnių vertinimo rekomendacijų įgyvendinimo apžvalgai. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu padaryta didelė pažanga įtraukiant partnerius į planavimo ir įgyvendinimo procesus. Kalbintų partnerių nuomone, pastaraisiais metais partnerystės procesuose atsirado kur kas daugiau aiškumo dėl partnerių, kurie yra tinkami įtraukti į įgyvendinimo procesus. Kai kurios vertinimų rekomendacijos išlieka aktualios ir ruošiantis 2021–2027 m. programavimo laikotarpiui.

2018 m. rugsėjo mėn. ES investicijų svetainėje www.esinvesticijos.lt partnerių pasiūlymams ir pastaboms teikti buvo paskelbti Europos Komisijos pateikti pasiūlymai dėl ES sanglaudos politikos reglamentų 2021–2027 m. programavimo laikotarpiui. Partneriai apie paskelbtus reglamentų projektus buvo informuoti ir el. paštu.

Rengiantis 2021–2027 m. programavimo laikotarpiui, 2018 m. Finansų ministerija atliko Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimą. Vertinimu siekiama optimizuoti valstybės intervencijas, siekiant tvaraus visuomenės gyvenimo kokybės užtikrinimo vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu. Finansų ministerija, siekdama sustiprinti partnerių vaidmenį, panaudojant ES investicijas, atlikdama šį vertinimą įtraukė socialinius ir ekonominius partnerius į 14 parengiamųjų susitikimų ir į 16 apibendrintų diskusijų kiekvienai ūkio sričiai. Šiuose susitikimuose buvo tariamasi dėl investicinių prioritetų ir kryptių bei dėl valstybės intervencijų optimizavimo svarbiausiose viešosios politikos srityse.

Finansų ministerija, siekdama kuo geresnio ir efektyvesnio valdžios institucijų ir socialinių ekonominių partnerių bendradarbiavimo ir partnerystės principo ES fondų srityje įgyvendinimo

2014–2020 m. laikotarpiu bei siekdama sudaryti galimybes partneriams efektyviau įsitraukti į ES struktūrinių fondų administravimo procesą, sudarė mokymų programas „Partnerių dalyvavimo galimybės ES investicijų administravimo procese“ adaptuotas skirtingoms tikslinėms grupėms: NVO, verslui ir profsąjungoms, savivaldybėms. Iki 2018 m. pagal šias programas buvo suorganizuoti treji mokymai, kuriuose sudalyvavo 63 dalyviai.

Į Lietuvos **kaimo plėtros** 2014–2020 metų programos įgyvendinimo Stebėsenos komiteto institucinę sudėtį įtraukti 13 žemės ūkio sektoriui aktualių socialinių ir ekonominių partnerių. O projektų atrankos komitetų sudėtyje pagal kompetenciją taip pat yra įtraukti 17 su žemės ūkio sektoriumi susijusių socialinių ekonominių partnerių.

Kasmet prieš kiekvieną investicinių paraiškų surinkimą vyksta susitikimai su socialiniais partneriais, kurių metu svarstomi pasiūlymai dėl investicijas administruojančių teisės aktų tobulinimo.

Socialiniai partneriai nuolat įtraukiami į EŽŪFKP lėšomis finansuojamos programos įgyvendinimą per Lietuvos kaimo tinklo veiklą. Vyksta socialiniai dialogai, diskusijos, seminarai Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos įgyvendinimo ir tobulinimo klausimais (vien 2017 m. Lietuvos kaimo tinklas suorganizavo 78 tokius renginius, o iš viso iki 2018 m. pab. – 174).

Į **žuvininkystės sektoriaus** Stebėsenos komitetą įtrauktos 9 valdžios institucijos, 10 ekonominių socialinių partnerių, 4 pilietinės visuomenės atstovai, ŽŪM atstovai. Projektų atrankos komitetą sudaro 3 valdžios institucijos, 8 ekonominiai socialiniai partneriai, ŽŪM atstovai.

Prieš rengiant Žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos priemonių įgyvendinimo taisykles, kitus teisės aktus nuolat konsultuojamasi su žvejybos, akvakultūros, perdirbimo subsektorių ekonominiais-socialiniais partneriais. 2017–2018 m. suorganizuoti 3 susitikimai Klaipėdoje, Šventojoje, Šilutėje su žvejybos sektoriaus atstovais. Pristatytos investicijų galimybės, aptartos problemos žvejybos sektoriuje, svarstomi galimi problemų sprendimo būdai, atsakyta į žvejybos sektoriaus atstovų pateikiamus klausimus. Sprendžiant įvairių sektorių (žvejybos, akvakultūros, perdirbimo ir pan.) aktualias problemas, dažnai kviečiami ne tik oficialūs partneriai, bet ir kiti sektoriaus atstovai, kurių žinios ir kompetencija naudinga.

9. Veiksmų, kurių imtasi taikant ESI fondų įgyvendinimo horizontaliuosius principus ir politikos tikslus, santrauka

9.1 Lyčių lygybė, nediskriminavimas, prieinamumas neįgaliesiems

Moterų ir vyrų lygybės principui įgyvendinti yra numatytos kelios diferencijuotos (arba proaktyvios) priemonės, kurios padeda moterims derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus, užkertant kelią smurtui artimoje aplinkoje, skatinant savivaldybes integruoti lyčių aspektą į tolimesnę savo

veiklą. Tokiu būdu moterų ir vyrų lygybės priemonės įgyvendinamos visos Lietuvos mastu. Tiesioginiam moterų ir vyrų lygybės skatinimui ir užtikrinimui yra numatytos priemonės kaip: „Moterų ir vyrų lygybės skatinimas“, „Smurto artimoje aplinkoje prevencija“ ir „Kompleksinės paslaugos šeimai“. Pastarosios priemonės tikslas yra sudaryti sąlygas šeimai gauti kompleksiskai teikiamas paslaugas, užtikrinant paslaugų prieinamumą kuo arčiau šeimos gyvenamosios vietos ir siekiant įgalinti šeimą įveikti iškilusius sunkumus ir krizes bei padėti derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus.

2014–2020 m. laikotarpiu įgyvendinant ES fondų lėšomis finansuojamas priemones, PFSA numatytas reikalavimas, kad projekte negali būti numatyti apribojimai, kurie turėtų neigiamą poveikį lyčių lygybės ir nediskriminavimo principų įgyvendinimui. Atrenkant projektus vertinama jų atitiktis lyčių lygybės, nediskriminavimo ir prieinamumo principams. Visi pareiškėjai, siekiantys vykdyti investicijas, turi užtikrinti, kad projekte bus laikomasi lygių galimybių bei nediskriminavimo užtikrinimo principų ir bus užkirstas kelias bet kokiai diskriminacijai, suteikiant įvairioms socialinėms grupėms vienodą prieigą prie ES fondų.

Neįgaliesiems, vyresnio amžiaus žmonėms bei kitiems, turintiems skirtingas funkcines galimybes, užtikrinamos galimybės tokiomis pačiomis kaip ir kitų asmenų sąlygomis naudotis fizine infrastruktūra, transportu, IRT, kitomis priemonėmis bei paslaugomis. Projektams, kuriais kuriama / atnaujinama infrastruktūra, keliami universalus dizaino reikalavimai. Esant poreikiui, ministerijos gali PFSA nustatyti ir griežtesnius reikalavimus projektams. Skaitmeninių ir elektroninių paslaugų projektams yra nustatyti reikalavimai numatantys funkcionalumus, leidžiančius teikti paslaugas neįgaliesiems ir mažinti socialinę bei kalbinę atskirtį. Bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo infrastruktūrinėse priemonėse kartu su PFSA yra tvirtinami universalus dizaino priemonių sąrašai, kuriuose pareiškėjas turi privalomai nurodyti mažiausiai 3 priemones, kurios bus įgyvendintos atnaujinant / įrengiant statinius.

Atkreiptinas dėmesys, kad buvo parengtos ir 2017 m. gruodžio mėn. ES investicijų svetainėje www.esinvesticijos.lt paskelbtos HP įgyvendinimo gairės, investuojant 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų lėšas, kurių tikslas yra glaustai ir aiškiai pateikti svarbiausią su HP įgyvendinimu susijusią informaciją ir paskatinti institucijas, atsakingas už ES fondų investicijų planavimą, ir pareiškėjus, rengiančius ir įgyvendinančius projektus, geriau atsižvelgti į HP visais programos ir projektų įgyvendinimo etapais, institucijų atstovai yra skatinami išanalizuoti skirtingus tikslinių grupių poreikius ir apgalvoti, kokį poveikį turės kiekviena intervencija. Yra numatyta priemonių, kuriomis siekiama padėti pažeidžiamų ar diskriminuojamų tikslinių grupių integracijai į darbo rinką, paslaugų, reikalingų tikslinėms grupėms, plėtros ir kokybės gerinimui, geresnės kokybės paslaugų suteikimui savivaldybėse. Taip pat priemonės nukreiptos ir į tikslinių grupių sveikatos ir socialinių paslaugų gerinimą. Kiek platesnio poveikio ir išskirtinė priemonė yra „Diskriminacijos

mažinimas“, kuri investuoja į veiklas susijusias su švietimu, švietimo metodikos kūrimu, visuomenės edukacija ir pan.

Įgyvendinant EŽŪFKP finansuojamas priemonės taip pat prisidedama prie lyčių lygybės, nediskriminavimo ir prieinamumo principų įgyvendinimo. Vienos priemonės turi tiesioginį poveikį (pavyzdžiui, lyčių lygybės ar nediskriminavimo reikalavimai įtraukti į projektų atrankos kriterijus), kitų priemonių poveikis yra netiesioginis (pavyzdžiui, įgyvendinamais projektais skatinamas moterų ar socialiai pažeidžiamų visuomenės grupių užimtumas). Vyrų ir moterų lygių galimybių skatinimo ir nediskriminavimo laikomasi įgyvendinant visas EŽŪFKP lėšomis finansuojamos LEADER priemonės veiklos sritis. VVG valdymo organas sudaromas taip, kad būtų laikomasi lyčių pusiausvyros, priimant vietos lygmeniu svarbius sprendimus (lyčių santykis turi būti 40:60, t. y. vienos lyties (nesvarbu kurios) atstovų turi būti mažiausiai 40 %). Taip pat, skatinami šį principą įgyvendinantys projektai. Be to, atskirose VPS priemonėse dažnas atrankos kriterijus yra diferencijuojantis pareiškėjus pagal lytį, siekiant paskatinti kaimo moteris imtis verslo ir užsitikrinti ekonominę nepriklausomybę.

Į Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos rengimo partnerius įtraukta Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba. Abiejų lyčių atstovų dalyvavimas užtikrintas Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos Stebėsenos komitete, Projektų atrankos komitete bei Valdymo komitete, kuriuose vyrų ir moterų yra beveik po lygiai. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba įtraukta į Stebėsenos komiteto sudėtį ir tiesiogiai dalyvauja, vertinant Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 metų veiksmų programos įgyvendinimą.

Priemonės „Žuvininkystės plėtros strategijų įgyvendinimas“ paraiškos formoje yra dalis, skirta pagrįsti, kaip bus įgyvendinamos moterų ir vyrų lygios galimybės ir skatinamas nediskriminavimas, rengiant ir įgyvendinant VPS. Įgyvendinant EJŪŽF lėšomis finansuojamas priemonės socialinės įtraukties didinimo srityje sudaromos galimybės projektuose dalyvauti jaunimui, vyresniems žmonėms, žmonėms, gyvenantiems kaimo vietovėse, taip pat siekiama užtikrinti lygias vyrų ir moterų galimybes.

9.2 Darnus vystymasis

2014–2020 m. laikotarpiu įgyvendinant ES fondų lėšomis finansuojamas priemonės, PFSA gali būti numatytas reikalavimas projektams prisidėti prie darnaus vystymosi principo įgyvendinimo, t. y. įgyvendinant projekto veiklas turi būti prisidedama prie Nacionalinės darnaus vystymosi strategijoje aprašytų ilgalaikių ir trumpalaikių tikslų ir uždavinių įgyvendinimo. Projektų paraiškose turi būti pagrindžiama, kad projekto investicijomis mažinamas neigiamas poveikis aplinkai ir tausojami gamtiniai išteklių, didinama socialinė įtrauktis arba mažinami CO₂ išmetimai.

Darnaus vystymosi principas yra įtrauktas į kai kurių priemonių bendruosius ir (arba) specialiuosius projektų atitikties atrankos kriterijus. Projektų paraiškų vertinimo metu nustatoma, ar numatomuose įgyvendinti projektuose nėra numatyta veiksnių, kurie galėtų turėti neigiamą poveikį darnaus vystymosi principams, t. y. ar nebus vykdomi veiksmai, kurie darytų neigiamą poveikį aplinkosaugos, socialiniams ir ekonominiams principams.

Paraiškose pareiškėjai turi nurodyti konkrečius projektui taikomus reikalavimus, susijusius su darnaus vystymosi principo įgyvendinimo skatinimu, arba pagrįsti, kad projekto veiklos neturi neigiamos įtakos šio principo įgyvendinimui.

Darnaus vystymosi principo įgyvendinimui yra numatyta pakankamai priemonių finansuojamų ERPF lėšomis: priemonė „Daugiabučių namų atnaujinimas“ yra orientuota būtent į energetinio efektyvumo didinimą; priemonė „Užterštų teritorijų tvarkymas“ yra skirta savivaldybėms, kurios norėtų sutvarkyti jų žinioje esančias užterštas urbanizuotas teritorijas. Sutvarkius užterštas teritorijas, užtikrinama gera požeminių ir paviršinių vandenų kokybė, sudaromos papildomos galimybės vietinei plėtrai, mažėja neigiamas tokių teritorijų poveikis žmonių sveikatai, „Natura 2000“ ir kitoms saugomoms teritorijoms; priemonė „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ tiesiogiai įgyvendina darnaus vystymosi principą. Rekreacinės veiklos neigiamo poveikio saugomoms teritorijoms ir jose saugomoms rūšims sumažinimas ir biologinės įvairovės nykimo stabdymas vykdomas, atliekant gamtos ir kultūros paveldo objektų tvarkymo ir jų pritaikymo lankymui, tinkamo lankytojų srautų sureguliuavimo priemonėmis.

Pažymėtina, kad darnaus vystymosi principo integravimo pavyzdžiu yra įvardinama priemonė „Socialinio būsto fondo plėtra“. Ši priemonė yra skirta plėsti socialinio būsto fondą savivaldybėse, statant naujus ar rekonstruojant senus būstus. Šios priemonės apraše yra nurodyti konkretūs reikalavimai, kurie integruoja darnaus vystymosi principą ir atsižvelgia į galimai platesnę priemonės poveikį, pavyzdžiui, pastatai ir esantys takai turi atitikti universalaus dizaino principą, užtikrinti galimybę būsiniams pastatų gyventojams naudotis viešuoju transportu.

Darnaus vystymosi principas užtikrinamas EŽŪFKP priemonėmis, skirtomis su žemės ūkiu ir miškininkyste susijusių ekosistemų atkūrimui, išsaugojimui ir pagerinimui, pagal kurias finansuojamas didelės gamtinės vertės bei aplinkai draugiškų ūkininkavimo sistemų diegimas, investicijos į miško plotų plėtrą ir jų gyvybingumo gerinimą, aplinkai draugiškos ūkininkavimo ir miškininkystės praktikos „Natura 2000“ teritorijose, ūkininkavimas gamtinių ir kitų kliūčių turinčiose vietovėse.

Darnaus vystymosi principą įgyvendina ir EŽŪFKP priemonės, skirtos efektyvaus išteklių naudojimo skatinimui ir perėjimui prie klimato kaitai atsparios mažo CO₂ kiekio technologijų ekonomikos, pagal kurias finansuojama energijos gamyba iš AEI šaltinių (pavyzdžiui, biodujų

gamyba), iš žemės ūkio išmetamo ŠESD ir amoniako kiekio mažinimas, taip pat CO₂ išlaikymas ir sekvestracija, siekiant mažinti į atmosferą išmetamą CO₂ kiekį.

Darnaus vystymosi principo laikymuisi daug įtakos turi LEADER priemonės. VVG skatinamos investuoti į vietos plėtros projektus bei VVG bendradarbiavimo projektus, kuriais siekiama kurti ir gerinti gyvenamąją aplinką, gyvenimo kokybę.

Darnaus vystymosi principas taip pat įgyvendinamas iš EJŖŽF finansuojamomis priemonėmis, skirtomis aplinkos tvarumui gerinti. Daug dėmesio skiriama aplinkos tvarumo gerinimo, kovos su klimato kaita, socialinės įtraukties tikslams ir šiomis priemonėmis užtikrinama vandens ekosistemų biologinė įvairovė ir funkcionavimas bei efektyvus duomenų rinkimas ir kontrolė.

Kompensacinės priemonės „Aplinkosaugos funkcijas atliekanti akvakultūra“ įgyvendinimo taisyklėse numatyta, kad pareiškėjas įsipareigoja, jei bus priimtas sprendimas skirti investicijas, ne trumpiau kaip penkerius metus vykdyti vandens aplinkosaugos reikalavimus, kurie yra griežtesni nei reikalavimai, privalomi taikant tik ES ir nacionalinės teisės aktus, t. y. gamtotvarkos planą.

Priemonės „VPS įgyvendinimas“ paraiškos formoje yra dalis, skirta darnaus vystymosi principams pagrįsti. Pareiškėjai paraiškoje privalo pagrįsti, kaip bus laikomasi darnaus vystymosi principų rengiant ir įgyvendinant VPS.

9.3 Jaunimas

2014–2020 m. sprendžiant jaunimo problemas, įgyvendinamos JGI ir JUI bei daug dėmesio skiriama jaunimo politikai regionuose.

Įgyvendinant ESF investicijas, jaunimo HP yra įgyvendinamas, išskiriant jaunuolius kaip tikslinę grupę. Pavyzdžiui, siekiant skatinti su sunkumais darbo rinkoje susiduriančių asmenų įdarbinimą, finansinės paskatos (kompensuojant darbuotojų darbo užmokesčio išlaidų dalį) teikiamos darbdaviams, įdarbinantiems pirmą kartą įsidarbinusius asmenis nuo 18 iki 29 metų. Be to, siekiant skatinti verslumą kaip viena iš prioritetinių paskolų gavimo tikslinių grupių yra numatyti asmenys iki 29 metų (įgyvendinama finansinė priemonė) ir pan.

EŽŪFKP lėšomis skatinant jaunimo užimtumą buvo investuojama į jaunųjų ūkininkų verslų pradėjimą (0,23 % visų Lietuvoje registruotų žemės ūkio valdų), o bendrai pagal EŽŪFKP investicijas gavusios jaunųjų ūkininkų valdos sudarė 1,07 % visų Lietuvoje registruotų žemės ūkio valdų (57,8 % ūkininkų, ES fondų pagalba investavę į žemės ūkių valdų modernizavimą, sudarė ūkininkai, jaunesni nei 40 metų amžiaus).

Jaunimas – viena svarbiausių LEADER priemonės tikslinių grupių. VPS atrankos taisyklėse įtvirtintas reikalavimas į VVG kolegialų valdymo organą įtraukti ne mažiau kaip 2 jaunus žmones. Už didesnę nei privalomą jaunų žmonių įtraukimą VPS kokybės vertinimo metu skiriami papildomi

balai. VPS privaloma aprašyti, kaip jauni žmonės įtraukiami į VPS rengimą ir įgyvendinimą. VVG skatinamos skirti kuo daugiau VPS lėšų jaunimo ir jaunų žmonių vietos projektams (ypač verslo) įgyvendinti, rengti bendradarbiavimo projektus, skirtus jaunimo ir jaunų žmonių problemoms spręsti.

Jaunimo įtraukimas labiausiai skatinamas pagal EJŖŽF priemonę „VPS įgyvendinimas“. Priemonės įgyvendinimo taisyklėse įtvirtintas atrankos kriterijus – jaunų žmonių įtrauktis į žuvininkystės regionų VVG sprendimų priėmimo procesus, t. y. jaunų žmonių į žuvininkystės regionų VVG valdymo organą. Taip pat minėtos priemonės paraiškoje reikia pagrįsti, kaip jaunimas bus įtrauktas į žuvininkystės regionų VVG.

10. Informacija apie Jaunimo užimtumo iniciatyvą ir jos vertinimas

JUI dėka Lietuvoje sukurta ir išbandyta nauja paslaugų jaunimui koncepcija, kuri užtikrina, kad NEET jaunimas gautų sistemingą, ilgalaikę, intensyvią pagalbą, padedančią tvariai integruotis į darbo rinką, ar grįžti į švietimo sistemą.

Lietuvoje JUI įgyvendinama per ESF priemonę „Jaunimo užimtumo didinimas“, kurios veiklos apima du pirminės ir antrinės intervencijos projektus „Atrask save“ ir „Naujas startas“. Šiems projektams įgyvendinti iki 2018 m. pabaigos yra skirtos visos JUI lėšos – 63,5 mln. Eur ir į juos buvo planuota įtraukti 35 tūkst. NEET jaunimo. Projektuose galėjo dalyvauti visi NEET jaunuoliai – tiek registruoti, tiek neregistruoti Užimtumo tarnyboje. Projektų veiklos organizuojamos visose šalies savivaldybėse.

Projektai „Atrask save“ ir „Naujas startas“ organizuojami vadovaujantis EBPO rekomendacijomis (*Investicijos į jaunimą: Lietuva, 2016*): pradedama nuo mažų kaštų intervencijų, skatinančių žmogiškąjį kapitalą, aktyvumą ir motyvaciją bei patekimą į atvirą darbo rinką, ir, tik tuomet jei nepavyksta įsidarbinti, tęsiamos intensyvesnės ir brangiau kainuojančios intervencijos, apimančios profesinį mokymą, įdarbinimą subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo programas. Projektas „Atrask save“ yra didžiausias socialinis projektas Lietuvoje, orientuotas į socialiai pažeidžiamus jaunuolius, labiausiai nutolusius nuo darbo rinkos. Jame dalyvauja Užimtumo tarnyboje registruotas NEET jaunimas, kvalifikacijos neįgiję jauni bedarbiai, jauni bedarbiai, stokojantys socialinių įgūdžių, neįgalieji, turintieji priklausomybių ir kiti.

Pirminės intervencijos projekte „Atrask save“, trukusiame iki 2018 m. gruodžio mėn., NEET jaunimui iki 4 mėnesių buvo sistemingai teikiamos aktyvinimo ir motyvavimo paslaugos: darbo gebėjimų ir profesinių interesų testavimas, darbo pokalbių simuliacijos, susitikimai su darbdaviais, smulkiaisiais verslininkais, supažindinimas su vietos rinkoje veikiančiomis įmonėmis bei švietimo ir profesinio mokymo įstaigomis, iki 20 dienų trunkančios praktikos pasirinktoje įmonėje, padedant

mentoriui, savanoriška veikla, individualios konsultacijos ir t. t. Pagalbą jaunuoliams taip pat teikė psichologai, konsultacijos ir mokymus organizavo IT specialistai, teisininkai ir kiti tikslinės srities specialistai. „Atrask save“ veiklose sudalyvavo beveik 45 tūkst. asmenų.

Atviroje rinkoje negavę pasiūlymo dirbti, mokytis ar atlikti praktiką, projekto „Atrask save“ dalyviai gali dalyvauti projekte „Naujas startas“, kuriame teikiamos integravimo į darbo rinką priemonės: įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas ir profesinis mokymas. Iš viso į projektą „Naujas startas“ iki 2018 m. pab. įtraukta virš 16 tūkst. NEET jaunimo. Priemonės teikiamos kompleksiskai, pavyzdžiui, dalyvavęs profesinio mokymo priemonėje ir kvalifikaciją įgijęs NEET jaunuolis vėliau gali įgyti įgūdžių darbo vietoje, dalyvaudamas darbo įgūdžių įgijimo rėmimo priemonėje. Daugiausia dalyvių dalyvavo profesiniame mokyme ir įgijo kvalifikaciją. Taip pat buvo organizuojamos remiamojo įdarbinimo priemonės (darbo įgūdžių įgijimo rėmimas ir įdarbinimas subsidijuojant). Jaunuoliams susikūrusiems sau darbo vietas buvo teikiamos subsidijos verslo pradžiai. Didžiausią nerimą įgyvendinant projektus kėlė ilgai trukę viešųjų pirkimų procesai, kurie stabdė dalies veiklų įgyvendinimą, todėl tęstiniuose NEET jaunimo integracijos į darbo rinką projektuose dauguma veiklų bus organizuojamos pačių institucijų.

Projektą „Atrask save“ įgyvendina Užimtumo tarnyba prie SADM, projekto partneriai – Jaunimo reikalų departamentas prie SADM, 58 jaunimo ir su jaunimu dirbančios organizacijos. Šios jaunimo organizacijos sudaro JGI partnerių tinklą, kuris pasitelkiamas darbui su Užimtumo tarnyboje neregistruotais jaunuoliais. Organizacijos vykdo mobilų darbą su jaunimu ir taip pasiekia neaktyvius jaunuolius ten, kur jie leidžia daugiausiai laiko (parkuose, gatvėse, prekybos centruose). Užimtumo tarnyboje neregistruoti jaunuoliai taip pat gali registruotis interneto svetainėje www.jaunimogarantijos.lt ir su jais susisiekti projekto koordinatoriai.

Įgyvendinant projektus stengiamasi kuo labiau individualizuoti paslaugų teikimą pagal skirtingus jaunuolių poreikius – suformuoti paslaugų paketai, geriausiai atliepiantys tam tikrų grupių jaunuolių poreikius ir motyvaciją. Instituciniame lygmenyje individualaus požiūrio taikymas taip pat atnešė pokyčių paslaugų turinio prasme: teikiama nemažai naujų, iki šiol neteiktų paslaugų, tokių kaip motyvacinės stovyklos, supažindinimas su įmonėmis ir praktiniai mokymai jose su techninio mentoriaus pagalba, sėkmingų verslų pristatymai, teisinės konsultacijos ir kt.

JUI projektų planavimo laikotarpiu kilo sunkumų, nustatant veiklos rodiklius. Lietuvoje iki šiol nėra tikslių administracinių duomenų apie ekonomiškai neaktyvių NEET jaunuolių skaičių savivaldybėse. Planavimas buvo vykdomas, pasitelkiant Eurostat metinius duomenis, tačiau galimos paklaidos. Įgyvendinant projektus veiklos rodikliai savivaldybių lygiu turės būti koreguojami. Siekiant surinkti tikslesnius duomenis apie neaktyvius NEET, pasitelkti savivaldybių jaunimo reikalų koordinatoriai, renkantis duomenis iš vietos lygiu veikiančių organizacijų – švietimo skyrių, probacijos tarnybos, seniūnijų, socialinės paramos ir globos organizacijų ir pan.

Nors Lietuvoje yra planuojama tikslius administracinius duomenis apie neaktyvius NEET rinkti, susiejant įvairių registrų informaciją, tačiau dėl užtrukusių tam reikalingų teisės aktų priėmimo, JUI įgyvendinimui tai reikšmingo pokyčio gali neturėti.

Neaktyvių ir Užimtumo tarnyboje neregistruotų NEET jaunuolių identifikavimas išlieka vienu svarbiausių iššūkių. Tam didžiausia kliūtis – asmens duomenų apsauga, neleidžianti projekto koordinatoriams iš seniūnų ir kitų socialinių partnerių gauti konkrečių duomenų apie asmenį. Kita vertus, didėjant projekto žinomumui, neaktyvių NEET jaunuolių randama vis daugiau. Projektas aktyviai viešinamas socialiniuose tinkluose, regionuose organizuojami viešinimo renginių ciklai, projekto pristatymai vietos organizacijoms, taip įtraukiant socialinius partnerius, galinčius nukreipti neaktyvius NEET jaunuolius į koordinatorius.

12. JUI įgyvendinimas (Reglamento (ES) Nr. 1304/2013 19 straipsnio 4 dalis)

2018 m. rugsėjo mėn. SADM ir UAB „BGI Consulting“ pasirašė vertinimo paslaugų sutartį dėl JUI lėšomis finansuotų projektų išorės vertinimo, kaip numatyta pagal 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento Nr. 1304/2013 dėl Europos socialinio fondo, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1081/2006 19(6) straipsnio nuostatas. Šios analizės metuose buvo siekiama įvertinti ES investicijų ir specialaus asignavimo JUI finansuojamų priemonių veiksmingumą, efektyvumą ir poveikį, siekiant tinkamai atsiskaityti EK ir patobulinti intervencijų įgyvendinimą jaunimo užimtumo didinimo srityje.

Atliekant vertinimą ypatingas dėmesys buvo skirtas dviem aspektams – vertinimo tęstinumo ir sąsajų su 2015–2016 m. atliktu tarpiniu vertinimu užtikrinimui bei kuo aktyvesniam visų suinteresuotų pusių įtraukimu į vertinimo veiklas (dalyvavimu grįsto vertinimo požiūrio pritaikymui). Daugiausiai buvo stengiamasi orientuotis į realius analizuojamos priemonės įgyvendinimo aspektus, konkrečias projektų veiklų dalyvių charakteristikas, jų pačių išsakomus lūkesčius ir paslaugų atitikimą šiems lūkesčiams, konkretų poveikį projektų veiklų dalyviams. Todėl, siekiant atlikti kokybišką vertinimą, buvo vykdomos plačios apimties empirinių duomenų rinkimo veiklos. Atsižvelgiant į tai, jog priemonės ir jos projektų įgyvendinimo schema apima daug įvairaus lygmens suinteresuotų pusių buvo numatyta, jog vertinimo sėkmei didelę įtaką turės šių suinteresuotų pusių įsitraukimas į vertinimo veiklas. Todėl viso vertinimo metu buvo siekiama kuo aktyviau įtraukti vertinimo suinteresuotų pusių atstovus, vykdyta daug ir įvairių pirminei vertinimo informacijai iš dalyvių surinkti skirtų veiklų (pusiau struktūruoti interviu, internetinės anketinės apklausos, fokusuotos grupinės diskusijos, veiklų įgyvendinimo vietoje atliekamos atvejo studijos).

Vertinimo metu buvo analizuojama ar intervencijos atitiko skirtingus dalyvių poreikius (kvalifikacija, kompetencija, turima darbinė patirtis, sveikatos būklė ir kt.). Atlikus apklausų

rezultatų analizę, matoma, jog darbo vietos, kuriose per nustatytą laiką po dalyvavimo projekto veiklose įsidarbino projektų dalyviai dauguma atveju (60 %) atitiko arba visiškai atitiko minėtus poreikius. Po dalyvavimo projektų veiklose susirastas darbas atitiko arba visiškai atitiko darbo vietos atžvilgiu turėtus lūkesčius (63 %). Daugumos dalyvių (82 %) atveju, jų sveikatos būklė susirastose darbo vietoje taip pat leido dirbti visa reikalaujama apimtimi. 93 % dalyvių atveju kelionės iki darbo vietos ir iš jos laikas per dieną neviršijo minimalių tinkamai darbo vietai keliamų kriterijų (iki 3 val. per dieną). Atsižvelgiant į rezultatus, galima teigti, kad dauguma darbo vietų, kuriose po projektų veiklų pabaigos pradėjo dirbti projektų veiklų dalyviai atitiko minimalius kokybiškos darbo vietos kriterijus.

Atskirai įvertintas JUI projektų „Atrask save“ ir „Naujas startas“ dalyvių, kurie per 28 d. po dalyvavimo projektuose įsidarbino, darbo užmokestis iš esmės nesiskyrė. Dauguma (92 %) gavo ne didesnę nei vidutinę šalies atlyginimą. Iš jų apie 27 % gavo ne didesnę, nei šalyje nustatyta minimalų atlyginimą (šalyje nustatytą minimalų atitinkantį arba mažesnę atlyginimą), o 65 % – didesnę nei minimalų, tačiau ne didesnę, nei vidutinę atlyginimą. 8 % dalyvių gavo atlyginimą didesnę nei vidutinis šalies, bet ne didesnę nei 2 vidutiniai šalies atlyginimai. Ir tik vienetai (mažiau nei 0,5 %) gavo didesnę nei 2 vidutiniai šalies atlyginimą.

Vertinant praktikų (stažuocių) ir mokymosi pasiūlymų kokybę svarbiausia buvo įvertinti dalyvių pasitenkinimą suteiktu mokymosi turiniu ir jo naudą perėjimui į darbo rinką. Dauguma projektų dalyvių (60 %) mokymosi programos kokybę įvertino kaip gerą arba labai gerą. Apie 70 % visų projektų veiklų dalyvių, kurie per nustatytą laiką po projekto baigimo pradėjo mokytis nurodė, jog mokymosi programa turėjo naudą arba labai didelę naudą jiems įsivertinant darbo rinkoje.

Vertindami praktikų (stažuocių) kokybę dauguma (73 %) praktiką arba stažuotę atlikusių dalyvių nurodė, jog jų atlikta praktika (stažuotė) buvo kokybiška arba labai kokybiška. Dauguma (65 %) taip pat nurodė, jog atlikta praktika (stažuotė) jiems buvo naudinga įsiliejant į darbo rinką. Trečdalis į apklausą atsakiusių respondentų nurodė, jog po praktikos (stažuotės) atlikimo jie pasiliko dirbti toje įmonėje / organizacijoje, kurioje praktiką atliko, dar 15 % nurodė, jog praktikos (stažuotės) metu įgyti įgūdžiai po praktikos (stažuotės) pabaigos jiems padėjo lengvai susirasti darbą kitoje darbovietėje. Penktadalis respondentų nurodė, jog po praktikos (stažuotės) pabaigos darbą jie rado ne iš karto, tačiau ieškant darbo atlikta praktika (stažuotė) jiems suteikė pranašumą.

Apibendrinant galima teigti, kad didžioji dauguma JUI projektų dalyvių, teigiamai įvertino projektų veiklas, nors gavo mažesnę nei vidutinis šalyje darbo užmokestį, tačiau turint omenyje, kad daugeliui jų tai yra karjeros pradžia, tokia situacija yra logiška ir objektyvi.

Taip pat, įvertinus JUI intervencijų logikos tinkamumo, veiksmingumo, efektyvumo, rezultatyvumo, poveikio ir tvarumo kriterijus buvo identifikuota, kad įgyvendinant projektus

„Atrask save“ ir „Naujas startas“ teiktos paslaugos nebuvo pakankamai kompleksiškos, galėjo padėti spręsti tik daliai NEET jaunuolių kylančius iššūkius. Pavyzdžiui, neįgaliems jaunuoliams, turintiems šeimyninių įsipareigojimų, įvairių priklausomybių ar itin žemo išsilavinimo lygio jaunuoliai susiduria su papildomais kylančiais iššūkiais, kurie projektų finansuotomis veiklomis nebuvo sprendžiami visai arba jiems pasiūlyti sprendimai nebuvo patys efektyviausi. Tai reiškia, jog teiktos paslaugos iš dalies geriau atitiko pasirengusių darbo rinkai dalyvių nei nepasirengusių darbo rinkai dalyvių poreikius.

Pačių programų įgyvendinimo veiksmingumas laikomas sėkmingu – partnerių organizacijų atranka buvo atvira visoms suinteresuotoms organizacijoms, skaidri ir nediskriminuojanti, o dauguma programų ir projektų koordinatorių sulaukė pagalbos ir palaikymo iš kitų organizacijos kolegų. Tai įrodo ir faktas, jog dauguma numatytų priemonės produkto ir rezultato rodiklių reikšmių jau buvo pasiektos vertinimo atlikimo metu. Tiesa, buvo pastebėta, jog trūksta rodiklių, matuojančių kiekvieno dalyvio individualią pažangą, kadangi labiausiai nuo darbo rinkos nutolusiems jaunuoliams priemonės finansuojamų veiklų dažnai neužtenka galutiniam rezultatui – integracijai į darbo rinką ar švietimo sistemą pasiekti, tačiau tai nereiškia, jog šie dalyviai dalyvaudami veiklose nepadarė jokios pažangos.

Tiesa, pastebėta, jog sėkmingiau įgyvendinti programas pavyko tiems partneriams, kurių nuolatinis ir tiesioginis darbas yra su jaunimu ar jų organizacijomis. Analizuojant, finansinio efektyvumo rodiklius pastebėta, jog darbo rinkai pasirengusių jaunuolių grupėje paslaugos buvo teikiamos efektyviausiai (didžiausia dalis įsidarbinusių, mažiausias vieno dalyvio įkainis). Tačiau taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad ekonomiškai neaktyviems ir darbo rinkai nepasirengusiems jaunuoliams natūraliai reikia daugiau investicijų, tam, kad pasiektų tokį patį rezultatą.

Įgyvendinant projektus tiek Jaunimo reikalų departamentas, tiek Užimtumo tarnyba pradėjo teikti naujas, iki tol neteiktas, paslaugas (pvz., siauros srities specialistų paslaugos, galimybė mokytis pameistrystės forma, stažuoti finansavimas), išplėtė jau anksčiau teiktų paslaugų (pvz., savanorystės) mastą, pakeitė paslaugų teikimo pobūdį (pvz., jaunuoliams skirta daugiau individualaus dėmesio). Tačiau šių naujų paslaugų ir praktikų tęstinumas pasibaigus projektams nėra pakankamai užtikrinamas. Vykdytos programos bei priemonės trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu leido priemonės veiklų dalyvių išsilaikymo darbo rinkoje rodiklius išlaikyti aukštai (bent 3 mėnesius darbo rinkoje išlikusių dalyvių dalis siekia apie 83–97 %, o bent 6 mėnesius darbo rinkoje išlikusių dalyvių dalis siekia apie 53–71 %), tačiau ilguoju laikotarpiu šie rodikliai stipriai krenta ir darbo rinkoje išsilaiko tik nuo trečdaliu iki pusės visų po dalyvavimo priemonės veiklose įsidarbinusių arba savarankišką veiklą pradėjusių dalyvių. Atsižvelgiant į surinktą informaciją, susistemintus apklausų duomenis, išgrynintas problemas, buvo pateiktos strateginės

rekomendacijos, kurios bus vertinamos, siekiant tobulinti JUI programų sistemiškumą, nuoseklumą ir našumą, taip prisidedant prie efektyvesnės jaunimo užimtumo politikos įgyvendinimo.

13. Programos įnašas įgyvendinant Sąjungos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją

Siekdama strategijos „Europa 2020“ nacionalinių tikslų, Lietuva pasiekė gerų rezultatų mažindama išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį, išlaikydama bendrą atsinaujinančiųjų išteklių energijos (AEI) dalį, skatindama gyventojų užimtumą, išlaikydama žemą mokyklos nebaigiančių asmenų skaičių ir pasiekdama užsibrėžtą 30–34 m. amžiaus gyventojų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, lygį. Šiose srityse nustatyti nacionaliniai 2020 m. tikslai didžiaja dalimi buvo pasiekti dar 2015–2016 metais. Dar liko nepasiekti rodikliai, matuojantys investicijas į mokslinius tyrimus, eksperimentinę plėtrą (MTEP), mažinant skurdą arba atskirties riziką patiriančių žmonių skaičių Lietuvoje, energijos vartojimo efektyvumo lygį. Siekiant minėtų rodiklių yra vykdomos nacionalinės reformos (inovacijų, mokestinė), jas derinant kartu su ES struktūrinių fondų investicijomis. Lentelėje Nr. 3 pateikiami strategijos „Europa 2020“ nacionalinių tikslų įgyvendinimo situacija.

3 lentelė. Strategijos „Europa 2020“ tikslai ir dabartinė padėtis Lietuvoje
Šaltinis. Sudaryta rengėjų, remiantis 2019 m. nacionaline reformų programa.

Pagrindiniai strategijos „Europa 2020“ tikslai	Nacionalinis tikslas 2020 m.	Dabartinė padėtis Lietuvoje
3 % ES BVP turėtų būti investuojama į MTEP	1,9 %	0,85 % (2017)
20 % sumažinti išmetamą ŠESD kiekį	ne daugiau kaip +15 % / <15,46 mln. t CO ₂ ekv.	ŠESD kiekis ATLPS nedalyvaujančiuose sektoriuose siekia 14,163 mln. t CO ₂ ekv. (2017)
20 % suvartojamos energijos turėtų būti iš AEI	23 %	25,83 % (2017)
20 % padidinti energijos vartojimo efektyvumą	-17 %	+1,9 % (be transporto sektoriaus) (2017)
20–64 m. amžiaus gyventojų užimtumas turėtų būti 75 %	72,8 %	77,5 % (2018)
Sumažinti mokyklos nebaigusių asmenų skaičių iki mažiau nei 10 %	< 9 %	4,6 % (2018)
Bent 40 % 30–34 m. amžiaus gyventojų, turinčių aukštąjį arba jam prilygstantį išsilavinimą	48,7 %	57,6 % (2018)
Sumažinti skurdo arba atskirties riziką patiriančių žmonių skaičių bent 20 mln. ES (palyginti su 2008 m.)	814 000	837 207 (2017)

1. Investicijos į MTEPI

Lietuva yra išsikėlusį tikslą, jog iki 2020 m. 1,9 % BVP turėtų būti investuojama į MTEP, kartu įtraukiant ir inovacijas (MTEPI). Naujausiais duomenimis, 2017 metais, MTEPI darbams

buvo skirta 371,7 mln. Eur ir tai sudarė 0,89 % BVP. Lyginant su 2016 metais, MTEPI išlaidos padidėjo 44,1 mln. Eur.

Skatinant investicijas į MTEPI, reikšmingą vaidmenį vaidina ES struktūrinių fondų lėšos, kuriomis siekiama 1) padidinti MTEPI veiklų aktyvumą privačiame sektoriuje; 2) tobulinti mokslinių tyrimų infrastruktūrą, stiprinti gebėjimus ją įveikinti ir skatinti kompetencijos centrus, ypač europinės svarbos, veiklą; ir 3) padidinti žinių komercinimo ir technologijų perdavimo mastą. Pavyzdžiui, iki 2018 m. 80 tyrėjų gavo galimybę dirbti pagerintose mokslinių tyrimų infrastruktūros patalpose, o pabaigus įgyvendinti projektus – tokia galimybe galės naudotis per 700 tyrėjų. Beveik 2000 išorės vartotojų iš ūkio subjektų, pasinaudojo atnaujinta atviros prieigos MTEPI infrastruktūra, 37 įmonės pradėjo bendradarbiauti su mokslinių tyrimų institucijomis, o 121 įmonių gavo paramą, kad pateiktų naujų rinkos produktų.

Statistiniai duomenys rodo, kad verslo investicijos nuo 2012 m. auga, tačiau susiduriama su iššūkiu, kad verslas dėl įvairių priežasčių nedeklaruoja visų MTEPI investicijų. Pavyzdžiui, Lietuvos inovacijų centro ir MITA 2015 m. įgyvendinta iniciatyva „Inoskaita“ nustatė, kad didžioji dauguma (991 iš 1009) apklausoje dalyvavusių įmonių investavo į MTEPI, tačiau to nedeklaravo, nors 62 % jų MTEPI išlaidoms per metus skiria 2-10 % nuo apyvartos. Investicijų į MTEPI trūkumus yra bandoma šalinti plačiau naudojant finansines priemones, taip sudarant palankias sąlygas įmonėms išvystyti savo idėjas bei MTEPI veiklų finansavimą derinti su konsultavimu, mentoryste ir kitomis panašiomis kompleksinėmis priemonėmis bei veiklomis.

2. 20/20/20 klimato kaitos ir energetikos tikslai

20/20/20 klimato ir energetikos nacionalinių tikslų siekiama ERPF, SaF, EŽŪFKP ir EJŖŽF investicijomis. Lietuva yra užsibrėžusi, jog iki 2020 metų ŠESD kiekis padidės ne daugiau nei 15 %, AEI dalis sudarys bent 23 % bendrai suvartojamos energijos bei bus pagerintas energijos vartojimo efektyvumas, siekiant 20,7 % sumažinti pirminės energijos bei 15,7 % galutinės energijos vartojimą lyginant su 2008 m. Pagal du rodiklius – išmetamą ŠESD kiekį ir AEI dalį – Lietuva jau yra pasiekusi nustatytus nacionalinius rodiklius, tačiau energijos vartojimo efektyvumo lygis svyruoja.

ŠESD: ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemoje (ATLPS) nedalyvaujančiuose sektoriuose kvota yra 14,126 mln. t CO₂ ekv., o preliminarūs duomenys rodo, kad 2017 m. tarpinį tikslą Lietuva viršijo maždaug 1 %, nes faktinis išmetamųjų ŠESD kiekis ATLPS nedalyvaujančiuose sektoriuose siekia 14,163 mln. t CO₂ ekv..

Nors 2016 m. duomenimis, buvo fiksuotas 8,25 % efektyvesnis energijos naudojimas, tačiau 2017 m. buvo suvartota 1,9 % daugiau galutinės energijos lyginant su 2010 m. (neįtraukiant transporto sektoriaus). Pirminės energijos vartojimas yra sumažėjęs 26,9 % (2016 m. lyginant su 2008 m.). ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamos priemonės, skatinančios energijos vartojimo

efektyvumą, dar tik pradėdamos įgyvendinti, todėl yra anksti vertinti jų poveikį. Nagrinėjant sudarytų ir finansuojamų projektų sutarčių duomenis matoma, kad investuojama į priemones, kurios paskatins energijos suvartojimo efektyvumą ir neabejotinai prisidės prie nustatytų reikšmių siekimo.

2017 m. AEI sudarė 25,83 % visos suvartojamos energijos, taigi Lietuva jau yra viršijusi savo 2020 m. tikslą (23 %) ir ketina iki 2030 m. padidinti jį iki 45 %. Gerus AEI rodiklius daugiausiai lemia šildymo sektorius, kuriame AIE dalis 2017 m. pasiekė 46,5 %. Elektros energijos gamybos sektoriuje AIE dalis taip pat nuosekliai auga ir 2017 m. sudarė 18,25 %.

Tačiau kitokios tendencijos matomos transporto sektoriuje, nuo 2012 m. šis rodiklis vis mažėja, o 2017 m. AEI šiame sektoriuje sudarė 3,7 %, kai 2020 m. šiame sektoriuje suvartojamai AIE daliai nustatytas nacionalinis tikslas – 10 %.

2014–2020 m. ES struktūrinių fondų lėšomis daugiausiai prie energijos efektyvumo didinimo tikslo prisidedama įgyvendinant intervencijas, nukreiptas į energijos suvartojimo viešojoje infrastruktūroje ir daugiabučiuose namuose sumažinimą. 2014–2018 m. buvo modernizuoti beveik 2000 daugiabučiai namai (apie 6,5 % visų daugiabučių namų). Modernizuoti namai, šildomi iš miesto centralizuotų tinklų, patalpoms šildyti šiluminės energijos suvartoja 50–70 % mažiau nei prieš renovaciją.

Taip pat yra numatytos veiklos, kuriomis siekiama sumažinti ŠESD kiekį, pavyzdžiui, yra suplanuotos investicijos į transporto sektorį. Didžiausia dalimi transporto sukuriama ŠESD emisija Lietuvoje lemia augantis asmeninių automobilių skaičius ir naudojimas, dėl kurio, ypač dideliuose miestuose susidaro eismo spūstys, kas dar labiau didina taršą. Dėl šios priežasties numatytomis priemonėmis siekiama užtikrinti efektyvias valdymo sistemas, numatyta diegti darnaus judumo priemones. Taip pat yra numatyta gerinti sąveiką tarp viešojo ir privataus transporto, skatinti daugiau naudotis viešuoju transportu, didinant jo patrauklumą bei rinktis elektromobilius ar dviračius. Be to, yra siekiama gerinti energijos naudojimo efektyvumą, pavyzdžiui, yra sudarytos sutartys įrengti arba atnaujinti 20 transformatorių pastočių ir skirstyklų. Tačiau kol kas didžioji dalis projektų tebėra įgyvendinami, todėl jų poveikį bus galima matuoti vėliau.

ES fondų investicijos prisideda prie tausesnio išteklių naudojimo. 147,2 mln. Eur SaF lėšų yra investuojama į komunalinių atliekų antrinį panaudojimą ir siekiama didinti perdirbamų atliekų kiekį. Tiesiogiai į perdirbamų atliekų pajėgumų plėtrą suplanuota investuoti 82,7 mln. Eur SaF lėšų. Be to, 154,6 mln. Eur ERPF ir SaF lėšų yra skiriama, skatinant mažesnę išmetamųjų teršalų kiekį, tausiam išteklių naudojimui, ūkių pritaikymo prie klimato kaitos keliamų pavojų bei stichinių nelaimių prevencijos ir reagavimo į jas pajėgumų stiprinimą. Nuo 2014 m. iki 2018 m. beveik 20 mln. Eur pavyko sumažinti metinę neigiamą potvynių sukeltų padarinių potencialą žalą, paliečiančią 6800 asmenų. Taip pat, įrengtos arba atnaujintos 27 oro monitoringo ir ankstyvojo perspėjimo, hidrologinių ir meteorologinių stebėjimų stotys. Be to, sąvartynuose šalinamų

komunalinių atliekų dalis sumažėjo iki 32,7 %, nors 2011 m. dar siekė 78 % ir net 30 % buvo padidintas komunalinių atliekų sraute esančių popieriaus, plastiko, metalo, stiklo atliekų dalis, paruošta pakartotinai naudoti ar perdirbti.

Taip pat investicijos yra nukreiptos į daugiarūšės bendros Europos transporto erdvės rėmimą, investuojant į transeuropinį transporto tinklą (TEN-T), regionų judumo didinimą prie TEN-T infrastruktūros prijungiant antrinius ir tretinius transporto mazgus, išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimą skatinimą visų rūšių teritorijose, taip pat skatinant tvarų ir įvairių rūšių judumą miestuose. Taip pat, yra investuojama į elektros tinklų modernizavimą bei pažangių infrastruktūros elementų diegimą. Iki 2018 m. yra modernizuota 202,05 km centralizuotos šilumos tiekimo tinklų bei buvo nutiestos arba rekonstruotos 140,49 km elektros perdavimo linijos. Apskritai, elektros tinklų stiprinimas yra būtina sąlyga sklandesnei AIE integracijai į rinką. Visos šios išvardintos investicijos sudaro palankias sąlygas siekti „20/20/20“ klimato ir energetikos tikslų, o siekiant efektyvių rezultatų yra būtina derinti skirtingas priemones.

Iki 2018 m. investicijas miško įveisimui EŽŪFKP ir nacionalinėmis lėšomis gavo 440 valdos, taip siekiant prisidėti prie CO₂ išlaikymo ir sekvestracijos miškininkystėje. Jose apželdinta mišku 2 448 ha žemės ploto. Taip pat per šį laikotarpį buvo mokamos investicinės lėšos ir už 2007–2013 m. programiniu laikotarpiu apželdinto mišku 28 tūkst. ha ploto priežiūrą.

3. Užimtumo lygis 20–64 metų asmenų grupėje

20–64 metų gyventojų užimtumo lygis 2018 m. Lietuvoje sudarė 77,5 % ir lyginant su 2017 metais, padidėjo 1,5 %. Vyrų nedarbo lygis 2018 m. buvo 6,9 %, moterų – 5,5 %, o jaunimo – 11,4 %. Užimtumo lygis Lietuvoje nuosekliai kyla nuo ekonominės krizės pabaigos.

Siekiant 20–64 m. gyventojų užimtumo nacionalinio tikslo, svarbios ES struktūrinių fondų investicijos. 2018 m. duomenimis Lietuva jau yra pasiekusi savo nacionalinį (72,8 %) ir Europa 2020 (75 %) integracinio augimo prioriteto rodiklio tikslus. Prie to prisidėjo investicijos į bedarbių įdarbinimą ir jų profesinės kvalifikacijos ir įgūdžių tobulinimą, savarankiško darbo ir verslumo skatinimą, taip pat vietinės užimtumo iniciatyvos. Iki 2018 m. pab. į įvairius projektus buvo įtraukta per 54 tūkst. bedarbių asmenų, kurie baigę dalyvavimą mokymuose įgijo kvalifikaciją, pradėjo ieškoti darbo, mokytis ar dirbti.

Be to, 2018 metais ES fondų lėšomis pradėti įgyvendinti nauji projektai „TAPK – Tavo Ateities Perspektyvų Kūrimas“ ir „Pasinaudok galimybe“, nukreipti į ilgalaikius, nekvalifikuotus, vyresnius nei 54 metų bedarbius ir neįgaliuosius. Siekiant užtikrinti greitą ir tvarų jaunimo perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką, mažinti jaunimo nedarbą, 2015–2018 metais vykdyti du ES fondų lėšomis finansuojami Jaunimo garantijų iniciatyvos projektai: „Atrask save“ ir „Naujas startas“. Pirminės intervencijos projekte „Atrask save“ dalyvavo virš 44 tūkst. asmenų, iš jų 21,5 tūkst. įsidarbino ar pradėjo mokytis. Projekte „Naujas startas“ dalyvavo 16 tūkst. jaunuolių, iš jų

10,6 tūkst. įsidarbino, pradėjo mokytis ar įgijo kvalifikaciją. Iki 2018 m. pabaigos pagal EŽŪFKP buvo įgyvendinami 37 verslo kūrimo ir plėtros projektai. 23 iš jų užbaigti ir juos įgyvendinus sukurtos 57 naujos darbo vietos. Nors šalies mastu vyksta teigiami pokyčiai, užimtumo lygio skirtumai tarp miesto ir kaimo vietovių išlieka dideli (2018 m. skirtumas siekė 10,4%).

4. Mokyklos nebaigusieji asmenys

Ankstyvojo jaunų žmonių pasitraukimo iš švietimo sistemos mažinimo, Lietuva yra išsikėlusį nacionalinį tikslą, jog 18-24 m. mokyklos nebaigiančių asmenų skaičius neviršytų 9 %. 2018 m. duomenimis šio rodiklio reikšmė siekia 4,6 %. Pažymėtina, kad ši reikšmė gerokai mažesnė už 10,6 % ES vidurkį, taigi Lietuva patenka tarp pirmaujančių ES valstybių narių (trečia vieta 2018 m.).

ES investicijomis yra siekiama mažinti ankstyvąjį jaunų žmonių su negalia pasitraukimą iš švietimo sistemos, bendrojo ugdymo mokyklos aprūpinamos mokiniams reikalingomis specialiosiomis mokymo ir techninės pagalbos priemonėmis, steigiami mokytojų padėjėjų etatai, profesinio mokymo įstaigose užtikrinama programų, pritaikytų neįgaliesiems, įvairovė. Taip pat, investuojama ir į žmogiškąjį kapitalą – tobulinami mokytojų ir kitų ugdymo procese dalyvaujančių asmenų įgūdžiai bei profesinė kvalifikacija. Aukštųjų mokyklų studentams skiriamos socialinės stipendijos, sudaromos galimybės gauti tikslines išmokas, pritaikoma fizinė aplinka.

5. 30–34 m. amžiaus gyventojų dalis, turinčių aukštąjį arba jam prilygstantį išsilavinimą

Aukštąjį arba jam prilygintą išsilavinimą įgijusių 30–34 m. asmenų dalis Lietuvoje 2018 m. buvo 57,6 %. Šis rodiklis viršija nacionalinį 2020 m. tikslą (48,7 %) ir yra pats didžiausias visoje ES (40,7 % 2018 m.). Prie šio pasiekimo prisidėjo ERPF ir ESF investicijos, kuriomis buvo didinamas Lietuvos aukštojo mokslo prieinamumas ir sudaromos galimybės mokytis specialiuju poreikių turintiems studentams.

ES ir nacionalinėmis lėšomis yra siekiama, jog valstybės finansuojamų studentų dalis nemažėtų ir atitiktų valstybės plėtros poreikius, didinamos nepopuliarių, tačiau darbo rinkai reikalingų studijų krypčių patrauklumas, indeksuojamos studijų kainos (didinant tyrėjų ir dėstytojų atlyginimus) bei investuojama į mokslininkų, tyrėjų ir studentų mokslinės kompetencijos ugdymą. ES fondų lėšomis sudaromos sąlygos studijų prieinamumui didinti (18 mln. Eur), atnaujinama studentų socialinės paramos sistema, didinami socialinių stipendijų dydžiai. Be to, plėtojamas studijų tarptautiškumas (21 mln. Eur), studentų mainai (Erasmus+). ES lėšos žymiai prisideda prie didinamo aukštojo mokslo ir studijų tinklo efektyvumo (15 mln. Eur) ir infrastruktūros tobulinimo (57 mln. Eur), konsoliduojant aukštojo mokslo sistemą, užtikrinant studijų kokybės pažangą, stebėsenos rezultatų, vertinimo ir paskatų diegimo sistemą (8 mln. Eur), plečiant mokymosi formų ir programų įvairovę, atliepian skirtingus visuomenės poreikius, bei leidžia didelį dėmesį skirti socialiai pažeidžiamiems asmenims švietimo srityje (12 mln. Eur).

6. Skurdą arba atskirties riziką patiriantys žmonės

Nors asmenų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, lyginant su 2016 m. sumažėjo, Lietuva dar nepasiekė nacionalinio tikslo: 2017 m. duomenimis skurdas arba socialinė atskirtis grėsė 837 207 žmonių (beveik 30 % visų gyventojų). Yra siekiama, kad 2020 metais šis rodiklis neviršytų 814 tūkst. asmenų ir pasiekti, jog gyventojų, kurie patiria skurdą arba atskirties riziką, lyginant su 2008 m., skaičius sumažėtų 170 tūkst.

Skurdo ir socialinės atskirties mažinimo nacionalinio 2020 m. tikslo siekiama pagal 8 VP prioritetą teminį tikslą „Socialinės įtraukties skatinimas ir kova su skurdu“. Investicijomis iš šių fondų pradėtas perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų procesas, gerinama teikiamų socialinių paslaugų kokybė, teikiama socialinė rehabilitacija ir integracija socialinę atskirtį patiriančioms grupėms. Įgyvendinant LEADER priemonę per 2018 m. investicijos skirtos finansuoti 42 bendruomeninio ar socialinio verslo projektus.

Nepaisant gerėjančių ekonominių ir užimtumo rodiklių, skurdas išlieka aukštas, nes pajamos ir ekonominė gerovė auga netolygiai. Didžiausias skurdo rizikos lygis buvo 65 metų ir vyresnių asmenų amžiaus grupėje. Padidėjimą lėmė išaugusių darbo pajamų nulemtas skurdo rizikos ribos padidėjimas ir santykinai mažesnis senatvės pensijų augimas. Bendram skurdo ir atskirties lygio mažėjimui įtakos turėjo išaugęs darbo užmokestis, sumažėjęs nedarbas ir minimalios mėnesinės algos padidinimas. Kartu, pradėtos finansuoti papildomos veiklos, kuriomis siekiama mažinti socialinę atskirtį: teiktos konsultacijos (subalansuotos mitybos, mažo biudžeto valdymo, teisinė, psichologinė pagalba); organizuoti įvairūs mokymai, užimtumas vaikams. Taip pat įgyvendintos mokestinės reformos, kurios ilguoju laikotarpiu taip pat turėtų prisidėti prie skurdo ir socialinės atskirties mažinimo. Pavyzdžiui, daugiau nei 4 tūkst. socialinių paslaugų sistemos darbuotojų dalyvavo kvalifikacijos tobulinimo veiklose, o beveik 29 tūkst. tikslinių grupių asmenų dalyvavo informavimo, švietimo, mokymuose ir sveikatos raštingumą didinančiose veiklose.